

Bank Polski

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA ORAZ INNE INFORMACJE PODLEGAJĄCE OGŁASZANIU

GRUPY KAPITAŁOWEJ
POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO
SPÓŁKI AKCYJNEJ

WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2015 ROKU

WPROWADZENIE

Raport „Adekwatność kapitałowa oraz inne informacje podlegające ogłoszeniu Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku” (zwany dalej „Raportem”) został przygotowany zgodnie z art. 111a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe¹ (zwanej dalej „Ustawą prawo bankowe”), Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym Rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (zwanym dalej „Rozporządzeniem CRR”), aktami wykonawczymi do Rozporządzenia CRR, ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym² (zwaną dalej „Ustawą o nadzorze makroostrożnościowym”), a także Rekomendacją M dotyczącą zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach wydaną przez Komisję Nadzoru Finansowego (zwaną dalej „KNF”).

Zgodnie z art. 13 ust. 1 Rozporządzenia CRR, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna zwana dalej „PKO Bankiem Polskim SA” lub „Bankiem”, będąca unijną instytucją dominującą, ogłasza w odrębnym dokumencie w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej, o których mowa w części ósmej Rozporządzenia CRR.

Niniejszy Raport został sporządzony zgodnie z przyjętymi przez Bank zasadami polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej³, które zawierają szczegółowe informacje dotyczące ujawnianych informacji w zakresie adekwatności kapitałowej, sposobie ich weryfikacji, zatwierdzania oraz publikacji.

Raport obejmuje rok 2015 i prezentuje dane według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz został przygotowany zgodnie z przepisami, o których mowa w akapicie wyżej, obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2015 roku. O ile nie zaznaczono inaczej, w Raporcie zostały zaprezentowane dane skonsolidowane⁴ Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej, zwanej dalej „Grupą Kapitałową Banku” lub „Grupą Kapitałową”. Ponieważ na kształt profilu ryzyka w Grupie Kapitałowej dominujący wpływ wywiera PKO Bank Polski SA (93,93%⁵ skonsolidowanej sumy bilansowej, oraz 94,42%⁶ skonsolidowanego wyniku działalności bankowej), część informacji zawartych w raporcie dotyczy danych jednostkowych PKO Banku Polskiego SA.

O ile nie zaznaczono inaczej, dane liczbowe przedstawione w Raporcie wyrażone zostały w milionach złotych. Ewentualne różnice w sumach i udziałach wynikają z zaokrągleń kwot do milionów złotych oraz zaokrągleń udziałów procentowych do jednego miejsca dziesiętnego.

Raport został przygotowany z uwzględnieniem wszystkich dostępnych danych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku. W Raporcie odniesiono się do wymagań regulacji opisanych wyżej, w takim zakresie, w jakim dotyczą one Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku. W przypadku braku odniesienia do konkretnego artykułu, oznacza to, że ujawnienia w jego zakresie nie mają zastosowania.

Niniejszy Raport był przedmiotem wewnętrznej weryfikacji przeprowadzonej przez audyt wewnętrzny Banku.

¹ Tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku poz. 128, 559, 978, 1166, 1223, 1260, 1311, 1348, 1357, 1513, 1634, 1830

² Dz. U. 2015 poz. 1513

³ Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłoszeniu, w rozumieniu art. 431 ust. Rozporządzenia CRR, udostępnione są na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

⁴ Dane obejmują tylko podmioty ujęte w konsolidacji ostrożnościowej.

⁵ Udział PKO Banku Polskiego SA został wyliczony w stosunku do skonsolidowanej sumy bilansowej spółek uwzględnianych w konsolidacji ostrożnościowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na 31 grudnia 2015 roku.

⁶ Udział PKO Banku Polskiego SA został wyliczony w stosunku do skonsolidowanego wyniku działalności bankowej spółek uwzględnianych w konsolidacji ostrożnościowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

SPIS TREŚCI

1.	INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ.....	5
2.	SYSTEM ZARZĄDZANIA.....	7
2.1.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	7
2.2.	OCENA CZŁONKÓW ORGANU ZARZĄDZAJĄCEGO	11
2.3.	IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA	11
2.4.	KONTROLA WEWNĘTRZNA.....	12
2.5.	RYZYKO KREDYTOWE.....	13
2.6.	RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ	24
2.7.	RYZYKO WALUTOWE	26
2.8.	RYZYKO PŁYNNOŚCI	27
2.9.	RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE.....	29
2.10.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	31
2.11.	RYZYKO OPERACYJNE	32
2.12.	RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI.....	36
2.13.	RYZYKO BIZNESOWE	37
2.14.	RYZYKO UTRATY REPUTACJI.....	38
2.15.	RYZYKO MODELI.....	39
2.16.	RYZYKO ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH	39
2.17.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KAPITAŁOWYM	40
2.18.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ	40
2.19.	KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH.....	41
2.20.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W PKO BANKU HIPOTECZNYM SA	41
3.	FUNDUSZE WŁASNE.....	43
4.	WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH	47
4.1.	RYZYKO KREDYTOWE.....	48
4.2.	RYZYKO RYNKOWE	49
4.3.	RYZYKO OPERACYJNE	49
5.	AKTYWA WOLNE OD OBCIĄŻEŃ.....	50
6.	BUFORY KAPITAŁOWE.....	51
7.	DŹWIGNIA FINANSOWA	52
8.	KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II).....	54
9.	ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA.....	56
10.	POLITYKA WYNAGRODZEŃ	58
10.1.	ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ CZŁONKÓW ZARZĄDU I KLUCZOWYCH MENEDŻERÓW O WYSOKIM WPŁYWIE NA PROFIL RYZYKA BANKU, TZW. MATERIAL RISK TAKERS (MRT).....	58
10.2.	ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ PRACOWNIKÓW NIE BĘDĄCYCH MATERIAL RISK TAKERS.....	60
11.	SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW	62

RAPORT ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA ORAZ INNE INFORMACJE PODLEGAJĄCE OGŁASZANIU		WYMAGANIA ROZPORZĄDZENIA CRR W ZAKRESIE UJAWNIEŃ	
1.	Informacje o Banku i Grupie Kapitałowej	Zakres stosowania	Artykuł 436
2.	Zarządzanie ryzykiem	Cele i strategię w zakresie zarządzania ryzykiem	Artykuł 435
2.5.6.	Ekspozycja na ryzyko kredytowe kontrahenta	Ekspozycja na ryzyko kredytowe kontrahenta	Artykuł 439
2.5.7.	Korekty z tytułu ryzyka kredytowego	Korekty z tytułu ryzyka kredytowego	Artykuł 442
2.5.8.	Stosowanie technik ograniczenia ryzyka kredytowego	Stosowanie technik ograniczenia ryzyka kredytowego	Artykuł 453
2.6.	Ryzyko stopy procentowej	Ekspozycja na ryzyko stopy procentowej przypisane pozycjom nieuwzględnionym w portfelu handlowym	Artykuł 448
2.9.	Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych, ryzyko cen towarów oraz inne ryzyka cenowe	Ekspozycje w papierach kapitałowych nieuwzględnionych w portfelu handlowym	Artykuł 447
2.11.	Ryzyko operacyjne	Stosowanie metod zaawansowanego pomiaru w odniesieniu do ryzyka operacyjnego	Artykuł 454
3.	Fundusze własne	Fundusze własne	Artykuł 437
4.	Wymogi w zakresie funduszy własnych	Wymogi kapitałowe	Artykuł 438
		Korzystanie z ECAI	Artykuł 444
		Ekspozycja na ryzyko rynkowe	Artykuł 445
		Ryzyko operacyjne	Artykuł 446
5.	Aktywa wolne od obciążeń	Aktywa wolne od obciążeń	Artykuł 443
6.	Bufory kapitałowe	Bufory kapitałowe	Artykuł 440
7.	Dźwignia finansowa	Dźwignia finansowa	Artykuł 451
10.	Zasady ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze	Polityka w zakresie wynagrodzeń	Artykuł 450
	Nie dotyczy	Wskaźniki globalnego znaczenia systemowego	Artykuł 441
	Nie dotyczy	Ekspozycja na pozycje sekurytyzacyjne	Artykuł 449
	Nie dotyczy	Stosowanie metody IRB w odniesieniu do ryzyka kredytowego	Artykuł 452
	Nie dotyczy	Stosowanie wewnętrznych modeli pomiaru ryzyka rynkowego	Artykuł 455

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR, na potrzeby adekwatności kapitałowej stosuje się konsolidację ostrożnościową, która w odróżnieniu od konsolidacji zgodnej z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, obejmuje tylko podmioty zależne spełniające definicję instytucji, instytucji finansowej lub przedsiębiorstwa usług pomocniczych.

Z konsolidacji ostrożnościowej wyłączone są spółki niefinansowe i ubezpieczeniowe. Tabela 1.1 prezentuje różnice w zakresie konsolidacji Grupy Kapitałowej Banku do celów rachunkowości i regulacji ostrożnościowych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.

Tabela 1.1
ZAKRES KONSOLIDACJI

		Grupa Kapitałowa Banku 2015				
NAZWA JEDNOSTKI	ZAKRES DZIAŁALNOŚCI	KONSOLIDACJA OSTROŻNOŚCIOWA			KONSOLIDACJA RACHUNKOWA PEŁNA	POMNIEJSZA FUNDUSZE WŁASNE GRUPY*
		KONSOLIDACJA PEŁNA	WYCENA METODĄ PRAW WŁASNOŚCI	POMNIEJSZA FUNDUSZE WŁASNE GRUPY*		
PKO Bank Polski SA	działalność bankowa	jednostka dominująca			jednostka dominująca	
Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA	działalność leasingowa i faktoringowa	x		nd	x	x
Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA	działalność bankowa i usługi finansowe	x		nd	x	x
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	x		nd	x	x
PKO BP BANKOWY PTE SA	zarządzanie funduszami emerytalnymi	x		nd	x	x
Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.	świadczenie usług finansowych	x		nd	x	x
PKO Finance AB	pozyskiwanie środków finansowych dla PKO Banku Polskiego SA z emisji obligacji	x		nd	x	x
PKO Bank Hipoteczny SA	działalność bankowa	x		nd	x	x
PKO BP Finat Sp. z o.o.	działalność usługowa, w tym usługi agenta transferowego oraz outsourcing specjalistów IT	x		nd	x	x
Grupa Kapitałowa PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	ubezpieczenia na życie		x	x	x	x
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	ubezpieczenia majątkowe i pozostałe osobowe		x	x	x	x
Merkury - fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych	lokowanie środków zebranych od uczestników		x		x	
NEPTUN - fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych***	lokowanie środków zebranych od uczestników		x	x	x	x
„Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością****	działalność windykacyjna			x	x	x
Grupa Kapitałowa Qualia Development Sp. z o.o.****	działalność deweloperska				x	

* W pozycji zaznaczone są zaangażowania kapitałowe Banku (inne niż spółki objęte konsolidacją ostrożnościową) uwzględniane przy wyliczaniu odliczeń od funduszy własnych i uzupełniających Grupy Kapitałowej. Biorąc pod uwagę, że suma zaangażowań w instrumenty kapitału podstawowego Tier 1 podmiotów sektora finansowego nie przekroczyła progów wyznaczonych w Rozporządzeniu CRR, fundusze własne Grupy Kapitałowej w konsolidacji ostrożnościowej wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku nie zostały pomniejszone o wyżej wymienione zaangażowania. Grupa Kapitałowa nie posiadała również zaangażowań stanowiących pomniejszenia kapitału Tier 2.

** W pozycji zaznaczone są zaangażowania kapitałowe Banku uwzględniane przy wyliczaniu odliczeń od funduszy własnych i uzupełniających Banku. Biorąc pod uwagę, że suma zaangażowań Banku w instrumenty kapitału podstawowego Tier 1 podmiotów sektora finansowego nie przekroczyła progów wyznaczonych w Rozporządzeniu CRR, fundusze własne Banku wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku nie zostały pomniejszone o wyżej wymienione zaangażowania. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku fundusze własne i uzupełniające Banku zostały pomniejszone o zaangażowania Banku w podmioty sektora finansowego w postaci instrumentów kapitału Tier 2 tych

*** W odliczeniach od funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej jest uwzględniane zaangażowanie pośrednie, tj. zaangażowanie kapitałowe Funduszu w spółkę Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA.

**** Spółka wykazywana jest w pozycji aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży (w wartości godziwej).

Zgodnie z artykułem 19 pkt 1 Rozporządzenia CRR, z konsolidacji ostrożnościowej podmiotów Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA zostały wyłączone spółki, w przypadku których łączna kwota aktywów i pozycji pozabilansowych jest niższa niż 10 mln EUR. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku, przedmiotowe wyłączenie dotyczyło spółek „Inter-Risk Ukraina” Sp. z d.o. oraz Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA.

Dominującym podmiotem Grupy Kapitałowej jest PKO Bank Polski SA, którego udział w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 93,93%⁵, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 94,42%⁶.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA (tj. PKO Leasing SA oraz jej spółki zależne: PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o., PKO Leasing Sverige AB oraz PKO BP Faktoring SA) prowadzi działalność leasingową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i Szwecji oraz od 2015 roku – działalność faktoringową. W czerwcu 2015 roku PKO Leasing SA nabył wszystkie akcje spółki PKO BP

Faktoring SA⁷. Udział Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 2,41%⁵, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 2,00%⁶.

KREDOBANK SA prowadzi działalność bankową na terytorium Ukrainy oraz podlega ukraińskiemu nadzorowi bankowemu. W marcu 2012 roku KREDOBANK SA stał się jedynym udziałowcem spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. (której przedmiotem działalności jest świadczenie usług finansowych) i utworzył Grupę Kapitałową. Udział Grupy Kapitałowej KREDOBANK SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 0,48%⁵, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,48%⁶.

Pozostałe wymienione spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej Banku (według konsolidacji ostrożnościowej) prowadzą działalność głównie na terytorium Rzeczypospolitej

⁷ Wyżej wymieniona transakcja nastąpiła w ramach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA – spółka PKO BP Faktoring SA była spółką zależną od Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA – spółki na dzień transakcji bezpośrednio zależnej od Banku.

Polskiej oraz Ukrainy (Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.) i Szwecji (PKO Finance AB).

Poprzez oddział korporacyjny PKO Bank Polski SA prowadzi również działalność w Niemczech (PKO Bank Polski Niederlassung Deutschland).

Szczegółowa informacja o wszystkich podmiotach zależnych Banku, w tym informacja o udziałach Banku w kapitałach zakładowych poszczególnych podmiotów została zawarta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku, które zostało opublikowane w dniu 7 marca 2016 roku (strona 12).

W 2015 roku, na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego, PKO Bank Polski SA z dniem 1 sierpnia 2015 roku przejął Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową „Wesoła” w Mysłowicach (SKOK Wesoła). Wartość przejętych aktywów i zobowiązań według sprawozdania finansowego SKOK Wesoła na dzień 31 lipca 2015 roku wyniosła odpowiednio 292,8 mln złotych i 612,8 mln złotych.

Przejęcie SKOK Wesoła nie wiązało się z przekazaniem zapłaty przez Bank. Natomiast wyżej wymieniony proces przejęcia przebiegał przy wsparciu finansowym udzielonym przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG). Bank otrzymał od BFG wsparcie w formie dotacji w kwocie 278,9 mln złotych na pokrycie różnicy pomiędzy wartością przejmowanych praw majątkowych i przejmowanych zobowiązań z tytułu środków gwarantowanych na rachunkach deponentów oraz w formie gwarancji pokrycia strat wynikających z ryzyka związanego z przejmowanymi prawami majątkowymi SKOK Wesoła.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku występują niżej opisane ograniczenia do przedterminowej spłaty zobowiązań przez podmioty zależne oraz w zakresie przekazywania funduszy w postaci dywidend.

- 1) Z uwagi na trudną sytuację polityczną i gospodarczą na Ukrainie oraz związane z tym perturbacje na rynku walutowym, w 2015 roku wydłużono termin ograniczeń administracyjnych wprowadzonych w 2014 roku, mogących wpływać na możliwość szybkiego transferu środków lub spłaty zobowiązań między podmiotami ukraińskimi z Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA a jednostką dominującą. Ograniczenia te m.in. obejmują zakaz spłaty zobowiązań dewizowych przed terminem.
- 2) Zgodnie z uchwałą Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy KREDOBANK SA rozpoczętego dnia 29 stycznia 2009 roku i kontynuowanego dnia 23 lutego 2009 roku wprowadzono moratorium na wypłatę dywidend. Moratorium obowiązuje do czasu podjęcia stosownej uchwały o jego uchyleniu. W 2015 roku moratorium na wypłatę dywidendy zostało utrzymane.
- 3) Strategia na lata 2015-2017 zatwierdzona przez Radę Nadzorczą PKO Banku Hipotecznego SA zakłada, że Spółka ta nie będzie wypłacała dywidendy w okresie objętym strategią,
- 4) Wybrane umowy kredytowe podpisane przez spółki Grupy Kapitałowej Banku zawierają zapisy dotyczące ograniczeń w przypadku przedterminowej spłaty lub zakazu wypłaty dywidendy w czasie trwania kredytu.

Jednocześnie PKO Bank Polski SA i jego podmioty zależne przy wypłacie dywidendy kierują się przepisami prawa oraz rekomendacjami KNF.

W grudniu 2015 roku KNF opublikowała stanowisko w sprawie kryteriów wypłaty dywidendy przez banki za 2015 rok. Zgodnie ze stanowiskiem, dywidendę mogą wypłacić jedynie banki:

- 1) nie realizujące programu naprawczego,
- 2) pozytywnie oceniane w ramach badania i oceny nadzorczej (BION) – ocena końcowa BION nie gorsza niż 2,5,
- 3) posiadające poziom dźwigni finansowej na poziomie wyższym niż 5%,
- 4) współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa⁸:
 - a) banki z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego – posiadające współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa wyższy od 13,25% plus 75% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 roku⁹,
 - b) pozostałe banki komercyjne – posiadające współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa wyższy od 11,25% plus 75% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 roku¹⁰.

KNF rekomenduje, by do 50% z wypracowanego zysku mogły wypłacić banki spełniające oczekiwania nadzorcze w stosunku do poziomu łącznego współczynnika kapitałowego, tj. posiadające łączny współczynnik kapitałowy wyższy od 13,25% plus 100% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 roku.

Oczekiwania nadzorcze w zakresie miar adekwatności kapitałowej zostały szerzej opisane w rozdziałach: 6. Bufory kapitałowe oraz 9. Adekwatność Kapitałowa niniejszego Raportu.

⁸ Kapitał bezpieczeństwa został na potrzeby polityki dywidendowej zdefiniowany jako 3 punkty procentowe ponad rekomendowany przez KNF poziom współczynnika kapitału Tier I i poziom łącznego współczynnika kapitałowego dla banków z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego oraz 1 punkt procentowy dla pozostałych banków. Zgodnie z pismem KNF do banków z dnia 22 października 2015 r., w związku z wprowadzeniem bufora zabezpieczającego od dnia 1 stycznia 2016 r. rekomendowany przez KNF wymóg dla współczynnika kapitału Tier I wynosi 10,25%, a dla łącznego współczynnika kapitałowego wynosi 13,25%, więc to do tych poziomów współczynników dodaje się 3 lub 1 punkty procentowe kapitału bezpieczeństwa.

⁹ Przykładowo, dla banku z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego, który otrzymał od KNF 1 punkt procentowy domiaru kapitałowego na kredyty walutowe, współczynnik kapitału Tier I powyżej którego bank będzie mógł wypłacić dywidendę wynosi: 10,25% + 3 punkty procentowe + (1 punkt procentowy x 0,75) = 14,00%.

¹⁰ Przykładowo, dla banku z udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego poniżej 5%, który otrzymał od KNF 1 punkt procentowy domiaru kapitałowego na kredyty walutowe, współczynnik kapitału Tier I powyżej którego bank będzie mógł wypłacić dywidendę wynosi: 10,25% + 1 punkt procentowy + (1 punkt procentowy x 0,75) = 12,00%.

2. SYSTEM ZARZĄDZANIA

Zgodnie z art. 9 ust 2 Prawa bankowego, system zarządzania stanowi zbiór zasad i mechanizmów odnoszących się do procesów decyzyjnych, zachodzących w banku oraz do oceny prowadzonej działalności bankowej.

System zarządzania w banku obejmuje co najmniej system zarządzania ryzykiem oraz system kontroli wewnętrznej.

2.1. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych zarówno w PKO Banku Polskim SA, w tym także w oddziale Banku za granicą, jak i w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej Banku. Zarządzanie ryzykiem ma na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy zapewnieniu kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu w ramach przyjętej przez Bank i Grupę Kapitałową tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

W Grupie Kapitałowej Banku zidentyfikowane zostały następujące rodzaje ryzyka, które podlegają zarządzaniu: kredytowe, stopy procentowej, walutowe, cen towarów, cen kapitałowych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, płynności, operacyjne, braku zgodności, biznesowe (w tym ryzyko strategiczne), zmian makroekonomicznych, modeli, utraty reputacji, kapitałowe, nadmiernej dźwigni finansowej oraz ubezpieczeniowe¹¹.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- 1) Grupa Kapitałowa zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- 2) proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- 3) metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru lub oceny ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka, aktualnie prowadzonej i planowanej działalności Banku i otoczenia oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- 4) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru zarządzania ryzykiem i windykacji od działalności biznesowej,
- 5) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- 6) poziom ryzyka jest na bieżąco monitorowany i kontrolowany,
- 7) proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Grupy Kapitałowej przy zachowaniu zgodności ze strategią

zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

Na proces zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej składają się następujące elementy:

- 1) identyfikacja ryzyka - polegająca na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności jego potencjalnego wpływu na działalność Banku i Grupy Kapitałowej. W ramach identyfikacji ryzyka określane są te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej lub całej Grupy Kapitałowej,
- 2) pomiar i ocena ryzyka - pomiar ryzyka obejmujący określanie miar ryzyka odpowiednich do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościowej kwantyfikacji ryzyka za pomocą ustalonych miar, a także ocena ryzyka polegająca na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem. W ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się prace związane z wyceną ryzyk dla potrzeb polityki cenowej oraz testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka,
- 3) kontrola ryzyka - polegająca na określaniu narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania lub ograniczania poziomu ryzyka w poszczególnych obszarach działalności Banku i Grupy Kapitałowej. Obejmuje ustalenie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku i Grupy Kapitałowej mechanizmów kontrolnych w szczególności w postaci strategicznych limitów tolerancji na poszczególne rodzaje ryzyka, które podlegają monitorowaniu, a w przypadku ich przekroczenia podejmowane są działania zarządcze.
- 4) prognozowanie i monitorowanie ryzyka - polegające na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyżeń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń wydanych przez organ nadzoru i kontroli), a także przeprowadzaniu testów warunków skrajnych (specyficznych i kompleksowych). Prognozy poziomu ryzyka poddaje się weryfikacji. Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności,
- 5) raportowanie ryzyka - polegające na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru lub oceny ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań. Zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców. Rada Nadzorcza, w sytuacji potencjalnych problemów płynnościowych Banku, jest niezwłocznie informowana o poziomie płynności Banku, zagrożeniach i podejmowanych działaniach zaradczych oraz w przypadku wystąpienia istotnych zdarzeń operacyjnych lub incydentów bezpieczeństwa.
- 6) działania zarządcze - polegające w szczególności na wydawaniu przepisów wewnętrznych kształtujących proces zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, określających poziom tolerancji na ryzyko, ustalających wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji, w tym o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem. Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

¹¹ Ryzyko ubezpieczeniowe jest identyfikowane w spółkach PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA. Podmioty te nie podlegają konsolidacji ostrożnościowej, dlatego opis procesu zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym nie został opisany w Raporcie, informacje w tym zakresie zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku, które zostało opublikowane w dniu 7 marca 2016 roku (nota nr 71. Zarządzanie ryzykiem ubezpieczeniowym).

Schemat 2.1
PROCES ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

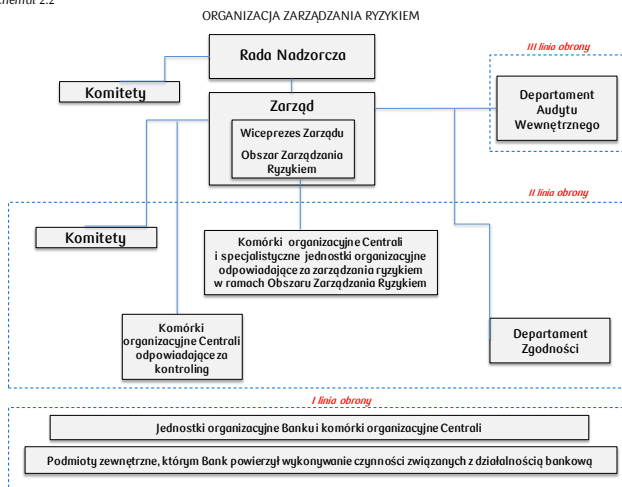
wewnętrznej, w tym audytu wewnętrznego oraz zarządzania ryzykiem; wykonywania czynności rewizji finansowej oraz niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych.

W 2015 roku odbyło się 11 posiedzeń KARN oraz 1 posiedzenie po wyodrębnieniu w IV kwartale 2015 roku KRRN.

Zarząd odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech, wzajemnie niezależnych liniach obrony:

Schemat 2.2

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku i komórkach organizacyjnych Centrali.

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Radę Nadzorczą w Banku wspierają m.in. następujące komitety:

- 1) Komitet ds. Wynagrodzeń (Komitet ds. Wynagrodzeń);
- 2) Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej (KRRN);
- 3) Komitet Audytu Rady Nadzorczej (KARN).

Komitet ds. Wynagrodzeń wspiera Radę Nadzorczą w wykonywaniu jej statutowych obowiązków oraz zadań wynikających z przepisów prawa, w zakresie wynagrodzeń. Komitet ds. Wynagrodzeń został szerzej opisany w rozdziale 10. Polityka wynagrodzeń niniejszego Raportu.

Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej został powołany w IV kwartale 2015 roku. Opiniuje on skłonność Banku do podejmowania ryzyka, wyrażoną w szczególności poprzez strategiczne limity tolerancji na ryzyko. W zakresie kompetencji Komitetu ds. Ryzyka Rady Nadzorczej jest nadzór nad wprowadzeniem przez Zarząd Banku systemu zarządzania ryzykiem w Banku oraz ocena adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem, a także wspieranie Rady Nadzorczej w nadzorowaniu strategii zarządzania ryzykiem.

Komitet Audytu Rady Nadzorczej wspiera Radę Nadzorczą w szczególności poprzez monitorowanie: procesu sprawozdawczości finansowej; skuteczności systemów kontroli

1) pierwsza linia obrony – kontrola wewnętrzna funkcjonalna zapewniająca stosowanie mechanizmów kontroli ryzyka i zgodność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa; funkcja jest realizowana w szczególności we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku, w komórkach organizacyjnych Centrali i podmiotach Grupy Kapitałowej i obejmuje te aspekty działalności poszczególnych jednostek, komórek i podmiotów, które mogą generować ryzyko. Jednostki organizacyjne Banku, komórki oraz podmioty Grupy Kapitałowej odpowiadają za identyfikację ryzyk, zaprojektowanie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów kontroli, o ile nie wdrożono mechanizmów kontrolnych w ramach działań podejmowanych w drugiej linii obrony. Jednocześnie spółki Grupy Kapitałowej Banku obowiązują zasada spójności i porównywalności oceny i kontroli ryzyka w Banku oraz w spółkach Grupy Kapitałowej, z uwzględnieniem specyfiki działalności spółki oraz rynku, na którym prowadzi ona działalność,

2) druga linia obrony – system zarządzania ryzykiem, w tym metody, narzędzia, proces i organizacja zarządzania ryzykiem; funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Zarządzania Ryzykiem, Departamencie Zgodności, Departamencie Planowania i Kontrolingu, właściwych komitetach a także w pozostałych komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za kontroling,

3) trzecia linia obrony – audyt wewnętrzny; funkcja realizowana jest w ramach audytu wewnętrznego, w tym dotyczącego skuteczności systemu zarządzania ryzykiem.

Niezależność linii obrony polega na zachowaniu organizacyjnej niezależności w następujących płaszczyznach:

- 1) funkcja drugiej linii obrony w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszej linii obrony,
- 2) funkcja trzeciej linii obrony jest niezależna od funkcji pierwszej i drugiej linii obrony,
- 3) funkcja zarządzania ryzykiem braku zgodności podlega Prezesowi Zarządu.

Komórki organizacyjne Centrali Banku zarządzające ryzykiem w zakresie przyznanych kompetencji były w 2015 roku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Departamentu Integracji Ryzyka, Departamentu Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego, Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego oraz Centrum Restrukturyzacji i Windykacji. Jednostka zarządzająca ryzykiem kapitałowym jest umiejscowiona w Obszarze Finansów i Rachunkowości, natomiast jednostka zarządzająca ryzykiem

braku zgodności i ryzykiem utraty reputacji - w Pionie Prezesa Zarządu.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest tworzenie i wdrażanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykami, które zidentyfikowane zostały jako istotne, min.: ryzykiem kredytowym, operacyjnym, stopy procentowej, walutowym, płynności, biznesowym, ryzykiem zmian makroekonomicznych jak również zarządzania adekwatnością kapitałową.

Pion Ryzyka Bankowego w zakresie zarządzania ryzykiem odpowiada w szczególności za:

- 1) identyfikację czynników i źródeł ryzyka,
- 2) pomiar, ocenę, kontrolę oraz cykliczne monitorowanie i raportowanie poziomu ryzyka (ryzyka istotne),
- 3) pomiar i ocenę adekwatności kapitałowej,
- 4) przygotowywanie rekomendacji dla Zarządu lub komitetów dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka,
- 5) tworzenie i opiniowanie przepisów wewnętrznych Banku dotyczących zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową,
- 6) rozwój systemów informatycznych i aplikacji przeznaczonych do wspierania zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową.

Departament Integracji Ryzyka odpowiada w szczególności za:

- 1) walidację modeli ryzyka,
- 2) zarządzanie ryzykiem modeli, w tym wdrożenie standardów zarządzania ryzykiem modeli w Grupie Kapitałowej,
- 3) inicjowanie i koordynację działań integracyjnych w odniesieniu do zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej.

Departament Restrukturyzacji i Windykacji Klienta Korporacyjnego odpowiada w szczególności za:

- 1) odzyskiwanie wierzytelności trudnych klientów instytucjonalnych,
- 2) przejmowanie majątku w wyniku dochodzenia należności,
- 3) dokonywanie przeglądu i klasyfikacji wierzytelności będących w zarządzaniu Departamentu oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych i ustalanie poziomu odpisów z tytułu utraty ich wartości.

Centrum Restrukturyzacji i Windykacji odpowiada w szczególności za:

- 1) tworzenie rozwiązań systemowych, w tym przepisów wewnętrznych Banku, aplikacji oraz modeli wykorzystywanych w procesach monitorowania opóźnień i zarządzania wierzytelnościami trudnymi,
- 2) odzyskiwanie wierzytelności trudnych poprzez ich restrukturyzację i windykację oraz zwiększanie efektywności tych działań,
- 3) outsourcing czynności monitorujących i windykacyjnych oraz zarządzanie majątkiem przejętym w wyniku dochodzenia należności Banku oraz efektywna sprzedaż wierzytelności trudnych,
- 4) działania interwencyjne w ramach wczesnego monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności klientów indywidualnych i instytucjonalnych Obszaru Rynku Detalicznego rynku detalicznego.

Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego odpowiada w szczególności za:

- 1) ocenę, oszacowanie i mitygowanie ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych,

- 2) ocenę ryzyka instytucji finansowych i monitorowanie wysokości limitów na rynku hurtowym związanych z ryzykiem kredytowym instytucji finansowych,
- 3) usprawnianie i optymalizację procesów kredytowych i narzędzi informatycznych wykorzystywanych w ramach realizowanych zadań.

Departament Zgodności w zakresie zarządzania ryzykiem odpowiada w szczególności za:

- 1) zarządzanie ryzykiem braku zgodności,
- 2) zarządzanie ryzykiem utraty reputacji,
- 3) tworzenie standardów kontroli wewnętrznej, w ramach realizacji pierwszej linii obrony.

Departament Planowania i Kontrolingu, w zakresie zarządzania ryzykiem, odpowiada w szczególności:

- 1) za zarządzanie ryzykiem kapitałowym,
- 2) planowanie i monitorowanie realizacji planu finansowego oraz planów sprzedażowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku.

Zarząd, w zarządzaniu ryzykiem w Banku wspierają następujące komitety działające w banku:

- 1) Komitet Ryzyka (KR),
- 2) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAP),
- 3) Komitet Kredytowy Banku (KKB),
- 4) Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO).

KR monitoruje integralność, adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem, adekwatność kapitałową i wdrażanie zasad zarządzania ryzykiem zgodnie ze strategią Banku oraz analizuje i ocenia wykorzystanie strategicznych limitów tolerancji na ryzyko określonych w strategii zarządzania ryzykiem w PKO Banku Polskim SA. KR wspiera Zarząd w procesie zarządzania ryzykiem bankowym przez formułowanie zaleceń i podejmowanie decyzji w sprawie adekwatności kapitałowej i efektywności systemu kontroli ryzyka. W 2015 roku odbyły się 4 posiedzenia Komitetu Ryzyka.

KZAP zarządza aktywami i pasywami Banku poprzez wpływając na kształtowanie struktury bilansu Banku i pozycji pozabilansowych w sposób sprzyjający osiągnięciu optymalnego wyniku finansowego. Komitet wspiera Zarząd w działaniach Banku i Grupy Kapitałowej Banku dotyczących kształtowania struktury bilansu, zarządzania adekwatnością kapitałową, zarządzania rentownością z uwzględnieniem specyfiki działalności oraz generowanego ryzyka, zarządzania ryzykiem finansowym, w tym ryzykiem rynkowym i płynności, ryzykiem biznesowym oraz ryzykiem kredytowym (rozliczeniowym i przedroczniczym) transakcji na rynku hurtowym.

KKB wydaje opinie i podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych, bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu, wydaje rekomendacje i podejmuje decyzje w zakresie zarządzania wierzytelnościami trudnymi, a także podejmuje decyzje dotyczące zatwierdzenia modeli i parametrów ryzyka kredytowego oraz wyników walidacji tych modeli w składzie uwzględniającym przedstawicieli Obszaru Finansów i Rachunkowości.

KRO wspiera Zarząd w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym przez podejmowanie decyzji, wydawanie rekomendacji, zaleceń i opinii m.in. w zakresie strategicznych limitów tolerancji i limitów na ryzyko operacyjne, metryk kluczowych wskaźników ryzyka (KRI), założeń testów warunków skrajnych, wyników

walidacji modeli pomiaru ryzyka operacyjnego, rozszerzeń i zmian w podejściu AMA oraz w zakresie podejmowania działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka operacyjnego we wszystkich obszarach działalności Grupy Kapitałowej. KRO formułuje rekomendacje w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym w spółkach Grupy Kapitałowej Banku, które są przekazywane spółkom Grupy Kapitałowej Banku w ramach sprawowanego przez Bank nadzoru właścicielskiego nad tymi podmiotami. W 2015 roku Komitet Ryzyka Operacyjnego podejmował decyzje w trybie obiegowym oraz na 10 posiedzeniach Komitetu Ryzyka Operacyjnego.

KZAP, KKB, KRO, KR, Zarząd, KRRN, KARN i Rada Nadzorcza są odbiorcami cyklicznych raportów dotyczących poszczególnych rodzajów ryzyka.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej Banku. W ramach tego nadzoru Bank nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Zarządzanie poszczególnymi rodzajami ryzyka w spółkach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne wprowadzane przez te spółki po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji sformułowanych przez Bank. Przepisy wewnętrzne spółek dotyczące zarządzania ryzykiem są wprowadzane w oparciu o zasadę spójności i porównywalności oceny poszczególnych rodzajów ryzyka w Banku i spółkach Grupy Kapitałowej Banku przy uwzględnieniu zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Banku, specyfiki i skali działalności spółki, dedykowanych wymogów regulacyjnych oraz rynku, na którym ona prowadzi działalność. Zarządzanie ryzykiem w spółkach Grupy Kapitałowej jest realizowane w szczególności poprzez:

- 1) zaangażowanie jednostek z Obszaru Zarządzania Ryzykiem lub właściwych komitetów Banku w opiniowanie dużych transakcji spółek Grupy Kapitałowej,
- 2) opiniowanie i przeglądy przepisów wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem w poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej realizowane przez jednostki z Obszaru Zarządzania Ryzykiem oraz jednostkę z Pionu Prezesa Zarządu,
- 3) raportowanie na temat ryzyka spółek Grupy Kapitałowej do właściwych komitetów Banku lub Zarządu,
- 4) monitorowanie ilościowych strategicznych limitów tolerancji na ryzyko dla Grupy Kapitałowej.

Priorytetem Grupy Kapitałowej w 2015 roku było utrzymywanie silnej pozycji kapitałowej oraz przyrost stabilnych źródeł finansowania, które stanowią postawę stabilnego rozwoju działalności biznesowej, przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania i skutecznej kontroli kosztów oraz odpowiedniej oceny ryzyka.

W tym celu Bank w 2015 roku podjął następujące działania:

- 1) w lutym, maju oraz listopadzie 2015 roku zamienił zapadające własne obligacje krótkoterminowe na obligacje o terminie wymagalności od trzech do sześciu miesięcy w kwotach od 800 milionów złotych do 1 mld złotych,
- 2) pozyskał w październiku 2015 roku finansowanie z tytułu emisji obligacji krótkoterminowych na rynku krajowym o terminie wymagalności sześciu miesięcy w kwocie 200 mln EUR,

3) ograniczył poziom aktywów ważonych ryzykiem. Najistotniejszym źródłem przeprowadzonej optymalizacji była poprawa jakości danych (m.in. uwzględnienie w kategorii ekspozycji detalicznych wszystkich klientów MŚP spełniających kryteria segmentacji) oraz przegląd zobowiązań pozabilansowych, w tym weryfikacja przypisywanych wag ryzyka produktu,

4) zaliczył do funduszy własnych zysk Banku za rok obrotowy 2015 w kwocie 3 079 milionów złotych oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych w wysokości 132 miliony złotych, przeznaczając je, zgodnie z rekomendacją Zarządu Banku, na kapitały zapasowy i rezerwy oraz pozostawiając kwotę niepodzielną w wysokości 1 250 milionów złotych, bez przeznaczania kwot na wypłatę dywidendy.

W 2015 r. w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym Bank prowadził prace przygotowawcze do rozpoczęcia działalności nowego oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec, którego otwarcie nastąpiło w grudniu 2015 r. W ramach tych prac w lipcu 2015 r. Bank uzyskał zgodę Komisji Nadzoru Finansowego na łączne stosowanie podejścia AMA i BIA do wyliczenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego. Podejście BIA będzie wykorzystywane do wyliczenia wymogu w zakresie ryzyka operacyjnego w odniesieniu do działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec. W ramach Grupy Kapitałowej, do PKO Banku Hipotecznego SA przenoszone będą portfele kredytów hipotecznych udzielonych wcześniej przez PKO Bank Polski SA. Wartość portfela przeniesionego w 2015 roku (przeniesienie nastąpiło w grudniu) wyniosła 429,5 mln zł.

W 2015 r. PKO Bank Hipoteczny SA należący do Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego dokonał pierwszej emisji listów zastawnych – w kwocie 30 mln złotych na okres 5 lat.

Przejęcie w II półroczu 2015 roku Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo Kredytowej „Wesoła” w Mysłowicach nie wpłynęło na zmianę rodzaju ryzyk identyfikowanych w działalności Banku.

W II półroczu 2015 roku Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA kontynuowała integrowanie podejścia do zarządzania ryzykiem z PKO Bankiem Polskim SA, w zakresie dostosowania regulacji wewnętrznych. Ponadto podjęto działania ujednoczenia procesów i zarządzania PKO Leasing SA z PKO BP Faktoring SA. Grupa PKO Leasing SA wykorzystuje wyniki analizy zdolności kredytowej klientów wynikających z modelu ratingowego Banku do oceny klientów w procedurach wewnętrznych, wdraża model antyfraudowy i usprawnia model impairmentowy.

Bank cyklicznie monitoruje poziom ryzyka oraz rozwija stosowane metody jego pomiaru.

2.2. OCENA CZŁONKÓW ORGANU ZARZĄDZAJĄCEGO

Członkowie organu zarządzającego podlegają ocenie przez Radę Nadzorczą w sposób ciągły, począwszy od momentu rekrutacji, przez cały okres kadencji.

Wybór członków Zarządu Banku przez Radę Nadzorczą odbywa się przy zastosowaniu: powszechnie obowiązujących przepisów prawa (w szczególności Kodeksu spółek handlowych i ustawy Prawo bankowe), regulacji nadzorczych i standardów rynkowych (w szczególności uchwał KNF i Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW) oraz Statutu Banku. Bank stosuje procedurę konkursową. W ramach konkursu Rada Nadzorcza określa wymagania kompetencyjne dla funkcji, której dotyczy konkurs, w tym m.in.:

- 1) umiejętności planowania strategicznego,
- 2) oceny ryzyka i podejmowania działań w złożonych lub obciążonych ryzykiem okolicznościach,
- 3) zdolności analitycznych,
- 4) umiejętności podejmowania decyzji, zarządzania personelem i organizacji pracy,
- 5) znajomości języków obcych.

Ponadto kandydaci muszą spełniać określone wymagania formalne w zakresie:

- 1) wykształcenia (wyższe),
- 2) stażu pracy (co najmniej dziesięcioletni staż pracy, w tym co najmniej pięcioletni staż pracy na stanowiskach kierowniczych w instytucjach finansowych lub firmach doradczych),
- 3) dawania rękojmi ostrożnego i stabilnego zarządzania bankiem,
- 4) niepodlegania określonym w powszechnie obowiązujących przepisach prawa ograniczeniom lub zakazom zajmowania stanowiska członka zarządu w banku działającym w formie spółki akcyjnej,
- 5) korzystania z pełni praw publicznych i posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych.

Dodatkowo od kandydata wymagane jest złożenie oświadczeń:

- 1) informujących o posiadanych udziałach lub akcjach w spółkach, pełnionych funkcjach w zarządach, radach nadzorczych, innych władzach podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, z uwzględnieniem informacji o uzyskaniu lub odmowie absolutorium (skwitowania) z pełnionych funkcji,
- 2) postępowań karnych, karnych skarbowych, dyscyplinarnych lub egzekucyjnych prowadzonych przeciwko kandydatowi, postępowań administracyjnych, w których kandydat występował lub występuje jako strona, postępowań administracyjnych, w których stroną był lub jest podmiot, w którym kandydat pełnił lub pełni funkcje kierownicze, związanych z zakresem odpowiedzialności kandydata oraz postępowań sądowych w sprawach cywilnych, w których kandydat występował lub występuje jako strona, a które mogą mieć negatywny wpływ na jego sytuację finansową.

Informacje te dotyczą stanu aktualnego oraz z okresu ostatnich pięciu lat.

W 2015 roku odbyła się ocena członków organu zarządzającego przez zewnętrzną firmę doradczą. Ocenie podlegają indywidualne kompetencje jak również kompetencje Zarządu jako całości.

Model kompetencji Banku w odniesieniu do menedżerów obejmuje dwie grupy kompetencji:

- 1) kompetencje ogólnofirmowe, które obejmują spójność z wartościami Banku, orientację na cele, orientację na klienta, zaangażowanie w rozwój oraz otwartość na zmianę,
- 2) kompetencje przywódcze, do których należą wywieranie wpływu, kierowanie zespołem, egzekwowanie zobowiązań, rozwijanie podwładnych, orientacja strategiczna, przywództwo w zmianie.

Każde ze stanowisk ma określony wymagany poziom kompetencji w tych obszarach, w 4-stopniowej skali.

W trakcie sprawowania funkcji członka Zarządu Banku, zgodnie z art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h. zwyczajne walne zgromadzenie akcjonariuszy raz w roku udziela absolutorium osobno każdemu z członków Zarządu. Udzielenie absolutorium stanowi ocenę tych osób, niezależnie od zatwierdzenia przez zwyczajne walne zgromadzenie akcjonariuszy sprawozdania Zarządu z działalności spółki, a nieudzielenie takiego absolutorium stanowi wyraz negatywnej oceny członka Zarządu oraz pełnienia przez niego funkcji i w konsekwencji może być podstawą odwołania go ze składu organu spółki.

2.3. IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA

Istotność poszczególnych rodzajów ryzyka ustalana jest na poziomie Banku oraz poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej.

W Banku następujące rodzaje ryzyka zostały uznane za istotne:

- 1) ryzyko kredytowe niewypłacalności,
- 2) ryzyko walutowe,
- 3) ryzyko stopy procentowej,
- 4) ryzyko płynności,
- 5) ryzyko operacyjne,
- 6) ryzyko biznesowe,
- 7) ryzyko zmian makroekonomicznych,
- 8) ryzyko modeli,
- 9) ryzyko braku zgodności,
- 10) ryzyko kapitałowe,
- 11) ryzyko utraty reputacji,
- 12) ryzyko instrumentów pochodnych,
- 13) ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej.

Ponadto we wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej Banku ryzyko operacyjne, braku zgodności oraz ryzyko biznesowe uznane zostały za istotne.

Przy określaniu kryteriów uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne, uwzględniany jest wpływ danego rodzaju ryzyka zarówno na działalność Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej jak również całej Grupy Kapitałowej, przy czym rozróżniane są trzy typy rodzajów ryzyka:

- 1) z góry uznawane za istotne – podlegające aktywnemu zarządzaniu,
- 2) potencjalnie istotne – dla nich przeprowadza się okresowy monitoring istotności,
- 3) inne niezdefiniowane lub niewystępujące w Banku lub Grupie Kapitałowej rodzaje ryzyka (nieistotne i niemonitorowane).

Na podstawie informacji ilościowych i jakościowych, nie rzadziej niż raz w roku, dokonywany jest monitoring istotności ryzyk w Banku i poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej o istotnym profilu ryzyka. Wynikiem oceny jest przypisanie danemu rodzajowi ryzyka poziomu „istotne” lub „nieistotne”. Monitoring dokonywany jest w szczególności w przypadku

istotnej zmiany zakresu lub profilu działalności Banku albo spółek Grupy Kapitałowej.

Ryzyka istotne według stanu na 31 grudnia 2015 r. w Spółkach Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową przedstawia Tabela 2.1.

Tabela 2.1

RYZYKA ISTOTNE												
Spółki Grupy Kapitałowej Banku												
2015												
NAZWA JEDNOSTKI	Ryzyka zidentyfikowane jako istotne								Ryzyka trwale istotne			
	kredytowe	walutowe	stopy procentowej	płynności	utraty reputacji	zmian makroekonomicznych	modeli	instrumentów pochodnych	operacyjne biznesowe		braku zgodności	
Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x
Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA	x	x	x	x			x		x	x	x	x
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA					x				x	x	x	x
PKO BP BANKOWY PTE SA									x	x	x	x
Finansowa Kompania "Prywatne Inwestycje" Sp. z o.o.	x								x	x	x	x
PKO Finance AB									x	x	x	x
PKO Bank Hipoteczny SA	x			x		x	x		x	x	x	x
PKO BP Finat Sp. z o.o.									x	x	x	x

2.4. KONTROLA WEWNĘTRZNA

W PKO Banku Polskim SA funkcjonuje system kontroli wewnętrznej, którego celem jest zapewnienie: skuteczności i efektywności działania Banku, wiarygodności sprawozdawczości finansowej, przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem w Banku, zgodności działania Banku z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi Banku, rekomendacjami nadzorczymi oraz przyjętymi w Banku standardami rynkowymi.

W ramach systemu kontroli wewnętrznej Bank identyfikuje ryzyko związane z każdą operacją, transakcją, produktem i procesem oraz wynikające ze struktury organizacyjnej Banku i Grupy Kapitałowej Banku, szacuje również ryzyko nieosiągnięcia celów systemu kontroli wewnętrznej.

W ramach systemu kontroli wewnętrznej PKO Bank Polski SA wyodrębnia funkcję kontroli mającą za zadanie zapewnienie przestrzegania mechanizmów kontrolnych dotyczących w szczególności zarządzania ryzykiem w Banku, komórkę do spraw zgodności mającą za zadanie we współpracy z jednostkami i komórkami Banku, identyfikację, ocenę, kontrolę oraz monitorowanie ryzyka braku zgodności działania Banku z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi Banku, przyjętymi w Banku standardami rynkowymi oraz niezależną komórkę audytu wewnętrznego mającą za zadanie badanie i ocenę, w sposób niezależny i obiektywny, adekwatności i skuteczności systemu

zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, z wyłączeniem komórki audytu wewnętrznego.

W celu ograniczenia nieprawidłowości i nadużyć, zapewnienia jakości i poprawności realizowanych zadań, przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem w Banku, zgodności działania Banku z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi oraz przyjętymi w Banku standardami rynkowymi, a także rzetelności rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, w Banku stosowane są mechanizmy kontrolne dostosowane do specyfiki jego działalności. Stosowanie przez pracowników Banku mechanizmów kontrolnych sprawdzane jest w ramach kontroli wewnętrznej funkcjonalnej oraz w toku audytów wewnętrznych. Kontrolą wewnętrzną funkcjonalną obejmuje się zadania i czynności realizowane przez jednostki Banku, w tym stosowanie przez pracowników mechanizmów kontrolnych. W poszczególnych obszarach działania Banku ustalone są istotne dla jego działalności zagadnienia, operacje i transakcje, przeznaczone do monitorowania w ramach kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

Istotne kwestie dotyczące funkcjonowania kontroli wewnętrznej funkcjonalnej oraz mechanizmów kontrolnych przedstawiane są w okresowym raportingu zarządczym przekazywanym Komitetowi Ryzyka, Zarządowi Banku, Komitetowi Audytu Rady Nadzorczej i Radzie Nadzorczej.

2.5. RYZYKO KREDYTOWE

2.5.1. WSTĘP

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wiarygodności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych z rozpoznaną utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank oraz spółki Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- 1) transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie kredytu i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- 3) ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub ich wartość jest dokonywana przez jednostki oceny ryzyka kredytowego, niezależne od jednostek biznesowych,
- 4) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tą transakcję,
- 5) decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) ryzyko kredytowe jest zdywersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- 7) oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia, marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

2.5.2. POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

2.5.2.1 METODY POMIARU RYZYKA KREDYTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych, Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD),
- 2) oczekiwaną stratę kredytową (EL),
- 3) nieoczekiwana strata kredytowa (UL),
- 4) strata w przypadku niewypłacalności (LGD),
- 5) wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),
- 6) udział i strukturę kredytów z rozpoznaną utratą wartości (względem MSR),
- 7) wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości (według MSR) odpisami (coverage ratio),
- 8) koszt ryzyka.

PKO Bank Polski SA systematycznie ulepsza zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych ratingów (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka

w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

2.5.1.1. METODY RATINGOWE I SCORINGOWE

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria, Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody scoringowej. Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W pozostałych przypadkach stosowana jest metoda ratingowa.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny jest ocena wiarygodności klienta, czyli rating oraz ocena transakcji tj. zdolności do spłaty zobowiązania w określonej wysokości i terminach.

Modele ratingowe dla klientów instytucjonalnych opracowane są z wykorzystaniem wewnętrznych danych Banku co zapewnia, że są dostosowane do profilu ryzyka klientów Banku. Modele opierają się na statystycznej analizie zależności między niewykonaniem zobowiązania a punktową oceną ryzyka klienta. Ocena punktowa obejmuje ocenę wskaźników finansowych, czynników jakościowych oraz ocenę czynników behawioralnych. Ocena ryzyka klienta jest

uzależniona od segmentacji podmiotu, dla którego dokonywana jest analiza.

W celu zbadania poprawności funkcjonowania metod stosowanych w Banku, metodyki oceny ryzyka kredytowego, związanego z jednostkowymi ekspozycjami kredytowymi podlegają okresowym przeglądom.

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

2.5.3. MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

Monitorowanie ryzyka kredytowego odbywa się na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych oraz na poziomie portfelowym.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych określają w szczególności przepisy wewnętrzne Banku dotyczące:

- zasad tworzenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz odpisów aktualizujących na należności wymagalne z tytułu nierozliczonych transakcji terminowych,
- zasad funkcjonowania w Banku Systemu Wczesnego Ostrzegania,
- wczesnego monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności,
- zasad klasyfikacji ekspozycji kredytowych i ustalania poziomu rezerw celowych.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, Bank wykorzystuje i rozwija aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO).

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfelowym polega na:

- nadzorowaniu poziomu portfelowego ryzyka kredytowego na podstawie:
 - przyjętych narzędzi pomiaru ryzyka kredytowego z uwzględnieniem zidentyfikowanych źródeł ryzyka kredytowego,
 - analizy skutków i działań podjętych w ramach zarządzania systemowego,
- rekomendowaniu działań zaradczych w przypadku stwierdzenia podwyższonego poziomu ryzyka kredytowego.

2.5.3.1. KONCENTRACJA RYZYKA

Grupa Kapitałowa monitoruje ryzyko koncentracji zaangażowań w odniesieniu do:

- zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów,
- zaangażowań wobec grup klientów lub portfeli kredytowych narażonych na jeden czynnik ryzyka.

Grupa Kapitałowa analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- regionów geograficznych,
- walut,
- branż,
- ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- największych podmiotów,
- największych grup kapitałowych.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane w odniesieniu do limitu koncentracji zaangażowań, gdzie łączna kwota jednostkowego zaangażowania nie może przekraczać 25% skonsolidowanych funduszy własnych (zgodnie z terminologią Rozporządzenia CRR uznanego kapitału własnego) albo równowartości 150 mln EUR, obliczonej w złotych według kursu średniego ogłoszanego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego w ostatnim dniu sprawozdawczym.

Tabela 2.2

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW*					
Grupa Kapitałowa Banku					
2015			2014		
Lp.	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych	
1	4 107	15,2%	3 194	12,9%	
2	2 722	10,0%	2 474	10,0%	
3	2 080	7,7%	2 267	9,2%	
4	1 910	7,1%	2 173	8,8%	
5	1 842	6,8%	2 080	8,4%	
6	1 669	6,2%	1 643	6,6%	
7	1 594	5,9%	1 266	5,1%	
8	1 217	4,5%	1 178	4,8%	
9	1 213	4,5%	1 131	4,6%	
10	1 008	3,7%	1 008	4,1%	
Razem	19 361	71,5%	18 414	74,4%	

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na dzień 31 grudnia 2015 największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 15,2% skonsolidowanych funduszy własnych. Wśród 10 największych kredytobiorców Grupy Kapitałowej występują wyłącznie klienci PKO Banku Polskiego SA.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku poziom ryzyka koncentracji Grupy Kapitałowej Banku wyniósł 15,7% skonsolidowanych funduszy własnych.

Tabela 2.3

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH*

Grupa Kapitałowa Banku					
2015			2014		
Lp.	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych	
1	4 248	15,7%	3 498	14,1%	
2	3 289	12,1%	3 194	12,9%	
3	2 926	10,8%	2 972	12,0%	
4	2 746	10,1%	2 315	9,3%	
5	2 046	7,6%	2 190	8,8%	
Razem	15 254	56,3%	14 170	57,2%	

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań

Ryzyko koncentracji kredytowej wobec regionów geograficznych monitorowane jest:

- dla instytucji finansowych – według kraju pochodzenia centrali kontrahenta,
- dla pozostałych klientów – według podziału regionalnego jednostek organizacyjnych Banku udzielających kredyty.

W celu dywersyfikacji geograficznej ekspozycji wobec instytucji finansowych w Banku stosowane są limity łącznego zaangażowania wobec poszczególnych krajów.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku nie występował istotny poziom koncentracji geograficznej w portfelu kredytowym Grupy Kapitałowej (tabela 2. 4).

Tabela 2.4
STRUKTURA GEOGRAFICZNA EKSPOZYCJI*

Kraj/region	Nr kategorii ekspozycji**														Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	O	P	Q	
Polska, w tym:	46 770	10 255	224	0	0	4 993	46 855	86 906	42 496	8 263	471	0	2 314	14 634	264 180
mazowiecki	0	492	3	0	0	100	4 104	14 590	10 146	324	0	0	0	0	29 758
śląsko-opolski	0	780	2	0	0	0	1 801	12 029	4 298	150	0	0	0	0	19 061
wielkopolski	0	320	0	0	0	0	1 157	9 340	4 812	32	0	0	0	0	15 660
małopolsko-świętokrzyski	0	1 158	66	0	0	0	1 846	7 937	3 898	83	0	0	0	0	14 988
dolnośląski	0	209	0	0	0	0	646	7 362	3 844	56	0	0	0	0	12 118
lubelsko-podkarpacki	0	856	7	0	0	0	924	7 179	2 269	35	0	0	0	0	11 272
zachodniopomorski	0	469	1	0	0	0	1 836	4 925	2 767	119	0	0	0	0	10 117
łódzki	0	803	9	0	0	0	3 057	5 868	1 962	96	0	0	0	0	11 796
pomorski	9	303	0	0	0	0	1 049	5 652	3 648	26	0	0	0	0	10 687
kujawsko-pomorski	0	629	5	0	0	0	1 018	4 601	1 880	40	0	0	0	0	8 173
warmińsko-mazurski	0	92	0	0	0	0	385	3 746	1 428	44	0	0	0	0	5 695
podlaski	0	158	29	0	0	0	517	2 622	757	38	0	0	0	0	4 121
inne***	46 761	3 986	101	0	0	4 894	28 516	1 053	786	7 219	471	0	2 314	14 634	110 734
Wielka Brytania	0	0	0	0	0	605	10	58	50	3	0	0	0	0	727
Norwegia	0	0	0	0	0	2	441	9	4	0	0	0	0	0	457
Liberia	0	0	0	0	0	0	315	0	0	0	0	0	0	0	315
Luksemburg	0	0	0	0	0	30	274	0	1	0	0	0	0	0	305
Ukraina	0	0	0	0	0	247	0	1	0	41	0	0	0	0	289
Niemcy	0	0	0	0	0	243	12	11	16	2	0	0	0	0	284
Francja	0	0	0	0	0	244	0	4	5	1	0	0	0	0	253
Holandia	0	0	0	0	0	105	9	2	4	0	0	0	0	0	120
Szwecja	0	0	0	0	0	1	110	2	2	0	0	0	0	0	115
Szwajcaria	0	0	0	0	0	99	0	2	7	0	0	0	0	0	108
Bahamy	0	0	0	0	0	0	106	0	0	0	0	0	0	0	106
Cypr	0	0	0	0	0	0	91	4	0	0	0	0	0	0	95
Czechy	0	0	0	0	0	1	63	0	0	0	0	0	0	0	64
Pozostałe	0	0	0	0	0	90	50	26	19	4	0	0	0	0	188
Łącznie (PKO BP SA)	46 770	10 255	224	0	0	6 659	48 336	87 026	42 603	8 315	471	0	2 314	14 634	267 606
Spółki Grupy Kapitałowej	1 016	74	0	0	0	7 802	7 406	869	178	89	0	16	0	748	18 197
Korekty i wyłączenia	0	0	0	0	0	-8 500	-6 964	-2	0	-39	17	0	-1 131	33	-16 585
Razem	47 786	10 329	224	0	0	5 962	48 778	87 893	42 780	8 364	488	16	1 183	15 415	269 218

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** Klasyfikacja wg Rozporządzenia CRR

- A - Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych
- B - Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych
- C - Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego
- D - Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju
- E - Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych
- F - Ekspozycje wobec instytucji
- G - Ekspozycje wobec przedsiębiorstw
- H - Ekspozycje detaliczne
- I - Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach
- J - Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązań
- K - Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem
- L - Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- M - Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- N - Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- O - Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania
- P - Ekspozycje kapitałowe
- Q - Inne pozycje

*** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: kase, rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne, aktywa wynikające z wyceny papierów wartościowych, papiery wartościowe.

Ryzyko koncentracji kredytowej monitorowane jest również w stosunku do branż gospodarczych wyznaczanych na podstawie klasyfikacji PKD działalności prowadzonej przez klientów instytucjonalnych. W przypadku branż o wyższym

poziomie ryzyka, Bank stosuje limity ograniczające skalę zaangażowania Banku wobec tych branż. Na dzień 31 grudnia 2015 roku nie występował istotny poziom koncentracji kredytowej wobec grup branż (tabela 2.5).

Tabela 2.5

STRUKTURA BRANŻOWA EKSPozyCJI*

 Grupa Kapitałowa Banku
2015

Rodzaj klienta/branża	Nr klasy ekspozycji**														Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	O	P	Q	
Klienci instytucjonalni, w tym:	0	7 315	175	0	0	0	43 659	9 706	620	5 313	0	0	0	0	66 787
Przetwórstwo przemysłowe	0	0	0	0	0	0	2 394	335	18	133	0	0	0	0	2 879
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	0	0	0	0	0	596	57	6	63	0	0	0	0	722
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	12	0	0	0	0	0	12	1	1	0	0	0	0	25
Budownictwo	0	0	0	0	0	0	384	504	19	109	0	0	0	0	1 017
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	8	2	0	0	0	485	50	3	30	0	0	0	0	578
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	1	0	0	0	0	11 352	1 253	75	737	0	0	0	0	13 418
Pozostałe zaangażowanie	0	7 295	173	0	0	0	28 447	7 496	498	4 240	0	0	0	0	48 149
Banki	0	0	0	0	0	6 659	0	0	0	0	0	0	0	0	6 659
Rządy	46 770	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	46 770
Osoby fizyczne	0	0	0	0	0	0	1 592	77 116	42 033	2 914	0	0	0	0	123 654
Inne***	0	2 940	49	0	0	0	3 085	203	-50	88	471	0	2 314	14 634	23 735
Łącznie (PKO BP SA)	46 770	10 255	224	0	0	6 659	48 336	87 026	42 603	8 315	471	0	2 314	14 634	267 606
Spółki Grupy Kapitałowej	1 016	74	0	0	0	7 802	7 406	869	178	89	0	16	0	748	18 197
Korekty i wyłączenia	0	0	0	0	0	-8 500	-6 964	-2	0	-39	17	0	-1 131	33	-16 585
Razem	47 786	10 329	224	0	0	5 962	48 778	87 893	42 780	8 364	488	16	1 183	15 415	269 218

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** Klasyfikacja wg Rozporządzenia CRR

- A - Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych
- B - Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych
- C - Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego
- D - Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju
- E - Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych
- F - Ekspozycje wobec instytucji
- G - Ekspozycje wobec przedsiębiorstw
- H - Ekspozycje detaliczne
- I - Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach
- J - Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania
- K - Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem
- L - Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- M - Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- N - Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową - nie występuje w Banku i w Grupie Kapitałowej
- O - Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania
- P - Ekspozycje kapitałowe
- Q - Inne pozycje

*** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: papiery wartościowe, inne aktywa.

Tabela 2.6

STRUKTURA BRANŻOWA EKSPozyCJI DLA MŚP

Grupa Kapitałowa Banku

Rodzaj klienta/branża	2015
Przetwórstwo przemysłowe	552
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	85
Działalność związana z obsługą nieruchomości	12
Budownictwo	700
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	68
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 016
Pozostałe zaangażowanie	14 564
Łącznie (PKO BP SA)	17 997
Spółki Grupy Kapitałowej	123
Korekty i wyłączenia	0
Razem	18 120

Tabela 2.7

STRUKTURA EKSPozyCJI* WEDŁUG OKRESÓW ZAPADALNOŚCI

 Grupa Kapitałowa Banku
2015

Klasa ekspozycji	PKO Bank Polski SA						Spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 12 miesięcy	1 - 5 lat	powyżej 5 lat	Inne**			
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	10 817	824	5	2	34 995	127	1 016	0	47 786
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	5	25	230	348	9 643	4	74	0	10 329
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	0	0	6	20	197	0	0	0	224
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	2 196	2 623	90	665	147	938	7 802	-8 500	5 962
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	586	325	13 557	11 390	22 331	147	7 406	-6 964	48 778
Ekspozycje detaliczne	6	5	9 837	8 641	68 651	-114	869	-2	87 893
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	0	0	64	48	42 541	-50	178	0	42 780
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	19	37	1 498	1 329	5 433	0	89	-39	8 364
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0	0	0	0	0	471	0	17	488
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania	0	0	0	0	0	0	16	0	16
Ekspozycje kapitałowe	0	0	0	0	0	2 314	0	-1 131	1 183
Inne pozycje	4 934	0	0	0	12	9 687	748	33	15 415
Razem	18 563	3 839	25 286	22 443	183 951	13 524	18 197	-16 585	269 218

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego

** Obejmuje pozycje nie posiadające określonego terminu zapadalności (np. środki trwałe, akcje)

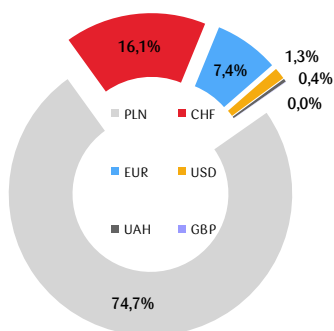
Znaczącą część ekspozycji Banku, z określonym terminem zapadalności, stanowią ekspozycje o okresie zapadalności przekraczającym 1 rok (57,1%), a w przypadku 72,4% ekspozycji z określonym terminem zapadalności termin ten przekracza 5 lat (tabela 2.7).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku udział ekspozycji w walutach wymiennalnych, innych niż złotych, w całym portfelu Grupy Kapitałowej wyniósł 25,3% co oznacza spadek w relacji do 31 grudnia 2014 roku o około 1,0 p.p.

Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku. Udział kredytów w CHF stanowił na koniec 2015 roku około 64% portfela walutowego Grupy Kapitałowej. W przypadku spółek Grupy Kapitałowej sytuacja kształtuje się inaczej, tj. w portfelu walutowym Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA dominują ekspozycje w EUR, natomiast w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA i w spółce Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” (tj. podmiotach działających na Ukrainie) dominują kredyty udzielane w USD.

Wykres 2.1

STRUKTURA WALUTOWA
PORTFELA KREDYTOWEGO
GRUPA KAPITAŁOWA BANKU

2.5.4. RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty dotyczące ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia portfela kredytowego na ryzyko. Poza informacją dotyczącą Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego spółek Grupy Kapitałowej Banku, w których zidentyfikowano istotny poziom ryzyka kredytowego (m.in. w Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA).

Ponadto w Banku opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym raporty dotyczące ekspozycji kredytowych z tytułu ryzyka instrumentów pochodnych, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej Banku. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko instrumentów pochodnych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KKB, KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza.

2.5.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą w szczególności: minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LTV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),

- 1) reguły określania dostępności do kredytowania, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego i MSP), bądź klasa ratingu klienta (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- 2) limity koncentracji,
- 3) limity branżowe – ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- 4) limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku wynikające między innymi z rekomendacji S i T,
- 5) limity kredytowe określające maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,
- 6) limity kompetencyjne określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),
- 7) minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

Szczególną rolę w ustanawianiu minimalnych warunków transakcji stanowi polityka zabezpieczeń w zakresie ryzyka kredytowego. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń dających możliwie najwyższy poziom odzysku w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych wierzytelności.

2.5.6. EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE KONTRAHENTA

PKO Bank Polski SA współpracuje na rynku hurtowym z instytucjami finansowymi, których siedziby znajdują się na terytorium ponad 50 krajów. Bank, w ramach wyznaczonych limitów, może zawierać transakcje z ponad 370 kontrahentami, w tym z bankami krajowymi i zagranicznymi, zakładami ubezpieczeń, funduszami emerytalnymi i funduszami inwestycyjnymi. Zakres zawieranych transakcji obejmuje transakcje lokacyjno-depozytowe, transakcje na papierach wartościowych, wymiany walutowej oraz transakcje pochodne.

Bank posiada dostęp do dwóch izb rozliczeniowych (w jednej jako uczestnik pośredni, w drugiej bezpośredni), za pośrednictwem których rozlicza określone w Rozporządzeniu EMIR transakcje pochodne na stopę procentową z wybranymi kontrahentami krajowymi i zagranicznymi.

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego transakcji pochodnych oraz transakcji na papierach wartościowych Bank zawiera z kontrahentami umowy ramowe (na standardzie ZBP, ISDA i ICMA). Umożliwiają one kompensację wzajemnych wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego) oraz niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego) wynikających z transakcji, jak również skorzystanie z mechanizmu nettingu upadłościowego (tzw. close-out netting) w momencie rozwiązywania umowy ramowej na skutek wystąpienia przypadku naruszenia lub przypadku uzasadniającego rozwiązanie w stosunku do jednej lub dwóch stron umowy.

Dodatkowo Bank zawiera z kontrahentami umowy zabezpieczające (CSA – Credit Support Annex na standardzie ISDA lub Umowę zabezpieczającą według standardów ZBP), na podstawie których każda ze stron, po spełnieniu przesłanek określonych w tej umowie, zobowiązuje się do ustanowienia stosownego zabezpieczenia wraz z prawem do potrącenia.

Dla transakcji kredytowych z instytucjami finansowymi mającymi siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się międzynarodowe standardy umów kredytowych Loan Market Association.

Zawarcie umowy ramowej z kontrahentem stanowi podstawę weryfikacji wysokości wewnętrznego limitu na kontrahenta oraz długości okresów zaangażowań Banku w terminowe transakcje finansowe lub operacje sprzedaży papierów wartościowych ze zobowiązaniem do ich odkupu.

Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową kontrahentów oraz ustala adekwatne do wysokości ponoszonego ryzyka limity na ekspozycję przedrozliczeniową i rozliczeniową pojedynczych kontrahentów.

Ocena ryzyka kredytowego kontrahenta stanowi podstawę do szacowania korekt CVA i DVA.

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego kontrahenta Bank wyznacza limity kredytowe i rozliczeniowe. Limit kredytowy określa maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego. Limit rozliczeniowy określa maksymalną, akceptowalną wysokość wpływów od pojedynczego kontrahenta lub kraju w jednym dniu.

Zgodnie z obowiązującą w Banku metodologią, wysokość limitów dla instytucji finansowych uzależniona jest od ratingu kontrahenta oraz poziomu funduszy własnych Banku i kontrahenta, a w przypadku instytucji niefinansowych również od ankiety skarbowej określającej zapotrzebowanie klienta na transakcje zabezpieczające.

Wysokość kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe niewypłacalności kontrahentów będących instytucją finansową, krajem lub bankiem centralnym wyznacza się w oparciu o ekwiwalent bilansowy transakcji bilansowych i pozabilansowych. W zależności od posiadanego ratingu ekspozycje zalicza się do poszczególnych stopni jakości kredytowej i przypisuje odpowiednią wagę ryzyka wyliczoną w oparciu o metody wewnętrzne.

Szczególną rolę w ustanawianiu minimalnych warunków transakcji stanowi polityka zabezpieczeń w zakresie ryzyka

kredytowego. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej Banku polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń dających możliwie najwyższy poziom odzysku w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Polityka w zakresie zabezpieczeń wiarytelności określona została w przepisach wewnętrznych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank miał podpisane umowy zabezpieczające CSA z kontrahentami, w których wysokość zabezpieczenia powiązana jest z ratingiem banku. W przypadku obniżenia ratingu Banku poniżej poziomu określonego daną umową, ma to wpływ na obliczenie zgodnie z metodyką opisaną w umowie, wysokości zabezpieczenia składanego przez Bank na bazie dziennej i/lub konieczność wniesienia przez Bank dodatkowego zabezpieczenia wstępnego.

Dodatnia wartość godziwa brutto instrumentów pochodnych zawartych z instytucjami finansowymi na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła 3 888 mln złotych. Wartość tę obliczono sumując dodatnie rynkowe wartości dla wszystkich trwających transakcji. Wartość netto ekspozycji kredytowej po uwzględnieniu saldowania transakcji dla kontrahentów posiadających umowy ramowe wyniosła około 806 mln złotych (z wyłączeniem transakcji centralnie rozliczanych). Korzyści z saldowania wyniosły więc około 3 082 mln złotych. Wartość przyjętego od kontrahentów zabezpieczenia w ramach umów CSA i umów zabezpieczających ZBP wyniosła około 823 mln złotych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał żadnych kredytowych instrumentów pochodnych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank uwzględnił korekty z tytułu wyceny kredytowej w wycenie pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi na podstawie przeprowadzonej analizy odzyskiwalności ekspozycji. W korekcie Bank uwzględnił wartość rynkową ryzyka kredytowego z punktu widzenia Banku. Analizą zostały objęte wszystkie istotne ekspozycje z tytułu dodatniej dla Banku wyceny pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi. W szczególności w korekcie uwzględniono ryzyko niewykonania umów zawartych z kontrahentem, na podstawie m.in. analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów, prawdopodobieństwo spłat poszczególnych kontraktów, jak również wartość odzyskiwalną z zabezpieczeń.

Instytucje finansowe, z którymi Bank zawiera transakcje na rynku międzybankowym, posiadają zróżnicowany poziom ratingów zewnętrznych pomiędzy A a CCC (tabela 2.8).

Tabela 2.8

JAKOŚĆ ZAANGAŻOWAŃ*
WOBEC INSTYTUCJI FINANSOWYCH**
PKO Bank Polski SA

Rating	2015
A	76,6%
BBB	19,4%
BB	1,7%
CCC	0,0%
Brak ratingu	2,3%
Suma	100,0%

* Zaangażowanie stanowi sumę zaangażowania nominalnego z tytułu lokat i papierów wartościowych oraz sumę wycen instrumentów pochodnych, z uwzględnieniem ich nettowania dla kontrahentów, z którymi obowiązują umowy ramowe o kompensowaniu

** Zaangażowanie wobec instytucji spoza Grupy Kapitałowej

Powyższe zestawienie bazuje na ratingach zewnętrznych przyznanych przez agencje Moody's, Standard&Poor's i Fitch, zmapowanych na jednolitą skalę ratingową.

Wartość ekspozycji na ryzyko kontrahenta wyliczana jest metodą wyceny według wartości rynkowej zgodnie z częścią trzecią, tytułem II, rozdziałem 6, sekcją 3 Rozporządzenia CRR. Do określenia aktualnego kosztu odtworzenia wszystkich umów o dodatniej wartości, Bank przypisuje umowom ich bieżącą wartość rynkową.

2.5.7. KOREKTY Z TYTUŁU RYZYKA KREDYTOWEGO

2.5.7.1. UTRATA WARTOŚCI EKSPOZYCJI KREDYTOWYCH

Grupa Kapitałowa dokonuje comiesięcznego przeglądu ekspozycji kredytowych w celu zidentyfikowania ekspozycji kredytowych z rozpoznaną utratą wartości, pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz utworzenia odpisów lub rezerw. Na proces ustalania odpisów i rezerw składają się następujące etapy:

- 1) rozpoznanie przesłanek utraty wartości i zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania tych przesłanek,
- 2) rejestrowanie w systemach informatycznych Grupy Kapitałowej zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania przesłanek utraty wartości ekspozycji kredytowych,
- 3) ustalenie metody pomiaru utraty wartości,
- 4) dokonanie pomiaru utraty wartości i ustalenie odpisu lub rezerwy,
- 5) weryfikacja i agregacja wyników pomiaru utraty wartości,
- 6) ewidencja wyników pomiaru utraty wartości.

Metoda ustalania wysokości odpisów uzależniona jest od rodzaju rozpoznanych przesłanek utraty wartości oraz indywidualnego znaczenia ekspozycji kredytowej. Zdarzeniami uznawanymi za przesłanki indywidualnej utraty wartości są w szczególności:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek dłuższe niż 90 dni,
- 2) znaczące trudności finansowe klienta (małe prawdopodobieństwo wywiązania się w pełni przez dłużnika ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Banku i spółek Grupy Kapitałowej bez konieczności podejmowania przez Bank działań takich jak realizacja zabezpieczenia),
- 3) zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności (przesłanka rozpoznawana

jest, gdy udzielone klientowi udogodnienia wymuszone są względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z jego trudności finansowych).

Przy określaniu okresu przeterminowania ekspozycji uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych przekraczające ustalone wartości progowe.

W Grupie Kapitałowej stosowane są trzy metody oszacowania utraty wartości:

- 1) metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości lub wymagających indywidualnej oceny ze względu na specyfikę transakcji, z której wynikają oraz zdarzeń warunkujących ich spłatę,
- 2) metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę indywidualnej utraty wartości,
- 3) metoda grupowa (IBNR), stosowana dla kredytów, w odniesieniu do których nie zidentyfikowano przesłanek indywidualnej utraty wartości, ale stwierdzono możliwość wystąpienia poniesionych ale nierozpoznanych strat.

Odpis z tytułu utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej jest różnicą pomiędzy wartością bilansową ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji:

- 1) przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie, z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji,
- 2) odpis z tytułu utraty wartości dla ekspozycji kredytowych objętych metodą portfelową lub metodą grupową równy jest różnicy pomiędzy wartością bilansową tych ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych, oszacowaną z wykorzystaniem metod statystycznych, na podstawie historycznych obserwacji ekspozycji z homogenicznych portfeli.

Rezerwę na pozabilansowe ekspozycje kredytowe tworzy się w wysokości równoważącej wynikającą z nich przewidywaną (możliwą do oszacowania) utratę korzyści ekonomicznych.

Rezerwę ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego (od daty, na którą dokonywana jest ocena, do daty wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę indywidualnej utraty wartości), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania pozabilansowego.

Przy ustalaniu rezerwy metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie.

Przy ustalaniu rezerwy metodą portfelową lub metodą grupową wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych, na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

Na potrzeby rachunkowości, składnik aktywów finansowych jest uznawany za przeterminowany

w przypadku, gdy kontrahent nie dokonał płatności w umownym terminie wymagalności.

Ekspozycje o utraconej wartości to ekspozycje, w których zidentyfikowano przesłankę niewykonania zobowiązania i w wyniku oszacowania przyszłych przepływów pieniężnych rozpoznano utratę ich wartości oraz utworzono równoważący ją odpis aktualizujący.

Do kategorii pozycji zagrożonych Bank klasyfikuje ekspozycje, których dotyczy wystąpienie jednego lub obu z poniższych zdarzeń:

- 1) Bank stwierdzi, że istnieje małe prawdopodobieństwo wywiązania się w pełni przez dłużnika ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Banku lub którejkolwiek z jednostek zależnych Banku bez konieczności

podejmowania przez Bank działań takich jak realizacja zabezpieczenia (dla ekspozycji detalicznych warunki są weryfikowane na poziomie ekspozycji kredytowej zamiast na poziomie dłużnika).

- 2) zwłoka w wykonaniu przez dłużnika wszelkich istotnych zobowiązań kredytowych wobec Banku lub którejkolwiek z jednostek zależnych Banku przekracza 90 dni.

Definicja pozycji zagrożonych dla pozostałych podmiotów Grupy Kapitałowej nie odbiega istotnie od definicji Banku.

W zakresie korekty z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego, Bank wykorzystuje odpis z tytułu utraty wartości aktywów, który został uwzględniony w funduszach Tier 1 Banku, zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz przepisami wykonawczymi do Rozporządzenia.

Tabela 2.9
CAŁKOWITA KWOTA EKSPOZYCJI Z TYTUŁU RYZYKA KREDYTOWEGO ORAZ KONTRAHENTA
WEDŁUG KLAS EKSPOZYCJI

Klasa ekspozycji	Grupa Kapitałowa Banku		
	2015		2014
	Łączna kwota ekspozycji*	Średnia kwota ekspozycji**	Łączna kwota ekspozycji*
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	47 786	40 039	34 826
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	10 329	10 253	10 025
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	224	384	641
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	-	-	-
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	-	-	-
Ekspozycje wobec instytucji	5 962	7 263	5 878
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	48 778	56 262	59 193
Ekspozycje detaliczne	87 893	82 690	76 421
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	42 780	43 126	44 322
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	8 364	8 243	8 799
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	488	584	496
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	-	-	-
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	-	-	-
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	-	-	-
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	16	17	18
Ekspozycje kapitałowe	1 183	955	1 160
Inne pozycje	15 415	15 128	16 437
Razem	269 218	264 943	258 216

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań oraz transakcji pozabilansowych nieuwzględniających technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** Średnia kwota ekspozycji została obliczona jako średnia arytmetyczna wartości ekspozycji z poszczególnych kwartałów 2015 roku.

W 2015 roku największy udział w strukturze ekspozycji Grupy Kapitałowej stanowiły ekspozycje detaliczne (32,6%) oraz ekspozycje wobec przedsiębiorców (18,1%). Udział pozostałych klas ekspozycji kształtuje się w przedziale od 0,1% do 17,7% (tabela 2.9).

Poniżej przedstawiono ekspozycje o utraconej wartości w podziale na branże (tabela 2.10) oraz regiony geograficzne (tabela 2.11).

Tabela 2.10
EKSPozyCJE* O UTRACONEJ WARTOŚCI I EKSPozyCJE PRZETERMINOWANE WEDŁUG**
RODZAJU KLIENTA/BRANŻY

 PKO Bank Polski SA
 2015

Rodzaj klienta/branża	Ekspozycje o utraconej wartości	Ekspozycje przeterminowane	Korekty z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego
Klienci instytucjonalni***, w tym:	7 943	2 753	4 338
Budownictwo	1 911	571	1 239
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1 452	755	814
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 117	132	378
Przetwórstwo przemysłowe	1 114	385	672
Działalność związana z obsługą nieruchomości	692	102	294
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	440	362	224
Pozostałe zaangażowanie	1 217	446	717
Banki	0	0	0
Rządy	6	-	6
Osoby fizyczne	4 345	3 233	2 849
Inne****	108	-	64
Razem	12 402	5 986	7 256

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczy ekspozycji ze zidentyfikowaną przesłanką indywidualnej utraty wartości (bez IBNR)

*** Suma obejmuje przychód MSR w kwocie 703,9 tys. złotych

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: papiery wartościowe, inne aktywa.

Tabela 2.11
EKSPozyCJE* O UTRACONEJ WARTOŚCI I EKSPozyCJE PRZETERMINOWANE WEDŁUG REGIONÓW**

 PKO Bank Polski SA
 2015

Region	ekspozycje o utraconej wartości	ekspozycje przeterminowane	korekty z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego
Polska (PKO Bank Polski)***, w tym:	12 387	6 070	7 281
mazowiecki****	3 326	1 453	1 865
łódzki	1 110	560	607
śląsko-opolski	930	616	585
małopolsko-świętokrzyski	890	467	533
wielkopolski	803	467	473
pomorski	779	443	497
kujawsko-pomorski	748	479	451
dolnośląski	706	376	420
zachodniopomorski	683	430	419
podlaski	515	301	313
makroregion centralny	482	37	322
lubelsko-podkarpacki	367	223	212
makroregion północny	278	72	161
makroregion zachodni	257	26	180
makroregion południowy	225	41	122
makroregion północno-wschodni	150	51	77
makroregion południowo-wschodni	60	13	20
inne*****	50	5	8
makroregion południowo-zachodni	30	10	16

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego

** Dotyczy ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości (bez IBNR oraz ekspozycji ocenianych indywidualnie z nieistotnym odpisem)

*** Suma obejmuje przychód MSR w kwocie 703,9 tys. złotych

**** Zawiera region warszawski oraz "centralę"

***** Portfel nieprzypisany

Tabela 2.12
UZGODNIENIE ZMIAN STANU KOREKT DLA EKSPozyCJI O UTRACONEJ WARTOŚCI

PKO Bank Polski SA

	Zmniejszenia			Stan na 31.12.2015*	Zmiana w okresie
	Stan na 31.12.2014	Spisanie z bilansu	Inne korekty		
Ekspozycje bilansowe	6 320	1 428	-482	7 267	947
Ekspozycje pozabilansowe	22	0	-8	14	-8
Razem	6 342	1 428	-490	7 281	939

* Przy ustalaniu wartości ekspozycji uwzględniane są tylko te kwoty korekt z tytułu ogólnego i szczególnego ryzyka kredytowego, o które został obniżony kapitał podstawowy Tier I Banku, w celu odzwierciedlenia strat związanych wyłącznie z ryzykiem kredytowym zgodnie z mającymi zastosowanie standardami rachunkowości i uznanych jako takie w rachunku zysków i strat niezależnie od tego, czy wynikają one z utraty wartości, korekt wartości czy rezerw na pozycje pozabilansowe.

2.5.8. STOSOWANIE TECHNIK OGRANICZENIA RYZYKA KREDYTOWEGO

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku, w Banku nie było stosowane kompensowanie pozycji bilansowych i pozabilansowych zgodnie z artykułem 205 Rozporządzenia CRR, więc artykuł 453 ust a) Rozporządzenia CRR, ujawnienia w zakresie zasad i procedur dotyczące kompensowania pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz zakres, w jakim dana jednostka takie kompensowanie wykorzystuje, nie ma zastosowania.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku, Bank wykorzystywał na potrzeby wyznaczania ekwiwalentu bilansowego dla transakcji pochodnych wpływ umów o kompensowaniu zobowiązań zgodnie z artykułem 298 Rozporządzenia CRR. Umowy takie zawierane są przede wszystkim z kontrahentami instytucjonalnymi. Umożliwiają one rozliczenia, również w przypadku niewypłacalności jednej ze stron, wszystkich transakcji objętych daną umową, jedną kwotą będącą sumą wartości rynkowych poszczególnych transakcji. Wykorzystywane umowy o kompensowaniu zobowiązań spełniają warunki z artykułów 295-297 Rozporządzenia CRR.

Podstawą oceny wartości nieruchomości, zabezpieczeń rzeczowych i praw jest wartość rynkowa. Wartość rynkową ustala się na podstawie oszacowania Banku lub wyceny sporządzonej przez niezależnego rzeczoznawcę zgodnie z odrębnymi przepisami dotyczącymi oceny zabezpieczeń, w tym oceny nieruchomości.

W ocenie zabezpieczenia uwzględnia się w szczególności:

- 1) sytuację majątkową, ekonomiczno-finansową albo społeczno-finansową podmiotów udzielających zabezpieczenia osobistego,
- 2) stan i wartość rynkową przedmiotów zabezpieczenia rzeczowego oraz ich podatność na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia (wpływ zużycia technologicznego przedmiotu zabezpieczenia na jego wartość),
- 3) potencjalne korzyści ekonomiczne Banku wynikające z określonego sposobu zabezpieczenia wierzycielności, w tym w szczególności możliwość pomniejszenia odpisów z tytułu utraty wartości,
- 4) sposób ustanowienia zabezpieczenia, w tym typowy czas trwania i złożoność czynności formalnych, jak również niezbędne koszty (koszty utrzymania zabezpieczenia i egzekucji z zabezpieczenia), z wykorzystaniem przepisów wewnętrznych Banku dotyczących oceny zabezpieczeń,
- 5) złożoność, czasochłonność oraz uwarunkowania ekonomiczne i prawne skutecznej realizacji zabezpieczenia, w kontekście ograniczeń egzekucyjnych oraz obowiązujących zasad podziału sum uzyskanych z egzekucji indywidualnej lub w postępowaniu upadłościowym, kolejność zaspakajania się z zabezpieczenia.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz segmentu klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości.

Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) Bank może

stosować podwyższoną marżę kredytową lub przyjąć zabezpieczenie przejściowe w innej formie.

Przy udzielaniu kredytów konsumpcyjnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wierzycielnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych (w przypadku kredytów przeznaczonych dla MŚP głównie gwarancje de minimis).

W przypadku Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „Wesoła” w Mysłowicach przyjęto zabezpieczenie w postaci portfelowej gwarancji pokrycia strat.

Wartość ekspozycji zabezpieczonych uznanymi typami zabezpieczeń umożliwiającymi redukcję wysokości wymogu w zakresie funduszy własnych wyniosła 4 648 mln złotych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku (tabele 2.13 i 2.14).

Tabela 2.13

EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE UZNANYMI ZABEZPIECZENIAMI FINANSOWYMI		2015	2014
Grupa Kapitałowa Banku			
ŁĄCZNIE		1 642	1 620
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych		0	0
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych		0	0
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego		0	0
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju		0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych		0	0
Ekspozycje wobec instytucji		521	0
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw		688	998
Ekspozycje detaliczne		61	50
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach		3	27
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania		369	545
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem		0	0
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych		0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne		0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową		0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania		0	0
Ekspozycje kapitałowe		0	0
Inne pozycje		0	0

Tabela 2.14

EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE GWARANCJAMI		2015	2014
Grupa Kapitałowa Banku			
ŁĄCZNIE		3 006	3 546
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych		0	0
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych		0	0
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego		11	343
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju		0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych		0	0
Ekspozycje wobec instytucji		0	0
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw		993	1 493
Ekspozycje detaliczne		1 725	1 400
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach		1	102
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania		275	209
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem		0	0
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych		0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową		0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania		0	0
Ekspozycje kapitałowe		0	0
Inne pozycje		0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne		0	0

W ramach technik ograniczania ryzyka kredytowego Bank wykorzystuje gwarancje oraz zabezpieczenia finansowe – rzeczowywista ochrona ryzyka kredytowego (głównie zastawy rejestrowe na papierach wartościowych, nieodwołalne blokady środków na rachunku bankowym lub rachunku lokaty złożonej w Banku oraz wpłata środków pieniężnych na rachunek Banku). Bank stosuje kompleksową metodę

uwzględniania zabezpieczeń finansowych, wykorzystującą korekty wartości zabezpieczeń. Poza zabezpieczeniami finansowymi i gwarancjami Bank wykorzystuje zabezpieczenia hipoteczne dla celów klasyfikacji ekspozycji do klas ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach i stosowania preferencyjnej wagi ryzyka.

Poniższe tabele (tabele 2.15 i 2.16) prezentują informacje o wartości ekspozycji (przed i po zastosowaniu technik ograniczania ryzyka kredytowego) Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku, w podziale na klasy ekspozycji oraz

stopnie jakości kredytowej kontrahenta na dzień 31 grudnia 2015 roku. Ponad 80,4% ekspozycji Banku nie posiada stopnia jakości kredytowej. Wynika to z niewielkiej liczby podmiotów funkcjonujących na polskim rynku, które posiadają oceny wiarygodności kredytowej przyznanej przez uznane agencje ratingowe. Ekspozycje posiadające stopień jakości kredytowej to głównie: papiery wartościowe i należności wobec Skarbu Państwa oraz NBP, a także transakcje przeprowadzane z innymi bankami.

Tabela 2.15

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PRZED ZASTOSOWANIEM TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO
 Grupa Kapitałowa Banku

	2015							Spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	PKO Bank Polski SA									
	Stopień jakości kredytowej kontrahenta									
1	2	3	4	5	6	brak				
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	24	45 646	0	0	0	0	1 100	1 016	0	47 786
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	938	0	0	0	0	0	9 317	74	0	10 329
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	0	0	0	0	0	0	224	0	0	224
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	1 131	2 471	284	171	0	323	2 279	7 802	-8 500	5 962
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	0	0	1 399	0	0	0	46 937	7 406	-6 964	48 778
Ekspozycje detaliczne	0	0	0	0	0	0	87 026	869	-2	87 893
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	42 603	178	0	42 780
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	0	0	0	0	0	0	8 315	89	-39	8 364
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0	0	0	0	0	0	471	0	17	488
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania	0	0	0	0	0	0	0	16	0	16
Ekspozycje kapitałowe	0	0	0	0	0	0	2 314	0	-1 131	1 183
Inne pozycje	0	0	0	0	0	0	14 634	748	33	15 415
Razem	2 094	48 117	1 683	171	0	323	215 218	18 197	-16 585	269 218

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych uwzględniająca techniki ograniczania ryzyka kredytowego

Tabela 2.16

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PO ZASTOSOWANIU TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO
 Grupa Kapitałowa Banku

	2015							Spółki Grupy Kapitałowej	Korekty i wyłączenia	Razem
	PKO Bank Polski SA									
	Stopień jakości kredytowej kontrahenta									
1	2	3	4	5	6	brak				
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	24	45 646	0	0	0	0	3 862	946	0	50 479
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	794	0	0	0	0	0	9 572	71	0	10 438
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	0	0	0	0	0	0	213	0	0	213
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji	970	2 268	193	108	0	312	2 287	7 802	-8 500	5 441
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	0	0	1 080	0	0	0	45 959	7 432	-6 964	47 508
Ekspozycje detaliczne	0	0	0	0	0	0	85 354	925	-2	86 278
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	42 599	178	0	42 776
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	0	0	0	0	0	0	7 922	152	-39	8 035
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	0	0	0	0	0	0	471	0	17	488
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania;	0	0	0	0	0	0	0	16	0	16
Ekspozycje kapitałowe	0	0	0	0	0	0	2 314	0	-1 131	1 183
Inne pozycje	0	0	0	0	0	0	14 634	748	33	15 415
Razem	1 788	47 914	1 273	108	0	312	215 188	18 271	-16 585	268 269

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych uwzględniająca techniki ograniczania ryzyka kredytowego

2.6. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ

2.6.1. WSTĘP

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

2.6.2. POMIAR I OCENA RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W celu określenia poziomu ryzyka stopy procentowej Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (*VaR*), miarę wrażliwości cenowej (*BPV*), miarę wrażliwości dochodu odsetkowego, testy warunków skrajnych oraz luki przeszacowań.

Wartość zagrożona (*VaR*) definiowana jest jako potencjalna wartość straty wynikająca z utrzymywanej struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz zmienności stóp procentowych, przy założonym poziomie prawdopodobieństwa i z uwzględnieniem korelacji między czynnikami ryzyka.

VaR dla potrzeb zarządzania ryzykiem rynkowym wyznacza się przy poziomie ufności 99% i 10-dniowym okresie utrzymania pozycji. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej wykorzystuje się między innymi wartość *VaR* wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku, a także w podziale na rodzaje działalności Banku. W 2015 r. w PKO Banku Polskim SA wprowadzono metodę historyczną wyznaczania *VaR* z tytułu ryzyka stopy procentowej.

Wrażliwość cenowa (*Basis Point Value - BPV*) definiowana jest jako zmiana wartości godziwej instrumentu finansowego, która wynika z równoległego przesunięcia krzywej dochodowości o jeden punkt bazowy w górę.

Wrażliwość dochodu odsetkowego jest miarą określającą zmianę dochodu odsetkowego wynikającą ze skokowej zmiany stóp procentowych. Miara ta uwzględnia zróżnicowanie terminów przeszacowań poszczególnych pozycji odsetkowych w każdym z wybranych horyzontów czasowych.

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Testy warunków skrajnych dla ryzyka stopy procentowej służą do oszacowania potencjalnych strat wynikających z utrzymywanej struktury bilansu i pozycji pozabilansowych

w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych.

W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne - w których arbitralnie przyjmowane są zmiany stóp procentowych: równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o ± 50 p.b., ± 100 p.b., ± 200 p.b. oraz scenariusze wygięcia (nierównoległego przesunięcia typu „peak” oraz „twist”) krzywych dochodowości,
- 2) scenariusze historyczne - w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, największe historyczne nierównoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych dla papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych je zabezpieczających.

W procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej, w odniesieniu do sald kredytów oraz depozytów o nieokreślonym terminie przeszacowania, Bank stosuje podejście oparte na replikowanych profilach ryzyka stopy procentowej z uwzględnieniem niestabilności sald tych produktów (określonej na podstawie ich kształtowania się w przeszłości).

2.6.3. MONITOROWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W 2015 roku ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej Banku było zdeterminowane głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej Banku w przypadku złotowej stopy procentowej, a także w przypadku stóp procentowych w CHF składało się głównie z niedopasowania Banku. Niedopasowanie terminów przeszacowań stóp procentowych dla tych walut, generowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy Kapitałowej i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka. Niedopasowanie terminów przeszacowań Grupy Kapitałowej w EUR i USD składało się zarówno z ekspozycji Banku, jak i niedopasowania spółek Grupy Kapitałowej. Niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej w USD zmniejszało niedopasowanie Grupy Kapitałowej Banku w tej walucie w przedziałach od 0 do 6 miesięcy oraz od 2 lat wzwyż. W pozostałych przedziałach niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zwiększało niedopasowanie Grupy Kapitałowej. W przypadku EUR niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zmniejszało niedopasowanie Grupy Kapitałowej Banku w przedziałach od 0 do 6 miesięcy oraz od 1 roku do 5 lat. W pozostałych przedziałach niedopasowanie spółek Grupy Kapitałowej zwiększało niedopasowanie Grupy Kapitałowej.

Tabele 2.17 - 2.20 przedstawiają luki przeszacowań Banku i spółek Grupy Kapitałowej według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku w podziale na waluty.

Tabela 2.17

Luka przeszacowań złotowa (w mln PLN)								
2015	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	41 811	47 418	-21 008	-22 235	-9 122	-18 072	3 091	21 882
Luka skumulowana	41 811	89 229	68 220	45 985	36 863	18 792	21 882	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-264	228	73	84	14	28	25	187
Luka skumulowana	-264	-36	37	121	134	162	187	
RAZEM - Luka okresowa	41 547	47 646	-20 935	-22 151	-9 108	-18 044	3 116	22 070
RAZEM - Luka skumulowana	41 547	89 192	68 257	46 106	36 998	18 954	22 070	

Tabela 2.18

Luka przeszacowań USD (w mln USD)								
2015	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	374	-392	-56	127	12	-21	-134	-89
Luka skumulowana	374	-18	-74	54	66	44	-89	
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-74	16	4	10	3	4	6	-32
Luka skumulowana	-74	-58	-54	-44	-42	-38	-32	
RAZEM - Luka okresowa	300	-376	-52	137	15	-18	-127	-121
RAZEM - Luka skumulowana	300	-76	-128	9	24	6	-121	

Tabela 2.19

Luka przeszacowań EUR (w mln EUR)								
2015	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	-135	675	218	-187	-382	-838	212	-438
Luka skumulowana	-135	539	757	570	188	-650	-438	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	113	-196	-3	-4	1	9	0	-82
Luka skumulowana	113	-84	-87	-91	-91	-82	-82	-
RAZEM - Luka okresowa	-23	478	215	-192	-382	-828	212	-519
RAZEM - Luka skumulowana	-23	456	670	479	97	-732	-519	-

Tabela 2.20

Luka przeszacowań CHF (w mln CHF)								
2015	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	-371	3 658	124	-1 808	-75	-417	-716	396
Luka skumulowana	-371	3 287	3 411	1 603	1 528	1 111	396	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	1	-7	0	0	0	0	0	-6
Luka skumulowana	1	-6	-6	-6	-6	-6	-6	-
RAZEM - Luka okresowa	-370	3 651	124	-1 808	-75	-417	-716	390
RAZEM - Luka skumulowana	-370	3 281	3 405	1 597	1 522	1 106	390	-

VaR Banku oraz analiza *stress-testowa* narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku zostały przedstawione poniżej.

Tabela 2.21

	Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko stopy procentowej			
	2015		2014	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.*	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.*
PKO Bank Polski SA	272	2 040	282	2 370
Grupa Kapitałowa	-	2 025	-	2 380

*W tabeli zaprezentowano wartość bezwzględną najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcie krzywych stóp w poszczególnych walutach o 200 pb. w górę oraz o 200 pb. w dół.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zagrożona dla stopy procentowej w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła dla Banku 272 mln złotych, co stanowiło około 1,0% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2014 roku miara VaR dla Banku wyniosła 282 mln złotych, co stanowiło około 1,1% funduszy własnych Banku.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazujące zmiany wartości rynkowej wynikające z przesunięcia krzywych dochodowości w podziale na poszczególne waluty zostały przedstawione w Tabeli 2.22.

Tabela 2.22

Wyniki testów warunków skrajnych* - równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o ±200 pb.

Waluta	Bank		Spółki Grupy		Razem	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014
PLN	-1 617	-1 877	-9	-3	-1 626	-1 880
EUR	-195	-236	0	-6	-195	-242
USD	-24	-2	-7	-12	-31	-14
CHF	-199	-266	0	0	-199	-266
GBP	-2	-1	0	0	-2	-1

* Wartości dla głównych walut obcych zostały przedstawione w ekwiwalencji złotowym

Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej oraz specyfikę rynku, na którym działają, Grupa Kapitałowa nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miarę VaR 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła ok. 11,5 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2014 roku 9,5 mln złotych.

2.6.4. RAPORTOWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko stopy procentowej oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Pomiar narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej dokonywany jest w trybie dziennym. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.

2.6.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

Do głównych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie Kapitałowej należą:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej,

- 3) określanie charakterystyk oraz poziomu narażenia poszczególnych produktów na ryzyko stopy procentowej,
- 4) określenie dopuszczalnych typów transakcji opartych na stopie procentowej.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej, m.in. na wrażliwość cenową, wrażliwość dochodu odsetkowego, a także limity i wartości progowe strat oraz limity instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Metody zarządzania ryzykiem stopy procentowej w spółkach Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których ryzyko stopy procentowej jest istotne. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.7. RYZYKO WALUTOWE

2.7.1. WSTĘP

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych walutach.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ograniczenie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

2.7.2. POMIAR I OCENA RYZYKA WALUTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka walutowego Bank wykorzystuje model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych. W 2015 r. w PKO Banku Polskim SA wprowadzono metodę historyczną wyznaczania VaR z tytułu ryzyka walutowego.

Testy warunków skrajnych (*stress-testing* i *crash-testing*) dla ryzyka walutowego służą do oszacowania potencjalnej straty z zajętych pozycji walutowych w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (20-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

2.7.3. MONITOROWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W 2015 roku ryzyko walutowe Grupy Kapitałowej Banku kształtowało się na niskim poziomie, gdyż Bank, co do zasady, prowadzi politykę domykania pozycji w walutach głównych, tj. EUR, USD, CHF i GBP. VaR 10-dniowy dla pozycji walutowej Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 25 mln złotych, co stanowiło około 0,09% funduszy własnych Banku. VaR i analiza testów warunków skrajnych (łącznie dla wszystkich walut) narażonych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiały się następująco:

Tabela 2.23

	Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko walutowe		2014	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±20%*	VaR 10-dniowy	Stress-test ±20%*
PKO Bank Polski SA	25	62	6	16
Grupa Kapitałowa	-	49	-	28

* W tabeli zaprezentowano wartość bezwzględna najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%.

Podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej, biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku generujących istotne ryzyko walutowe oraz specyfikę rynku, na którym działają, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miarę VaR 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła ok. 4,8 mln złotych, a na dzień 31 grudnia 2014 roku ok. 3,7 mln złotych.

2.7.4. RAPORTOWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka walutowego w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko walutowe oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.

2.7.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA WALUTOWEGO

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie Kapitałowej są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- 3) określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Grupie Kapitałowej Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę dzienną na rynku walutowym.

Metody zarządzania ryzykiem walutowym w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których ryzyko walutowe jest istotne. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.8. RYZYKO PŁYNNOŚCI

2.8.1. WSTĘP

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury bilansu, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązania się z bieżących i przyszłych (również

potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych.

W ramach zarządzania ryzykiem płynności Bank zarządza również:

- 1) ryzykiem finansowania, które uwzględnia ryzyko utraty posiadanych źródeł finansowania oraz braku możliwości odnowienia wymagalnych środków finansowania lub utraty dostępu do nowych źródeł finansowania,
- 2) ryzykiem płynności produktu, w celu oszacowania którego, określa koszt upłynnienia płynnych papierów wartościowych.

Bank monitoruje poziom ryzyka płynności w Grupie Kapitałowej. Funkcje skarbowe oraz zarządzania ryzykiem płynności są scentralizowane w ramach poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej. Wewnętrzny transfer płynności w ramach Grupy Kapitałowej Banku ograniczany jest do poziomu zgłaszanego zapotrzebowania na finansowanie oraz limitów przyznaných spółkom.

2.8.2. POMIAR I OCENA RYZYKA PŁYNNOŚCI

Podstawą polityki Grupy Kapitałowej Banku w zakresie płynności jest utrzymywanie odpowiedniego poziomu nadwyżki płynności poprzez wzrost portfela płynnych papierów wartościowych oraz stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

W Grupie Kapitałowej Banku wykorzystywane są m.in. następujące miary ryzyka płynności:

- 1) kontraktowa luka płynności – zestawienie wszystkich pozycji bilansu ze względu na ich zapadalność i wymagalność,
- 2) urealniona luka płynności – zestawienie poszczególnych kategorii bilansu ze względu na ich urealniony termin zapadalności lub wymagalności,
- 3) rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami, a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie,
- 4) nadwyżka płynności – miara określająca zdolność Banku do utrzymania płynności, w każdym dniu w trakcie okresu zwanego „horyzontem przeżycia”, w warunkach skrajnych, uwzględniających scenariusze o różnym stopniu dotkliwości i prawdopodobieństwa,
- 5) wskaźnik relacji stabilnych środków finansowania do aktywów niepłynnych – relacja stanu stabilnej bazy depozytowej, funduszy własnych oraz stabilnych rynkowych źródeł finansowania do kredytów, aktywów trwałych oraz niepłynnych papierów wartościowych,
- 6) miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- 7) wskaźniki wczesnego ostrzegania – monitorowanie ich poziomu ma na celu wczesne wykrycie niekorzystnych zjawisk mogących mieć negatywny na sytuację płynnościową Banku lub sektora finansowego,
- 8) testy warunków skrajnych (*stress-testy* płynności).

Podstawowym celem przeprowadzania testów warunków skrajnych (*stress-testu*) w ramach zarządzania ryzykiem płynności jest zidentyfikowanie i określenie czynników

stanowiących największe zagrożenie prowadzące do ograniczenia płynności Banku oraz ich wpływu na płynność Banku, gdyby doszło do ich materializacji.

W Banku w pomiarze ryzyka płynności wykorzystywane są następujące rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusz horyzontu przeżycia Banku w warunkach skrajnych,
- 2) scenariusze masowego wycofywania depozytów przez klientów niefinansowych,
- 3) scenariusze wrażliwości wpływów i wypływów na zmianę warunków rynkowych,
- 4) scenariusze wpływu skrajnych warunków rynkowych na oczekiwane straty na portfelu kredytów mieszkaniowych,
- 5) scenariusze prognozowanego ryzyka płynności w warunkach szokowych,
- 6) stress-testy odwrócone.

Wyniki testów warunków skrajnych wykorzystywane są w szczególności w:

- 1) monitorowaniu ekspozycji Banku na ryzyko płynności w warunkach skrajnych,
- 2) procesie ustalania limitów i wartości progowych nałożonych na miary ryzyka płynności,
- 3) kontrolowaniu utrzymania płynności, w każdym dniu w trakcie okresu zwanego „horyzontem przeżycia” (ustalonego jako okres do 7 i do 30 dni),
- 4) procesie planowania w Banku,
- 5) określaniu symptomów uruchamiających płynnościowe plany awaryjne Banku.

2.8.3. MONITOROWANIE RYZYKA PŁYNNOCI

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają zestawienie zapadających aktywów i wymagalnych zobowiązań oraz dodatkowo zostały urealnione w zakresie niektórych pozycji bilansowych w celu właściwego zobrazowania pozycji płynnościowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Najważniejsze urealnienia dotyczą:

- 1) osadu depozytów (z wyłączeniem rynku międzybankowego) i ich wymagalności – depozyty klientów (rachunki bieżące, konta oszczędnościowe oraz depozyty terminowe) zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniając ich stabilność (utrzymywanie się odpowiedniego poziomu salda lub odnawialność po terminie wymagalności),
- 2) osadu kredytów w rachunkach bieżących podmiotów niefinansowych i ich zapadalności – kredyty w rachunku bieżącym zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniających odnawialność tych kredytów,
- 3) płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności – płynne papiery wartościowe zostały zakwalifikowane do przedziału do 7 dni zgodnie z możliwym terminem ich upłynnienia (zastawu, sprzedaży).

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące luki okresowej oraz skumulowanej luki okresowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej, według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Tabela 2.24

UREALNIONA LUKA PŁYNNOCI* - AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA								
2015	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	14 039	16 783	53	3 643	8 518	7 597	11 794	-62 428
Luka skumulowana	14 039	30 822	30 875	34 518	43 037	50 634	62 428	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-149	299	-384	-50	-539	542	749	-469
Luka skumulowana	-149	151	-233	-283	-823	-280	469	-
RAZEM - Luka okresowa	13 890	17 083	-331	3 593	7 979	8 140	12 543	-62 897
RAZEM - Luka skumulowana	13 890	30 973	30 642	34 235	42 214	50 354	62 897	0
2014	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	12 717	11 081	1 212	1 328	1 405	11 330	12 837	-51 909
Luka skumulowana	12 717	23 798	25 009	26 337	27 742	39 072	51 909	-
Spółki Grupy Kapitałowej								
Luka okresowa	-71	-6	-600	-50	-306	703	565	-234
Luka skumulowana	-71	-77	-677	-728	-1 034	-331	234	-
RAZEM - Luka okresowa	12 646	11 075	611	1 278	1 099	12 033	13 402	-52 143
RAZEM - Luka skumulowana	12 646	23 721	24 332	25 610	26 708	38 741	52 143	0

* Wyznaczona jako suma urealnionej luki płynności PKO Banku Polskiego SA i kontraktowych luk płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej wykazywała wartości dodatnie. Oznacza to skumulowaną nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Tabela 2.25 przedstawia dane dotyczące kontraktowej pozabilansowej luki płynności instrumentów pochodnych Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.25

KONTRAKTOWA POZABILANSOWA LUKA PŁYNNOŚCI INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

2015	Grupa Kapitałowa Banku							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
RAZEM - Luka okresowa	28	241	123	133	252	109	287	1 174
RAZEM - Luka skumulowana	28	269	392	525	777	887	1 174	

2014	Grupa Kapitałowa Banku							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
RAZEM - Luka okresowa	94	191	-140	25	201	383	368	1 124
RAZEM - Luka skumulowana	94	286	146	171	372	756	1 124	

Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku:

Tabela 2.26

REZERWA PŁYNNOŚCI DO 1 MIESIĄCA

PKO Bank Polski SA

Miara wrażliwości	2015	2014
PKO Bank Polski SA	30 186	21 075

Na dzień 31 grudnia 2015 roku minimalny poziom nadwyżki płynności w horyzoncie do 30 dni wynosił 14 411 mln złotych. Miara nadwyżki płynności określa zdolność do pokrycia przez Bank potrzeb płynnościowych w danym okresie przetrwania w sytuacji realizacji zdefiniowanych scenariuszy warunków skrajnych.

Poniższa tabela przedstawia dodatkowe miary płynności Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku:

Tabela 2.27

Dodatkowe miary płynności

PKO Bank Polski SA

Miara	31.12.2015	31.12.2014
M1	18 907	15 859
M2	1,65	1,65
M3	9,87	7,01
M4	1,15	1,16
LCR	129,50%	132,70%

W okresie od 31 grudnia 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku wartości wskaźników miar nadzorczych utrzymywały się powyżej limitów nadzorczych.

Struktura źródeł finansowania Banku została opisana w rocznym Sprawozdaniu finansowym Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku opublikowanym dnia 7 marca 2016 roku (nota 51.2 „Prognozowanie i monitorowanie ryzyka płynności”).

2.8.4. RAPORTOWANIE RYZYKA PŁYNNOŚCI

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka płynności w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko płynności oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.

2.8.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA PŁYNNOŚCI

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności w Grupie Kapitałowej Banku są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności plany awaryjne,
- 2) limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności,
- 3) transakcje depozytowe, lokacyjne, pochodne, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- 4) transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Dla zapewnienia właściwego poziomu płynności w Banku oraz w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej Banku przyjęte zostały limity i wartości progowe na ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej.

Metody zarządzania ryzykiem płynności w spółkach Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, dla których ryzyka płynności jest istotne.

Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

2.9. RYZYKO CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKO CEN TOWARÓW ORAZ INNE RYZYKA CENOWE
2.9.1. WSTĘP

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych jest określane jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach działalności handlowej (Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA), działalności inwestycyjnej oraz w wyniku pozostałych operacji w ramach działalności bankowej generujących pozycję w kapitałowych papierach wartościowych.

Celem zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych jest ograniczenie do akceptowalnego poziomu ewentualnych strat z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, poprzez optymalizowanie zajmowanych pozycji

w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen towarów jest określane jako ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

Celem zarządzania ryzykiem cen towarów jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian cen towarów do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury bilansowych oraz pozabilansowych pozycji towarowych.

Biorąc pod uwagę inne ryzyka cenowe, Bank na koniec 2015 roku był narażony na ryzyko cen jednostek uczestnictwa w funduszach zbiorowego inwestowania. Wpływ tego ryzyka na sytuację finansową Banku jest nieistotny – wymóg kapitałowy w zakresie funduszy własnych wyznaczony zgodnie z Rozporządzeniem CRR na pokrycie wyżej wymienionego ryzyka wyniósł na dzień 31 grudnia 2015 roku około 2 mln złotych.

2.9.2. POMIAR I OCENA RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Wpływ ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych oraz innych ryzyk cenowych na sytuację finansową Banku został określony jako nieistotny. Pozycje zajęte w kapitałowych papierach wartościowych oraz instrumentach indeksowych są ograniczane i nie przewiduje się ich istotnego zwiększenia.

W 2015 roku pozycje w transakcjach generujących ryzyko cen towarów każdorazowo było domykane na koniec dnia.

Ekspozycje kapitałowe w portfelu bankowym Grupy Kapitałowej Banku (tj. Grupy według konsolidacji ostrożnościowej) ze względu na rodzaj zaangażowania oraz na cel nabycia dzielą się na następujące grupy:

- 1) zaangażowania Banku w podmioty zależne nieobjęte konsolidacją ostrożnościową – w grupie tej znajdują się spółki, które uzupełniają podstawową ofertę Banku w zakresie usług ubezpieczeniowych oraz świadczą usługi windykacyjne dla innych podmiotów z Grupy Kapitałowej Banku oraz zamknięte fundusze inwestycyjne utworzone w celu optymalizacji działań zarządczych i sprzedażowych w zakresie nadzorowanych aktywów,
- 2) zaangażowania Banku w spółki finansowe i infrastruktury rynku finansowego – inwestycje w spółki stanowiące wspólne przedsięwzięcia, stowarzyszone oraz z mniejszościowym udziałem Banku w kapitale tych spółek świadczące usługi finansowe lub przyczyniające się do rozwoju rynków finansowych,
- 3) zaangażowanie Banku w fundusz *The 2020 European Fund for Energy, Climate Change and Infrastructure* utworzony w celu realizacji projektów inwestycyjnych w sektorze energetycznym i drogowym w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej,
- 4) pozostałe zaangażowania kapitałowe – inwestycje Banku i inwestycje spółek zależnych objętych konsolidacją ostrożnościową w większości przeznaczane do sprzedaży; w grupie tej znajdują się m.in. aktywa nabyte w ramach restrukturyzacji wiarygodności kredytowych oraz przejęte na własność przedmioty zabezpieczenia,
- 5) jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych – inwestycje spółki PKO Towarzystwo Funduszy

Inwestycyjnych SA (PKO TFI SA) w jednostki uczestnictwa zarządzanych przez siebie nowych funduszy inwestycyjnych; aktywa nabywane są celem zapewnienia środków wymaganych do powstania funduszu.

Tabela 2.28

EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE - PORTFEL BANKOWY

	Grupa Kapitałowa Banku			
	2015		2014	
	wartość bilansowa	wartość godziwa*	wartość bilansowa	wartość godziwa*
Łącznie	1 734	1 753	1 281	1 286
Inwestycje wyceniane metodą praw własności**	958	977	793	798
w tym: akcje dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym	24	26	-	-
Udziały w innych podmiotach	174	174	169	169
Kapitałowe papiery wartościowe	389	389	115	115
akcje dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym	57	57	31	31
akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym***	332	332	84	85
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych spółki PKO TFI SA	16	16	18	18
Tytuły uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania PKO Banku Polskiego SA****	197	197	186	186

* Szacowana wartość godziwa, dla akcji dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym - wartość rynkowa

** W pozycji tej wykazane są zaangażowania kapitałowe w podmioty zależne nieobjęte konsolidacją ostrożnościową, wspólne przedsięwzięcia oraz podmioty stowarzyszone

*** W pozycji tej są również wykazywane akcje niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym spółek publicznych

**** W pozycji tej wykazywane są tytuły uczestnictwa w podmiotach innych niż podmioty zależne Banku, które wykazane są w pozycji „Inwestycje wyceniane metodą praw własności”

2.9.3. MONITOROWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Akcje i udziały w innych podmiotach podlegają okresowej wycenie.

Inwestycje w podmioty zależne nieobjęte konsolidacją ostrożnościową, spółki stanowiące wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone wyceniane są metodą praw własności, z wyjątkiem sytuacji, gdy wykazywane są w pozycji aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży.

Jednocześnie na koniec okresu sprawozdawczego oceniane jest istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji w podmioty zależne nieobjęte konsolidacją ostrożnościową, spółki stanowiące wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone. W przypadku istnienia takiej przesłanki dokonywane jest oszacowanie wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa (test na utratę wartości). Prognoza wartości użytkowej jest szacowana metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych przy założeniu dalszego posiadania akcji lub udziałów. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych są opracowane na podstawie planów finansowych podmiotów z wykorzystaniem zróżnicowanych stóp dyskontowych dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych spółek.

Testy na utratę wartości dodatkowo przeprowadzane są na koniec każdego roku bez względu na występowanie przesłanek wskazujących na utratę wartości tych inwestycji.

Inwestycje w podmioty zależne nieobjęte konsolidacją ostrożnościową, spółki stanowiące wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone wykazywane jako aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w wartości bilansowej albo w wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży – w zależności, która z tych wartości jest niższa.

Akcje i udziały w pozostałych spółkach wyceniane są:

- 1) według wartości godziwej ustalonej według wartości rynkowej dla spółek, dla których istnieje aktywny rynek lub według wartości ustalanej na podstawie wyceny zewnętrznej lub na podstawie otrzymanej oferty kupna – dla spółek, dla których nie istnieje aktywny rynek,
- 2) według ceny nabycia pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości – dla akcji i udziałów, dla których nie ma możliwości wiarygodnego ustalenia wartości godziwej.

Skutki zmiany wartości godziwej akcji i udziałów odnosi się na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości, które ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych oraz tytuły uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania wyceniane są według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny.

W 2015 roku Grupa Kapitałowa Banku (według konsolidacji ostrożnościowej) zrealizowała skumulowaną stratę brutto ze sprzedaży papierów wartościowych stanowiących ekspozycje kapitałowe portfela bankowego w wysokości 113,7 mln złotych. Całkowita wartość niezrealizowanych zysków brutto Grupy Kapitałowej Banku z aktualizacji wyceny ekspozycji kapitałowych portfela bankowego (w tym wykazanych w kapitale z aktualizacji wyceny) według stanu na koniec 2015 roku wynosiła 263,3 mln złotych. Wyżej wymieniona wartość uwzględnia niezrealizowany zysk Grupy w wysokości 178,5 mln złotych z tyt. przeszacowania do wartości godziwej ceny nabycia udziałów jednej ze spółek oraz wycenę w wysokości 327,5 mln złotych akcji Visa Europe Limited wynikającą z zawartej w listopadzie 2015 roku umowy nabycia akcji wyżej wymienionej Spółki przez spółkę Visa Inc. Przeprowadzenie transakcji nabycia akcji Visa Europe Limited uzależnione jest od otrzymania stosowych zgód regulacyjnych.

W 2015 roku PKO Bank Polski SA z tytułu posiadanych akcji i udziałów stanowiących ekspozycje kapitałowe otrzymał dywidendę brutto w łącznej wysokości 33,9 mln złotych.

2.9.4. RAPORTOWANIE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

W Banku opracowywane są raporty uwzględniające ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych oraz ryzyko cen towarów w trybie miesięcznym i kwartalnym. Raporty zawierają informacje o ekspozycjach oraz wykorzystaniu limitów na te ryzyka. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.

2.9.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, RYZYKA CEN TOWARÓW ORAZ INNYCH RYZYK CENOWYCH

Zarządzanie ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Domu Maklerskiego PKO Banku Polskiego oraz na portfel inwestycji własnych, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem cen towarów odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Departamentu Skarbu,

monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

2.10. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Ryzyko instrumentów pochodnych jest to ryzyko wynikające z zajęcia pozycji w instrumentach finansowych, które spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) wartość instrumentu zmienia się wraz ze zmianą instrumentu bazowego,
- 2) nie wymaga żadnej inwestycji początkowej netto lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych,
- 3) jego rozliczenie ma nastąpić w przyszłości.

Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym, przy czym, ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych, jest on poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

W ramach swojej działalności Grupa Kapitałowa wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością.

Według stanu na 31 grudnia 2015 roku, jedyną spółką Grupy Kapitałowej, poza Bankiem, wykorzystującą instrumenty pochodne do zarządzania ryzykiem (wynikającym z działalności podstawowej), był PKO Leasing SA.

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Grupę Kapitałową do celów zarządzania ryzykiem oraz oferowanych klientom stanowią: *IRS, FRA, FX Swap, CIRS, FX forward, opcje*.

2.10.1. POMIAR RYZYKA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Do pomiaru ryzyka instrumentów pochodnych wykorzystywany jest m.in. model wartości zagrożonej (VaR), o którym mowa w rozdziale dotyczącym ryzyka stopy procentowej lub w rozdziale dotyczącym ryzyka walutowego w zależności od czynnika ryzyka, od którego zależy wartość instrumentu.

W zakresie pomiaru ryzyka instrumentów pochodnych w pozostałych spółkach Grupy Kapitałowej wykorzystuje się informację o pozycjach zajmowanych przez spółki w określonych instrumentach pochodnych, wyznaczonych przez Bank.

2.10.2. MONITOROWANIE RYZYKA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Monitorowanie ryzyka instrumentów pochodnych odbywa się w ramach monitorowania pozostałych rodzajów ryzyka finansowego oraz ryzyka kredytowego. Bank przykłada szczególną wagę do monitorowania ryzyka finansowego związanego z utrzymywaniem portfelem opcji walutowych oraz ryzyka kredytowego klienta, wynikającego z jego należności wobec Banku z tytułu zawartych instrumentów pochodnych.

2.10.3. RAPORTOWANIE RYZYKA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

W Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka instrumentów pochodnych w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym, przy czym raporty kwartalne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko instrumentów pochodnych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko.

2.10.4. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych są:

- 1) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych,
- 2) limity i wartości progowe na ryzyko instrumentów pochodnych,
- 3) umowy ramowe określające m.in. mechanizmy rozliczeniowe.

Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty pochodne, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Szczególne znaczenie dla ograniczenia ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi mają umowy ramowe zawierane przez Bank z głównymi kontrahentami na bazie standardu opracowanego przez Związek Banków Polskich (banki krajowe) oraz ISDA (banki zagraniczne i instytucje kredytowe), które umożliwiają kompensację zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrocznicowego). Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

Metody zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w spółkach zależnych Grupy Kapitałowej określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez spółki, które zajmują pozycje w instrumentach pochodnych lub przewidują zajmowanie pozycji w takich instrumentach. Przepisy te opracowywane są po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek przez Bank.

Pozycje zajmowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej w określonych instrumentach pochodnych wyznacza się w sposób analogiczny, jak pozycje zajmowane przez Bank w tych instrumentach pochodnych, z uwzględnieniem specyfiki działalności gospodarczej spółek.

2.11. RYZYKO OPERACYJNE

2.11.1. WSTĘP

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi, systemów lub zdarzeń zewnętrznych; obejmuje ryzyko prawne, nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny, pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Profil ryzyka operacyjnego Banku oraz Grupy Kapitałowej rozumiany jako skala i struktura ekspozycji na ryzyko operacyjne, określony jest przez strategiczne limity tolerancji na ryzyko operacyjne.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd, który:

- 1) wyznacza cel zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) kształtuje strategię zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 3) podejmuje uchwały w sprawie zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym, strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne oraz zmian i rozszerzeń podejścia AMA,
- 4) akceptuje wartość korekty kierowniczej, dotyczącej wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA,
- 5) przyjmuje raporty i informacje na temat ryzyka operacyjnego.

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO Banku Polskim SA, z uwzględnieniem zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej, specyfiki i skali działalności poszczególnych spółek.

2.11.2. POMIAR I OCENA RYZYKA OPERACYJNEGO

2.11.2. 1. METODA POMIARU I OCENY RYZYKA OPERACYJNEGO

Pomiar ryzyka operacyjnego w Banku ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka operacyjnego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) obliczanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 2) obliczanie wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank,
- 3) testy warunków skrajnych,
- 4) obliczanie kapitału wewnętrznego dla Grupy Kapitałowej.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych oraz przyczynach i skutkach ich powstania, dane o czynnikach otoczenia biznesowego, wyniki samooceny ryzyka operacyjnego, dane dotyczące wartości KRI oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

Samoocena ryzyka operacyjnego obejmuje identyfikację i ocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji informatycznych Banku oraz zmian organizacyjnych i jest przeprowadzana cyklicznie oraz przed wprowadzaniem nowych lub zmienianych produktów, procesów i aplikacji Banku z wykorzystaniem zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych oraz informacji pozyskiwanych w trakcie pomiaru, monitorowania, współpracy ze spółkami Grupy Kapitałowej oraz raportowania ryzyka operacyjnego, w tym audytów wewnętrznych oraz audytów bezpieczeństwa.

Wymóg BIA w zakresie działalności prowadzonej przez Bank objętej podejściem BIA obliczany jest zgodnie z Rozporządzeniem CRR (Część III, Tytuł III) i dotyczy tej części działalności prowadzonej przez Bank, do której Bank posiada zezwolenie KNF uzyskane w związku z łączeniem podejścia BIA i AMA do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego.

Bank szacuje parametry rozkładów wykorzystywanych do pomiaru ryzyka operacyjnego na podstawie danych wewnętrznych i zewnętrznych o zdarzeniach operacyjnych. Algorytm szacowania tych parametrów uwzględnia strat, od których gromadzone są informacje o zdarzeniach operacyjnych. Wysokość progu dla zdarzeń wewnętrznych została ustalona z uwzględnieniem ekonomicznego kosztu gromadzenia informacji o zdarzeniach operacyjnych i ich wartości dodanej w pomiarze ryzyka operacyjnego. Wykorzystywane zewnętrzne dane o zdarzeniach operacyjnych pochodzą m. in. z systemu wymiany informacji na temat zdarzeń z obszaru ryzyka operacyjnego, prowadzonego przez Związek Banków Polskich (ZORO). Dodatkowo w pomiarze ryzyka operacyjnego uwzględniane są dane makroekonomiczne oraz dane obrazujące rozmiar działalności operacyjnej i biznesowej Banku.

Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA odpowiada wartości zagrożonej na ryzyko operacyjne, powiększonej o wynik analizy scenariuszowej oraz skorygowanej o wartość korekty z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej i korekty kierowniczej, zgodnie z poniższą formułą:

$$AMA = (LDA+AS)*(1+KW)+KK$$

gdzie:

- AMA - wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego (wymóg AMA),
- LDA - wartość zagrożona,
- AS - wynik analizy scenariuszowej,
- KW - korekta z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- KK - korekta kierownicza.

Miara wymogu AMA obejmuje potencjalnie poważne przypadki skrajne, osiągając normę ostrożnościową porównywalną z poziomem ufności 99,9% przez okres jednego roku.

Wyliczenia wartości zagrożonej dokonuje się za pomocą podejścia rozkładu strat (LDA). W ramach tego podejścia, na podstawie historycznych wewnętrznych i zewnętrznych danych o zdarzeniach operacyjnych oraz o otoczeniu operacyjnym, mierzy się potencjalną stratę, która nie zostanie przekroczona w ciągu najbliższego roku.

Celem analizy scenariuszowej jest uwzględnienie w wymogu AMA ryzyka operacyjnego związanego z typami zdarzeń operacyjnych, które nie zostały pokryte podejściem LDA.

Korekta z tytułu zmian jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej pozwala na uwzględnienie możliwości pogorszenia jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej w Banku skutkującej wzrostem częstotliwości lub dotkliwości zdarzeń operacyjnych.

Celem korekty kierowniczej jest uwzględnienie w kalkulacji wymogu AMA nadzwyczajnych zdarzeń, które ze względu na swoją specyfikę nie zostały uwzględnione w wymogu AMA w ramach podejścia LDA ani w ramach analizy scenariuszowej.

W lipcu 2015 r. Bank uzyskał zgodę KNF na łączne stosowanie podejścia AMA i BIA do wyliczenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego. Podejście BIA będzie wykorzystywane do wyliczenia wymogu w zakresie ryzyka operacyjnego w odniesieniu do działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec.

W ramach pomiaru ryzyka przeprowadzane są testy warunków skrajnych, które dotyczą potencjalnych następstw realizacji skrajnie niekorzystnych, lecz możliwych, scenariuszy. Ma to na celu określenie wrażliwości wyników Banku na realizację scenariusza testowego oraz ustalenie czy wymóg AMA pokrywa łączną kwotę strat wynikających z realizacji tych scenariuszy. Dotychczasowe wyniki testów warunków skrajnych nie podważają dostatecznego konserwatyzmu wymogu AMA.

Dodatkowo Bank dokonuje testowania wstecznego poprawności obliczonego wymogu AMA. Wyniki testowania wstecznego potwierdzają dostateczny konserwatyzm wymogu AMA.

Departament Integracji Ryzyka jako niezależna komórka organizacyjna Centrali cyklicznie dokonuje walidacji stosowanego podejścia AMA. Walidacja ma na celu niezależne zapewnienie, aby system pomiaru i zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku wraz z istotnymi składowymi funkcjonowały zgodnie z założeniami. Przedmiotem walidacji jest weryfikacja dokładności, obiektywności, konserwatyzmu oraz poprawności stosowanego przez Bank modelu pomiaru zgodnie z podejściem AMA.

2.11.2.2 POLITYKA UBEZPIECZENIOWA BANKU

W celu zminimalizowania niekorzystnych skutków finansowych zdarzeń operacyjnych PKO Bank Polski SA prowadzi politykę ubezpieczeniową polegającą na zapewnieniu ciągłej i efektywnej ochrony ubezpieczeniowej w zamian za akceptowalny poziom kosztów.

PKO Bank Polski SA dąży do stosowania jednolitych zasad ubezpieczenia dla całej Grupy Kapitałowej Banku tak aby zoptymalizować zakres ochrony oraz realizować efekt skali.

Program ubezpieczeniowy Banku jest na bieżąco monitorowany pod kątem identyfikacji potrzeby niezbędnych zmian.

2.11.2.3. WPŁYW UBEZPIECZEŃ

Bank w obliczaniu wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego uwzględnia wpływ ubezpieczeń.

Wykorzystywane przez Bank do pomniejszenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego polisy ubezpieczeniowe spełniają kryteria określone w art. 323 Rozporządzenia CRR i są zgodne z przepisami wewnętrznymi w zakresie wyliczenia wartości pomniejszeń wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ubezpieczeń. Polisy ubezpieczeniowe Banku dotyczą przede wszystkim ubezpieczenia mienia od wszystkich ryzyk oraz odpowiedzialności cywilnej Banku Bank uwzględnia udział własny, tzw. franszyzę przy wyliczeniu pomniejszeń z tytułu posiadanych ubezpieczeń.

Zgodnie z art. 323 Rozporządzenia CRR obniżenie wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu uznania ubezpieczeń i innych mechanizmów transferu ryzyka nie przekracza wartości 20% wymogu w zakresie funduszy

własnych z tytułu ryzyka operacyjnego przed uwzględnieniem technik ograniczania ryzyka.

2.11.3. KONTROLA RYZYKA OPERACYJNEGO

Kontrola ryzyka operacyjnego obejmuje ustalenie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku oraz Grupy Kapitałowej mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów dotyczących ryzyka operacyjnego.

Celem kontroli ryzyka operacyjnego jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka operacyjnego Banku i Grupy Kapitałowej Banku na ustalonym poziomie.

Zarząd określa, a Rada Nadzorcza zatwierdza, poziomy wykorzystania strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne dla Banku oraz dla Grupy Kapitałowej Banku, których przekroczenie jest sygnałem do podjęcia ewentualnych działań mających na celu nieprzekroczenie strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne.

W Banku funkcjonuje system limitów strat przypisanych poszczególnym jednostkom organizacyjnym Banku i komórkom organizacyjnym Centrali lub pionom funkcjonalnym, których celem jest określenie maksymalnego, dopuszczalnego poziomu ryzyka operacyjnego dla poszczególnych jednostek organizacyjnych Banku i komórek organizacyjnych Centrali lub pionów funkcjonalnych, zapewniającego niedopuszczenie do przekroczenia strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne.

2.11.4. MONITOROWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Monitorowanie ryzyka operacyjnego ma na celu diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych.

Bank regularnie monitoruje w szczególności:

- 1) stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji dla Banku, Grupy Kapitałowej Banku oraz limitów strat na ryzyko operacyjne dla Banku,
- 2) zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- 3) wyniki samooceny ryzyka operacyjnego,
- 4) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz zgodnie z podejściem AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank, a dla spółek Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową zgodnie z podejściem BIA,
- 5) wyniki testów warunków skrajnych,
- 6) wartości KRI w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- 7) poziom ryzyka dla Banku, obszarów i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 8) skuteczność i terminowość podejmowanych działań w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- 9) działania zarządcze związane z występowaniem podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka operacyjnego oraz ich skuteczności w zakresie obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego.

2.11.5. RAPORTOWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby wyższej kadry kierowniczej, KRO, KR, Zarządu oraz Rady Nadzorczej.

Raportowanie na potrzeby wewnętrzne Banku informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek Grupy Kapitałowej prowadzone jest w cyklach miesięcznych i kwartalnych.

Odbiorcami informacji miesięcznych są członkowie Zarządu, komórki organizacyjne Centrali oraz specjalistyczne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Informacja miesięczna zawiera w szczególności informacje o:

- 1) liczbie i skutkach zdarzeń operacyjnych,
- 2) strukturze zdarzeń operacyjnych,
- 3) wartościach KRI.

Odbiorcami raportów kwartalnych są KRO, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza. Raporty kwartalne zawierają w szczególności informacje na temat:

- 1) profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń dla produktów, procesów i aplikacji Banku, pomiaru LDA oraz wysokości KRI,
- 2) poziomu ryzyka operacyjnego dla Banku, obszarów i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 3) wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- 4) działań podjętych celem ograniczenia ryzyka operacyjnego oraz oceny skuteczności podejmowanych działań w celu obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego.

Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

2.11.6. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA OPERACYJNEGO

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym realizuje się na poziomie całego Banku oraz na poziomach poszczególnych obszarów systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu rozwiązań służących kontroli poziomu ryzyka operacyjnego, umożliwiającym realizację celów Banku. Głównymi obszarami systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym są:

- 1) bezpieczeństwo,
- 2) informatyka,
- 3) rozliczenia,
- 4) zasoby ludzkie,
- 5) działalność biznesowa,
- 6) administracja,
- 7) wsparcie (w szczególności zarządzanie ubezpieczeniami, powierzenie wykonania czynności podmiotom zewnętrznym, budowa i wdrażanie wewnętrznych modeli ryzyka operacyjnego oraz systemów identyfikowania, oceny, monitorowania i limitowania ryzyka operacyjnego itp.).

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdego pracownika Grupy Kapitałowej Banku w zakresie swoich zadań i obowiązków i polega na zapobieganiu materializacji zdarzeń operacyjnych powstających przy obsłudze produktów, realizacji procesów i eksploatacji aplikacji oraz na reagowaniu na występujące zdarzenia operacyjne. Reagowanie obejmuje:

- 1) identyfikowanie zdarzeń oraz wyjaśnianie przyczyn ich powstawania,
- 2) określanie skutków zdarzeń operacyjnych,
- 3) rejestrowanie danych o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 4) monitorowanie informacji o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 5) likwidowanie negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- 6) wdrażanie działań naprawczych i prewencyjnych.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, kontrolę, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w skali całej Grupy Kapitałowej Banku.

Wsparcie w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym w spółkach Grupy Kapitałowej przez nadzór nad spółkami w zakresie opracowywania i rozwoju systemu zarządzania ryzykiem zgodnego z rozwiązaniami przyjętymi w Banku zapewnia Departament Integracji Ryzyka.

W 2015 roku decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej Banku miały: PKO Bank Polski SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, oraz Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku ze względu na ich znacznie mniejszą skalę oraz rodzaj działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

Działania zarządcze podejmuje się w następujących przypadkach:

- 1) z inicjatywy KRO lub Zarządu,
- 2) z inicjatywy jednostek i komórek organizacyjnych Banku zarządzających ryzykiem operacyjnym,
- 3) gdy ryzyko operacyjne przekroczyło poziom ustalony przez Zarząd lub KRO.

W szczególności w przypadku, gdy poziom ryzyka operacyjnego osiągnął stan podwyższony lub wysoki Bank stosuje następujące podejścia i instrumenty zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- 1) redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji przez wprowadzenie lub wzmocnienie różnego rodzaju instrumentów zarządzania ryzykiem operacyjnym takich jak:
 - a) instrumenty kontrolne (m.in. autoryzacja, kontrola wewnętrzna, rozdzielność funkcji),
 - b) instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
 - c) ustalenie lub weryfikacja wartości progowych i krytycznych KRI,
 - d) ustalenie lub weryfikacja limitów ryzyka operacyjnego,
 - e) plany awaryjne,
- 2) transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny:
 - a) ubezpieczenia,
 - b) *outsourcing*,
 - c) instrumenty finansowe powiązane z ryzykiem operacyjnym,
- 3) unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

Prawidłowość realizacji procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym weryfikowana jest w ramach:

- 1) przeglądu strategii i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) samooceny utrzymania zgodności z wymogami dotyczącymi podejścia AMA,
- 3) walidacji podejścia AMA,
- 4) audytu wewnętrznego.

2.11.7. PONIESIONE STRATY I DZIAŁANIA ZARZĄDCZE OGRANICZAJĄCE RYZYKO OPERACYJNE

W 2015 roku w Banku zostały ujawnione zdarzenia z tytułu ryzyka operacyjnego, z wyłączeniem strat powiązanych z procesem kredytowania, które obejmowały straty zaprezentowane w tabeli 2.29 na łączną kwotę netto w wysokości ok. 17 mln złotych (ok. 40 mln złotych brutto).

Tablica 2.29

STRATY* Z TYTUŁU ZDARZEŃ UJAWNIANYCH PKO Bank Polski SA		2015	
Kategoria ogólna	Kategoria szczegółowa	Wysokość straty brutto**	Wysokość straty netto***
Oszustwa wewnętrzne	Działania nieuprawnione	0,14	0,07
	Kradzież i oszustwo	1,33	1,12
Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy	Stosunki pracownicze i bezpieczeństwo otoczenia pracy	5,54	0,88
	Podziały i dyskryminacja	0,06	0,02
Klienci, produkty i praktyki operacyjne	Obsługa klientów, ujawnianie informacji o klientach, zobowiązania względem klientów	0,31	0,10
	Wady produktów	0,01	0,01
	Klasyfikacja klienta i ekspozycje	0,03	0,00
Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	Systemy	0,11	0,11
	Wprowadzanie do systemu, wykonywanie, rozliczanie i obsługa transakcji	1,51	0,57
Wykonywanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	Monitorowanie i sprawozdawczość	0,07	0,00
	Napływ i dokumentacja klientów	0,23	0,04
	Zarządzanie rachunkami klientów	0,20	0,00
	Sprzedawcy i dostawcy	7,79	7,18
Szkody związane z aktywami rzeczowymi	Kłęski żywiołowe i inne zdarzenia	0,58	0,50
Oszustwa zewnętrzne	Kradzież i oszustwo	22,03	6,79
Razem		39,95	17,38

* Straty nie uwzględniają strat z tytułu ryzyka operacyjnego powiązanych z ryzykiem kredytowym, które traktowane są jako straty ryzyka kredytowego do celów obliczania minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych

** Straty brutto na dzień 31.12.2015 r. obejmują zgodnie z Rekomendacją M KNF straty zrealizowane (np. rezerwy, odpisy, koszty) jak i straty niezrealizowane (straty potencjalne); nie uwzględniają z kolei odzysków bezpośrednich ani odzysków z tytułu mechanizmu transferu ryzyka

*** Straty netto na dzień 31.12.2015 r. obejmują straty zrealizowane (np. rezerwy, odpisy, koszty)

W celu ograniczania strat z tytułu ryzyka operacyjnego w Banku podejmowane są działania zarządcze zarówno mające charakter doraźny, jak i systemowy. Działania doraźne obejmują bezpośrednie reagowanie na identyfikowane ryzyka, niwelowanie nieprawidłowości o charakterze odwracalnym oraz odzyskiwanie utraconych środków. Na działania systemowe składają się m.in. zabezpieczenia systemów IT, doskonalenie sposobów autoryzacji transakcji, jak również blokowanie przelewów na rachunki zidentyfikowane jako przestępcze.

W szczególności Bank stale podnosi poziom bezpieczeństwa aplikacji wykorzystywanych przez klientów Banku, doskonalą procesy kredytowe poprzez centralizację czynności związanych z obsługą umów oraz doskonalą zabezpieczenia systemów IT w zakresie rozliczeń z klientami. Przeciwdziałając oszustwom zewnętrznym Bank aktywnie zwalcza strony phishingowe podszywające się pod serwisy Banku, jak również śledzi rozwój złośliwego oprogramowania atakującego klientów Banku i przygotowuje mechanizmy detekcji zainfekowanych komputerów klientów oraz przeciwdziałania nieautoryzowanym transakcjom.

W związku z wzrastającym zagrożeniem cyberprzestępczością z inicjatywy Rady Bankowości

Elektronicznej działającej w ramach Związku Banków Polskich powołano inicjatywę, której celem jest realizacja kompleksowych działań wewnątrz sektora i międzysektorowych (współpraca z instytucjami i podmiotami zewnętrznymi, m.in. organami ścigania), zmierzających do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa bankowości mobilnej i elektronicznej oraz przygotowanie narzędzi (struktury, procedury, mechanizmy wymiany informacji) umożliwiających zarządzanie sytuacją kryzysową (np. w przypadku zmasowanego ataku cyberprzestępców na sektor bankowy). Czołową rolę w pracach realizowanych w ramach tej inicjatywy odgrywają przedstawiciele PKO Banku Polskiego SA. Z końcem 2015 roku działania realizowane w ramach tej inicjatywy zostały ustrukturyzowane jako środowiskowy projekt nazwany Bankowe Centrum Cyberbezpieczeństwa (BCC). Pierwszym efektem działalności Centrum są cykliczne dyżury pracowników poszczególnych banków wchodzących w skład projektu. W trakcie dyżurów pracownicy banków wymieniają się informacją o zidentyfikowanych zagrożeniach (atakach) oraz analizują sytuację w zakresie cyberbezpieczeństwa pod kątem konieczności powołania Sztabu Kryzysowego. Pierwszym bankiem rozpoczynającym cykl dyżurów w ramach BCC był PKO Bank Polski SA (dyżur w grudniu 2015 i styczniu 2016). Działania w ramach BCC mają charakter kompleksowy i długofalowy i będą kontynuowane na kilku poziomach: wewnątrzsektorowym, międzysektorowym (m.in. współpraca z instytucjami z sektora telekomunikacji), ogólnokrajowym (współpraca z administracją państwową, organami ścigania) i międzynarodowym.

Bank przywiązuje bardzo dużą wagę do informowania i podnoszenia świadomości Klientów w zakresie bezpiecznego korzystania z usług bankowości elektronicznej, jednak bezpieczne korzystanie z iPKO uzależnione jest w znacznej mierze od działań użytkownika. W ramach działań służących zapobieganiu oszustwom zewnętrznym na głównej stronie internetowej Banku oraz stronach do logowania umieszczone są komunikaty ostrzegające o fałszywych mailach i SMS wysyłanych przez osoby podszywające się pod Bank oraz o innych scenariuszach ataków na klientów Banku, jak również informacje o zasadach bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej.

W 2015 roku zrealizowano dwa etapy kampanii informacyjnej skierowanej do klientów iPKO, mającej na celu systematyczne i jak najbardziej efektywne informowanie użytkowników serwisu iPKO zarówno o aktualnych zagrożeniach czyhających w sieci internetowej, jak i o podstawowych zasadach bezpiecznego korzystania z e-bankowości (informacje prezentowane były klientom na ekranie przejściowym pomiędzy ekranem do logowania a przejściem do listy rachunków oraz w wiadomościach mailowych wysłanych na pocztę iPKO). Na rok 2016 zaplanowane jest kontynuowanie kampanii przy jednoczesnym rozszerzeniu zakresu jej odbiorców.

W lutym 2016 PKO Bank Polski SA, jako pierwszy bank w Europie, rozpoczął współpracę z firmą Microsoft w ramach programu Enterprise Customers Cyber Threat Intelligence Program (ECCTIP). Jego celem jest podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni poprzez wymianę informacji dotyczących potencjalnych zagrożeń. W rezultacie podpisanego porozumienia możliwa będzie szybsza i bardziej skuteczna reakcja na niebezpieczne zdarzenia pojawiające się w sieci.

Ponadto, planowane jest m.in. wprowadzenie możliwości zarządzania przez klientów limitami transakcji przez serwis www, maskowanego hasła dostępu do serwisu internetowego, doskonalenie procesów, optymalizacja kontroli funkcjonalnych, szkolenia oraz transfer ryzyka (ubezpieczenia, outsourcing).

2.12. RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI

2.12.1. WSTĘP

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Grupy Kapitałowej, pracowników Grupy Kapitałowej lub podmiotów działających w jej imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów rynkowych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest:

- 1) utrwalanie wśród akcjonariuszy, klientów, pracowników Banku, partnerów biznesowych i innych uczestników rynku, wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z przepisami prawa i przyjętymi standardami rynkowymi, godnej zaufania, rzetelnej i uczciwej,
- 2) przeciwdziałanie występowaniu strat finansowych lub sankcji prawnych oraz przypadków utraty reputacji, które mogą być konsekwencją naruszenia przepisów prawa, przepisów wewnętrznych Banku oraz przyjętych przez Bank standardów rynkowych.

2.12.2. IDENTYFIKACJA I OCENA RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Do identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności wykorzystuje się informacje o przypadkach braku zgodności i przyczynach ich wystąpienia, w tym informacje będące wynikiem przeprowadzenia audytu wewnętrznego, kontroli wewnętrznej funkcjonalnej oraz kontroli zewnętrznych.

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności opiera się przede wszystkim na:

- 1) oszacowaniu dotkliwości ewentualnych przypadków braku zgodności,
- 2) ocenie występowania dodatkowych czynników ryzyka braku zgodności z przepisami prawa.

Dokonując oceny określa się charakter i potencjalną skalę strat oraz wskazuje w jaki sposób można ograniczyć lub wyeliminować ryzyko braku zgodności. Ocena przeprowadzana jest w formie warsztatów.

2.12.3. MONITOROWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Monitorowanie ryzyka braku zgodności dokonywane jest z wykorzystaniem informacji przekazywanych przez jednostki organizacyjne Banku oraz spółki Grupy Kapitałowej i polega na:

- 1) analizie przypadków braku zgodności w Grupie Kapitałowej i w sektorze bankowym, przyczyn ich wystąpienia i wywołanych skutków,
- 2) ocenie zmian kluczowych przepisów prawa wpływających na działalność Banku i Grupy Kapitałowej,
- 3) ocenie działań podejmowanych przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności,

- 4) ocenie skuteczności funkcjonowania mechanizmów kontrolnych związanych z ograniczaniem ryzyka braku zgodności.

2.12.4. RAPORTOWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka braku zgodności obejmuje zarówno Bank, jak i spółki Grupy Kapitałowej Banku. Opracowywane w cyklach kwartalnych raporty zawierają informacje przekazywane przez spółki Grupy Kapitałowej, w tym dotyczące przypadków braku zgodności. Odbiorcami raportów są KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.

Raporty zawierają m.in. syntetyczne informacje dotyczące:

- 1) wyników identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności,
- 2) zaobserwowanych przypadków braku zgodności,
- 3) najistotniejszych zmian w otoczeniu regulacyjnym Banku,
- 4) najważniejszych działań podejmowanych w ramach systemowego zarządzania ryzykiem braku zgodności.

2.12.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności dotyczy w szczególności następujących zagadnień:

- 1) zapobiegania angażowaniu Grupy Kapitałowej w działalność niezgodną z prawem,
- 2) propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- 3) zarządzania konfliktami interesów,
- 4) zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Grupy Kapitałowej w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- 5) profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- 6) niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

W ramach Grupy Kapitałowej Banku w 2015 roku utrzymana została zerowa tolerancja na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż Grupa Kapitałowa Banku koncentruje swoje działania na zapobieganiu przypadkom materializacji tego ryzyka.

W Banku gromadzi się dane o przypadkach braku zgodności oraz przyczynach i skutkach ich powstania. Dane dotyczące tych przypadków gromadzi się w centralnej bazie danych. Informacje o przypadkach braku zgodności są przekazywane przez jednostki organizacyjne Banku i komórki organizacyjne Centrali oraz indywidualnie przez poszczególnych pracowników Banku. Każde zgłoszenie jest wyjaśniane z pełną starannością i wnikliwością.

Za tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie zapewnienia zgodności funkcjonowania poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej Banku z obowiązującym prawem i standardami postępowania odpowiadają odpowiednie komórki organizacyjne, bądź wyznaczeni pracownicy tych podmiotów. W Banku za tworzenie tych rozwiązań oraz rozwój metod oceny, monitorowania i raportowania ryzyka braku zgodności odpowiada Departament Zgodności, któremu zapewniono niezależność, podporządkowując w zakresie spraw związanych z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności bezpośrednio Prezesowi Zarządu.

We wszystkich podmiotach Grupy Kapitałowej Banku funkcjonują spójne zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności.

2.13. RYZYKO BIZNESOWE

2.13.1. WSTĘP

Ryzyko biznesowe jest to ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany, obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Celem zarządzania ryzykiem biznesowym jest utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.

2.13.2. IDENTYFIKACJA, POMIAR I OCENA RYZYKA BIZNESOWEGO

Identyfikacja ryzyka biznesowego polega na rozpoznaniu i określeniu czynników zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku i które mogą znacznie wpływać na sytuację finansową Banku, powstanie lub zmianę wysokości przychodów i kosztów Banku. Identyfikacja ryzyka biznesowego odbywa się poprzez identyfikację i analizę czynników, które miały wpływ na znaczne odchylenia realizacji przychodów oraz kosztów od ich prognozowanych wartości.

Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego jest przeprowadzany kwartalnie i obejmuje:

- 1) przeprowadzenie testów warunków skrajnych (stress testów),
- 2) wyliczenie kapitału wewnętrznego.

Ocena poziomu ryzyka biznesowego dokonywana jest w ujęciu kwartalnym, w oparciu o:

- 1) poziom wyliczonych strategicznych limitów tolerancji,
- 2) wyniki ankiety rocznej, przeprowadzonej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku,
- 3) wyniki pomiaru kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe.

2.13.3. MONITOROWANIE RYZYKA BIZNESOWEGO

Monitorowaniu ryzyka biznesowego podlegają w szczególności:

- 1) strategiczne limity tolerancji na ryzyko biznesowe,
- 2) wyniki testów warunków skrajnych,
- 3) poziom kapitału wewnętrznego,
- 4) odchylenia realizacji ryzyka biznesowego od prognozy,
- 5) wyniki ankiety przeprowadzanej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku.

2.13.4. KONTROLA RYZYKA BIZNESOWEGO

Celem kontroli ryzyka biznesowego jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka biznesowego Banku na akceptowalnym poziomie.

Kontrola ryzyka biznesowego obejmuje ustalenie i cykliczny przegląd mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów tolerancji na ryzyko biznesowe, wraz z jego wartościami progowymi i krytycznymi, adekwatnymi do skali i złożoności działalności Banku.

2.13.5. RAPORTOWANIE RYZYKA BIZNESOWEGO

Raportowanie ryzyka biznesowego Grupy Kapitałowej prowadzone jest w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka biznesowego są KZAP, KR, Zarząd oraz Rada Nadzorcza. Raporty zawierają m.in. informację dotyczącą poziomu kapitału wewnętrznego, wyniki testów warunków skrajnych, wyniki ankiety rocznej przeprowadzonej wśród wyższej kadry kierowniczej Banku, stopień wykorzystania limitów tolerancji na ryzyko biznesowe, prognozę ryzyka biznesowego oraz *backtesting* prognozy, poziom ryzyka biznesowego, informacje na temat ryzyka biznesowego w spółkach Grupy Kapitałowej Banku.

2.13.6. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BIZNESOWEGO

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) weryfikacji i aktualizacji kwartalnych prognoz finansowych, z uwzględnieniem działań zmierzających do ograniczenia poziomu ryzyka biznesowego zgodnie z limitami,
- 2) monitorowaniu poziomu strategicznego limitu tolerancji na ryzyko biznesowe.

2.14. RYZYKO UTRATY REPUTACJI

2.14.1. WSTĘP

Ryzyko utraty reputacji jest rozumiane jako ryzyko pogorszenia reputacji wśród klientów, kontrahentów, inwestorów, organów nadzoru i kontroli oraz opinii publicznej, na skutek decyzji biznesowych Banku, zdarzeń operacyjnych, przypadków braku zgodności lub innych zdarzeń.

Celem zarządzania ryzykiem utraty reputacji jest ochrona reputacji Banku poprzez przeciwdziałanie występowaniu strat reputacyjnych oraz ograniczanie negatywnego wpływu zdarzeń wizerunkowych na reputację Banku.

2.14.2. IDENTYFIKACJA RYZYKA UTRATY REPUTACJI

Identyfikacja ryzyka utraty reputacji obejmuje zjawiska obserwowane w procesach wewnętrznych Banku oraz w otoczeniu zewnętrznym, w szczególności:

- 1) zdarzenia wizerunkowe,
- 2) czynniki otoczenia biznesowego, wpływające na ryzyko utraty reputacji.

W ramach gromadzenia informacji o zdarzeniach wizerunkowych, uwzględniany jest każdy zidentyfikowany negatywny przekaz informacyjny dotyczący Banku, m.in. w postaci:

- 1) informacji rozpowszechnianych w środkach masowego przekazu,
- 2) informacji ujawnianych przez Grupę Kapitałową w ramach zasad polityki informacyjnej Banku,

- 3) ocen firm audytorskich, instytucji analitycznych oraz zewnętrznych organów nadzoru i kontroli,
- 4) publicznych protestów i wystąpień.

Dodatkowo identyfikacja ryzyka utraty reputacji obejmuje analizę czynników i źródeł ryzyka utraty reputacji, które mogą wpływać na przyszły profil ryzyka utraty reputacji.

2.14.3. POMIAR I OCENA ORAZ MONITOROWANIE RYZYKA UTRATY REPUTACJI

Pomiar i ocena i monitorowanie ryzyka utraty reputacji obejmuje liczbę i dotkliwość strat reputacyjnych m.in. z uwzględnieniem wydzwiku, skali rozpowszechnienia danej informacji stanowiącej zdarzenie wizerunkowe.

2.14.4. RAPORTOWANIE RYZYKA UTRATY REPUTACJI

Raportowanie informacji o ryzyku utraty reputacji dokonywane jest w formie:

- 1) półrocznego raportu zarządczego, przeznaczonego dla Komitetu Ryzyka, Zarządu, oraz Rady Nadzorczej,
- 2) informacji przedkładanych doraźnie, które dotyczą bieżących zdarzeń o istotnym wpływie na reputację Banku, przeznaczonych dla dyrektora Pionu Prezesa Zarządu oraz Prezesa Zarządu,
- 3) informacji zamieszczonych w sprawozdaniach finansowych Banku i Grupy Kapitałowej oraz przekazywanych na żądanie zewnętrznych organów nadzoru i kontroli.

Półroczny raport zarządczy obejmuje w szczególności informacje na temat:

- 1) skali i profilu ponoszonego przez Bank ryzyka utraty reputacji,
- 2) najbardziej dotkliwych strat reputacyjnych i działań osłonowych podejmowanych w celu ochrony reputacji Banku,
- 3) czynników i źródeł wpływających na przyszły profil ryzyka utraty reputacji.

2.14.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Na podstawie raportowanych informacji podejmowane są działania zarządcze rozumiane jako:

- 1) akceptacja ponoszonego ryzyka utraty reputacji,
- 2) unikanie ryzyka przez niepodejmowanie lub zaniechanie działalności generującej ryzyko utraty reputacji,
- 3) przeprowadzenie działań naprawczych, mających na celu ograniczenie dalszych strat reputacyjnych,
- 4) przeprowadzenie działań osłonowych.

Weryfikacja podejmowanych działań zarządczych obejmuje czynności związane z:

- 1) zarządzaniem długofalowymi działaniami naprawczymi prowadzonymi przez Bank,
- 2) realizacją zaleceń po audytach wewnętrznych i zewnętrznych oraz kontrolach wewnętrznych funkcjonalnych z zakresu ryzyka utraty reputacji,
- 3) realizacją zaleceń zewnętrznych organów nadzoru i kontroli z zakresu zarządzania ryzykiem utraty reputacji.

2.15. RYZYKO MODELI

2.15.1. WSTĘP

Ryzyko modeli jest to ryzyko poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli. W ramach Grupy Kapitałowej ryzyko modeli zarządzane jest zarówno na poziomie danej Spółki Grupy Kapitałowej (właściciela modelu), jak i na poziomie Banku jako podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej.

Celem zarządzania ryzykiem modeli jest ograniczenie ryzyka poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli poprzez odpowiednio zdefiniowany i realizowany proces zarządzania modelami. W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są rozwiązania funkcjonujące w Banku z możliwością ich indywidualnego dostosowania do specyfiki poszczególnych Spółek.

Wszystkie modele istotne w Banku oraz modele spółek istotne dla Grupy Kapitałowej objęte są procesem regularnej, niezależnej walidacji przeprowadzanej przez jednostkę walidacyjną PKO Banku Polskiego SA.

W drugim półroczu 2015 roku Bank oraz PKO Bank Hipoteczny SA prowadziły prace związane z dostosowaniem do wymagań Rekomendacji W dotyczącej zarządzania ryzykiem modeli w bankach wydanej przez Komisję Nadzoru Finansowego w lipcu 2015 roku.

2.15.2. IDENTYFIKACJA I OCENA RYZYKA MODELI

Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na:

- 1) gromadzeniu informacji o istniejących, budowanych, a także planowanych do budowy modelach,
- 2) cyklicznym określaniu istotności modeli,
- 3) określaniu potencjalnych zagrożeń jakie mogą wystąpić w trakcie cyklu życia modelu.

Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli i obejmuje oszacowanie poziomu ryzyka poszczególnych modeli oraz zagregowanego poziomu ryzyka modeli. Oceny agregowane mogą być szczególnie na poziomie Banku, spółki lub Grupy Kapitałowej. Oceny poziomu ryzyka dla poszczególnych modeli dokonuje się nie rzadziej niż raz w roku.

2.15.3. MONITOROWANIE I RAPORTOWANIE RYZYKA MODELI

Celem monitorowania ryzyka modeli jest kontrola ryzyka modeli oraz diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych. Monitorowanie ryzyka modeli, obejmuje w szczególności: aktualizację poziomu ryzyka modeli, weryfikację statusu wykonania oraz ocenę skuteczności realizacji działań w ramach ograniczania ryzyka modeli. Wyniki monitorowania są cyklicznie prezentowane w raportach skierowanych do KR, Zarządu, Rady Nadzorczej i zawierają kompleksową ocenę ryzyka modeli, a w szczególności:

- 1) informacje o poziomie ryzyka modeli (w ujęciu jednostkowym i skonsolidowanym),
- 2) mapę ryzyka modeli,
- 3) informacje na temat procesu walidacji oraz statusu realizacji zaleceń powalidacyjnych,
- 4) ocenę skuteczności zaleceń podejmowanych w celu obniżenia poziomu ryzyka modeli,

- 5) ewentualne propozycje nowych działań zarządczych ograniczających ryzyko modeli.

2.15.4. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA MODELI

Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli oraz poziomu tego ryzyka.

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) wydawaniu przepisów wewnętrznych,
- 2) ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- 3) wydawaniu zaleceń,
- 4) podejmowaniu decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem modeli.

2.16. RYZYKO ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

2.16.1. WSTĘP

Ryzyko zmian makroekonomicznych jest to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.

Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Banku oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku.

2.16.2. IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Identyfikacja ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu scenariuszy potencjalnych zmian makroekonomicznych oraz określeniu czynników ryzyka mających największy wpływ na sytuację finansową Banku. Ryzyko zmian makroekonomicznych powstaje w wyniku oddziaływania czynników zależnych i niezależnych od działań Banku. Bank identyfikuje czynniki wpływające na poziom ryzyka zmian makroekonomicznych w trakcie przeprowadzania kompleksowych testów warunków skrajnych.

Ryzyko zmian makroekonomicznych materializuje się pośrednio w ramach innych ryzyk wpływających na działalność Banku poprzez:

- 1) straty kredytowe,
- 2) straty powstałe na skutek niekorzystnych zmian sytuacji rynkowej (zmiany kursów walut, zmiany poziomu stóp procentowych),
- 3) spadek poziomu płynności Banku,
- 4) straty powstałe w wyniku materializacji ryzyka operacyjnego,
- 5) pozostałe straty.

Dla celów pomiaru ryzyka zmian makroekonomicznych Bank wykorzystuje miary ryzyka bazujące na wynikach kompleksowych testów warunków skrajnych, w szczególności dotyczące:

- 1) wyniku finansowego oraz jego składowych,
- 2) miar adekwatności kapitałowej oraz ich składowych,
- 3) wybranych miar płynności,

4) danych dotyczących jakości portfela kredytowego.

2.16.3. MONITOROWANIE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Proces monitorowania ryzyka zmian makroekonomicznych obejmuje monitorowanie:

- 1) czynników makroekonomicznych, na które Bank jest wrażliwy,
- 2) zmian sytuacji makroekonomicznej,
- 3) wyników testów warunków skrajnych,
- 4) poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

2.16.4. RAPORTOWANIE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych realizowane jest w postaci:

- 1) raportów podsumowujących wyniki każdorazowego przeprowadzenia testów warunków skrajnych, przekładanych KZAP,
- 2) informacji o ryzyku zmian makroekonomicznych zawartej w raporcie „Adekwatność Kapitałowa w PKO Banku Polskim SA” dotyczącej testów warunków skrajnych, przekładanych KZAP, KR, Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej,
- 3) raportów przygotowywanych w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych i przekładanych KZAP, zawierających: analizę przyczyn, które doprowadziły do wzrostu poziomu ryzyka, ocenę potencjalnych skutków zaistniałej sytuacji dla Banku, przewidywania rozwoju sytuacji oraz propozycję:
 - a) działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka,
 - b) wstępną ocenę ich skuteczności,
 - c) komórek organizacyjnych Centrali, specjalistycznych jednostek organizacyjnych Banku lub pionów funkcjonalnych odpowiedzialnych za realizację działań naprawczych,
 - d) terminów realizacji działań wraz o oszacowaniem niezbędnych środków albo uzasadnienie braku konieczności podejmowania działań.

2.16.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

Działania zarządcze polegają w szczególności na:

- 1) tworzeniu przepisów wewnętrznych Banku,
- 2) ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,
- 3) propozycji działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

2.17. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KAPITAŁOWYM

Ryzyko kapitałowe definiowane jest jako ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez PKO Bank Polski SA działalności i ekspozycji na ryzyko, a tym samym niewystarczających do absorpcji strat nieoczekiwanych z uwzględnieniem planów rozwoju i sytuacji skrajnych.

Celem zarządzania ryzykiem kapitałowym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank

oraz Grupę Kapitałową działalności oraz ekspozycji na ryzyko, z uwzględnieniem założeń polityki dywidendowej Banku oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

Poziom ryzyka kapitałowego dla Banku oraz Grupy Kapitałowej określany jest na podstawie wartości miar adekwatności kapitałowej m.in.: łącznego współczynnika kapitałowego, współczynnika kapitału podstawowego Tier 1 oraz wskaźnika dźwigni. Dodatkowo dla miar adekwatności kapitałowej ustalane są wartości progowe jako nadwyżka ponad strategiczne limity tolerancji dla miar adekwatności kapitałowej.

Bank regularnie monitoruje poziom miar adekwatności kapitałowej w celu określenia stopnia spełniania norm nadzorczych, wewnętrznych limitów strategicznych oraz identyfikacji przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych.

W przypadku zidentyfikowania wysokiego poziomu ryzyka kapitałowego, Bank podejmuje działania w celu doprowadzenia miar adekwatności kapitałowej do poziomu obniżonego, z uwzględnieniem założeń polityki dywidendowej oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

Poziom miar adekwatności kapitałowej oraz poziom i struktura funduszy własnych Banku są zaprezentowane w Rozdziale 3 (Fundusze własne) oraz Rozdziale 10 (Adekwatność kapitałowa) niniejszego Raportu.

2.18. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ

2.18.1. WSTĘP

Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej definiowane jest jako ryzyko wynikające z podatności na zagrożenia z powodu dźwigni finansowej lub warunkowej dźwigni finansowej, które może wymagać podjęcia działań korygujących plany biznesowe, w tym awaryjnej sprzedaży aktywów mogącej przynieść straty lub spowodować konieczność korekty wyceny pozostałych aktywów.

2.18.2. IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ

Dźwignia finansowa definiowana jest jako względna – w stosunku do funduszy własnych Banku – wielkość posiadanych przez Bank aktywów, zobowiązań pozabilansowych oraz zobowiązań warunkowych dotyczących płatności lub dostawy lub dostarczenia zabezpieczenia, z uwzględnieniem zobowiązań z tytułu otrzymanych środków finansowych, zaciągniętych zobowiązań, umów dotyczących instrumentów pochodnych lub umów z udzielonym przyrzeczeniem odkupu, lecz z wyjątkiem zobowiązań, które można wyegzekwować wyłącznie w przypadku likwidacji Banku.

Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej materializuje się poprzez niedopasowanie skali działalności i struktury źródeł finansowania oraz niedostateczne wyposażenie Banku i Grupy Kapitałowej w fundusze własne.

Dla celów pomiaru ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej, Bank kalkuluje wskaźnik dźwigni zgodnie z artykułem 429 Rozporządzenia CRR (zmienionym Rozporządzeniem 2015/62 UE¹²), tj. jako miarę kapitału Tier I podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej i wyraża wskaźnik jako wartość procentową. Bank oblicza wskaźnik dźwigni w sprawozdawczym dniu odniesienia. Wskaźnik dźwigni jest kalkulowany zarówno w odniesieniu do kapitału Tier 1, jak i według definicji przejściowej kapitału Tier 1.

Bank przy obliczeniu wskaźnika dźwigni nie stosuje odstępstw określonych w art. 499 ust. 2 i 3 Rozporządzenia CRR.

2.18.3. MONITOROWANIE RYZYKA NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ

Monitorowaniu ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej podlegają w szczególności:

- 1) wysokość wskaźnika dźwigni finansowej,
- 2) wartość progowa ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej,
- 3) odchylenia wysokości wskaźnika dźwigni od prognozy.

Wartości te monitorowane są z częstotliwością kwartalną.

2.18.4. RAPORTOWANIE RYZYKA NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ

Raportowanie ryzyka nadmiernej dźwigni Grupy Kapitałowej prowadzone jest w okresach kwartalnych w ramach raportowania adekwatności kapitałowej. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka nadmiernej dźwigni są KZAP, KR., Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza. Raporty zawierają m.in. informację dotyczącą wysokości wskaźnika dźwigni, wartości progowych na ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej oraz prognozę ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej.

2.18.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ

Działania zarządcze dotyczące ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej są tożsame z działaniami zarządczymi dotyczącymi ryzyka kapitałowego.

2.19. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH

Kompleksowe testy warunków skrajnych stanowią integralny element zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka.

Kompleksowe testy warunków skrajnych uwzględniają zbiorczo następujące rodzaje ryzyka uznane przez Bank za istotne, w tym:

- 1) ryzyko kredytowe,
- 2) ryzyko rynkowe,
- 3) ryzyko płynności,
- 4) ryzyko operacyjne,

- 5) ryzyko biznesowe,
- 6) ryzyko kapitałowe,
- 7) ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, w szczególności:

- 1) rachunek zysków i strat,
- 2) bilans,
- 3) fundusze własne,
- 4) adekwatność kapitałową, w tym wymogi kapitałowe, kapitał wewnętrzny, miary adekwatności kapitałowej,
- 5) wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych na potrzeby Grupy Kapitałowej przeprowadzane są nie rzadziej niż raz w roku w horyzoncie trzyletnim, a dla Banku co pół roku w horyzoncie trzyletnim przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji bilansu oraz rachunku zysków i strat (testy dynamiczne).

Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze.

2.20. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W PKO BANKU HIPOTECZNYM SA

W PKO Banku Hipotecznym SA obowiązuje system zarządzania ryzykiem tożsamy z systemem obowiązującym w Grupie Kapitałowej. Specjalistyczny charakter banku hipotecznego sprawia, że:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym dotyczy głównie kompetencji w zakresie segmentu kredytów hipotecznych, oceny zdolności kredytowej klienta detalicznego i oceny bankowo-hipotecznej wartości nieruchomości (BHWN),
- 2) docelowo głównym źródłem finansowania jest emisja długoterminowych listów zastawnych, kompetencje w zakresie zarządzania płynnością koncentrują się w obszarze emisji instrumentów na krajowym i zagranicznym rynku długu zabezpieczonego.

PKO Bank Hipoteczny SA buduje portfel kredytów hipotecznych w drodze sprzedaży agencyjnej oraz nabycia wierzycielności od podmiotu dominującego. Portfel hipoteczny stanowi podstawę puli zabezpieczającej emisję listów zastawnych.

Bankowo-hipoteczna wartość nieruchomości jest to ustalona przez bank wartość, która w ocenie banku odzwierciedla poziom ryzyka związanego z nieruchomością jako przedmiotem zabezpieczenia udzielanych kredytów oraz służy do określenia kwoty, do jakiej może być udzielony kredyt zabezpieczony hipoteką na danej nieruchomości lub do decyzji, czy wierzycielność zabezpieczona na przedmiotowej nieruchomości może być nabyta przez bank.

PKO Bank Hipoteczny SA ustala BHWN w oparciu o ekspertyzę bankowo-hipotecznej wartości nieruchomości, która jest wykonywana z zachowaniem należytej staranności i ostrożności, uwzględniając jedynie te cechy nieruchomości i nakłady konieczne do jej budowy, które będą miały charakter trwałe i przy założeniu racjonalnej eksploatacji będą możliwe do odzyskania przez każdego posiadacza nieruchomości. W ekspertyzie, sporządzonej na określoną datę, udokumentowane są założenia i parametry przyjęte do

¹² Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) 2015/62 z dnia 10 października 2014 r. zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni.

analizy, proces ustalania BHWN i wynikająca z niego propozycja BHWN. Ekspertyza uwzględnia analizy i prognozy dotyczące parametrów specyficznych dla danej nieruchomości, które mają wpływ na ocenę ryzyka kredytowego, a także czynniki o charakterze ogólnym np.: rozwój liczby ludności, stopę bezrobocia, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Hipoteczny list zastawny to dłużny papier wartościowy imienny lub na okaziciela, emitowany przez banki hipoteczne, którego podstawą emisji jest pula wierzytelności zabezpieczonych hipoteką. Listy zastawne są emitowane głównie na dłuższe terminy, stanowią więc źródło długoterminowego finansowania dla Grupy Kapitałowej.

Model biznesowy PKO Banku Hipotecznego SA zakłada wysoki udział listu zastawnego w strukturze finansowania. List zastawny jest stabilnym źródłem finansowania, ale balonowy charakter wykupu sprawia, że w większości przypadków w chwili wykupu powstaje potrzeba zastąpienia tego finansowania kolejnymi emisjami lub alternatywnym źródłem finansowania. W procesie zarządzania płynnością finansową Bank zwraca szczególną uwagę na dopasowanie terminów przepływów i możliwości odnowienia źródeł finansowania w momentach wymagalności znacznych wartościowo pasywów (wykup listów zastawnych).

3. FUNDUSZE WŁASNE

Fundusze własne na potrzeby adekwatności kapitałowej wyliczane są zgodnie z przepisami ustawy Prawo bankowe oraz części drugiej Rozporządzenia CRR oraz aktami wykonawczymi do Rozporządzenia CRR.

Fundusze własne Grupy Kapitałowej składają się z kapitału podstawowego Tier 1 oraz kapitału Tier 2. W Grupie Kapitałowej nie są identyfikowane elementy dodatkowego kapitału Tier 1.

W skład kapitału podstawowego Tier 1 wchodzi:

- 1) kapitał zakładowy, prezentowany zgodnie ze statutem oraz wpisem do rejestru handlowego według wartości nominalnej,
- 2) kapitał zapasowy, tworzony z corocznych odpisów z zysku netto i przeznaczony na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku,
- 3) kapitał rezerwowy, tworzony niezależnie od kapitału zapasowego z corocznych odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie (zwane dalej „WZ”) i przeznaczony wyłącznie na pokrycie mogących powstać strat bilansowych,
- 4) inne skumulowane całkowite dochody (z wyłączeniem zysków i strat dotyczących zabezpieczenia przepływów pieniężnych), przy czym niezrealizowane zyski i straty na instrumentach zaliczonych do portfela DDS (dostępnych do sprzedaży) ujmowane są w okresie przejściowym (do końca roku 2017) w wysokości określonej przez ustawę prawo bankowe,
- 5) fundusz ogólnego ryzyka, tworzony z odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez WZ i przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej,
- 6) zyski zatrzymane (niepodzielony wynik z lat ubiegłych),
- 7) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego, obliczony zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłego rewidenta; warunkiem zaliczenia wyniku do funduszy własnych jest jego zatwierdzenie przez WZ, lub przed zatwierdzeniem przez WZ, uzyskanie zgody KNF na jego zaliczenie do funduszy własnych.

Kapitał podstawowy Tier 1 pomniejsza się o:

- 1) straty za bieżący rok obrachunkowy,
- 2) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej po pomniejszeniu o kwotę powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego, odliczana kwota zawiera wartość firmy uwzględnioną w wycenie znacznych inwestycji,
- 3) dodatkowe korekty wartości aktywów wycenianych według wartości godziwej, które wynikają ze stosowania wymogów w zakresie ostrożnej wyceny i odliczane są od kapitału podstawowego Tier 1,
- 4) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i nie wynikające z różnic przejściowych, przy czym w tzw. okresie przejściowym (tj. do końca roku 2017) ujmowane są w wysokości określonej przez ustawę Prawo bankowe,

- 5) dodatkowe korekty wartości godziwej zobowiązań oraz instrumentów pochodnych będących zobowiązaniami, wynikające z własnego ryzyka kredytowego Banku, przy czym w tzw. okresie przejściowym (tj. do końca roku 2017) ujmowane są w wysokości określonej przez ustawę Prawo bankowe,
- 6) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych, w kwocie przekraczającej 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-5 i 7),
- 7) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 lub instrumentów w Tier 2 tych podmiotów, o ile ich suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-5),
- 8) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 tych podmiotów, których suma przekracza 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-5 i 7),
- 9) kwotę, o jaką suma:
 - a) aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego opartych na przyszłej rentowności i wynikających z różnic przejściowych, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-5 i 7) oraz
 - b) zaangażowań kapitałowych bezpośrednich i pośrednich w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażonych w postaci posiadanych akcji lub udziałów lub instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 tych podmiotów, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-5 i 7),przekracza równowartość 17,65% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (wyliczonego z uwzględnieniem wszystkich pomniejszeń określonych w pkt 1-7) kwota poniżej progu (17,65%) jest uwzględniana w ekspozycjach ważonych ryzykiem,
- 10) w okresie przejściowym określonym w Rozporządzeniu CRR (do końca roku 2017), stosuje się pomniejszenie kapitału podstawowego Tier 1 o kwotę, o jaką suma:
 - a) aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego opartych na przyszłej rentowności i wynikających z różnic przejściowych, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-4 i 6) oraz
 - b) zaangażowań kapitałowych w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej

inwestycji w te podmioty, wyrażonych w postaci posiadanych akcji lub udziałów lub innych instrumentów kapitału podstawowego Tier 1 tych podmiotów, do wysokości 10% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji (obliczonego po uwzględnieniu pomniejszeń o kwoty określone w pkt 1-5 i 7),

przekracza próg 15% kapitału podstawowego Tier 1 instytucji.

Kwota poniżej progu (15%) jest uwzględniana w aktywach ważonych ryzykiem.

W skład kapitału Tier 2 wchodzi zobowiązania podporządkowane, rozumiane jako zobowiązania z tytułu przyjęcia przez Bank, w kwocie i na zasadach ustalonych w decyzji KNF wydawanej na wniosek Banku, środków pieniężnych spełniających warunki określone w art. 127 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy Prawo bankowe, spełniające wymogi określone w Rozporządzeniu CRR.

Kapitał Tier 2 pomniejszany jest o:

- 1) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego w postaci instrumentów kapitału Tier 2 tych podmiotów, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty,

Tabela 3.1

Uzgodnienie pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej wykorzystywanych do obliczania funduszy własnych z regulacyjnymi funduszami własnymi

	Grupa Kapitałowa				
	2015				
	Sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone według MSSF	Dekonsolidacja spółek nieobjętych konsolidacją ostrożnościową	Konsolidacja ostrożnościowa/Sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone zgodnie z Rozporządzeniem CRR	Pozycje nieujmowane w regulacyjnych funduszach własnych	Pozycje ujmowane w regulacyjnych funduszach własnych
AKTYWA					
Wartości niematerialne	3 271	-206	3 065	-272	2 793
ZOBOWIĄZANIA					
Zobowiązania podporządkowane	2 499	0	2 499	-16	2 483
KAPITAŁY					
Kapitał zakładowy	1 250	0	1 250	0	1 250
Kapitał zapasowy	20 711	-74	20 638	0	20 638
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 536	-55	3 481	0	3 481
Fundusz ogólnego ryzyka	1 070	0	1 070	0	1 070
Inne dochody całkowite	-116	-19	-136	-235	-371
kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	171	-10	161	-293	-132
kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	-58	0	-58	58	0
różnice kursowe z przeliczenia	-217	-10	-226	0	-226
zyski i straty aktuarialne	-13	0	-13	0	-13
udziały w innych dochodach całkowitych jednostki stowarzyszonej	0	0	0	0	0
Zysk roku bieżącego	2 610	41	2 651	-2 651	0
Wynik z lat ubiegłych	1 222	168	1 390	0	1 390
Udziały niekontrolujące	-18	18	0	0	0
KAPITAŁ WŁASNY RAZEM	30 265	79	30 344	-2 886	27 458
DODATKOWE ODLICZENIA					0
Dodatkowe korekty aktywów wycenianych do wartości godziwej					-55
Aktywa z tytułu podatku odroczonego, które są uzależnione od przyszłej rentowności, ale nie pochodzą z różnic przejściowych					-1
FUNDUSZE WŁASNE OGÓŁEM					27 091
PRZYJĘTE DO KALKULACJI WSPÓŁCZYNNIKA KAPITAŁOWEGO					27 091

- 2) zaangażowania kapitałowe bezpośrednie i pośrednie w podmioty sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty, wyrażone w postaci posiadanych akcji lub udziałów, lub innych instrumentów kapitału Tier 2,

- 3) w przypadku, gdyby wartość pomniejszeń, o których mowa w pkt 1 i 2 obniżyłaby wartość kapitału Tier 2 poniżej zera, wartość nadwyżki tych pomniejszeń ponad wartość kapitału Tier 2 odejmuje się od kapitału podstawowego Tier 1.

W okresie przejściowym określonym w Rozporządzeniu CRR (do końca roku 2017) na zasadzie odstępstwa rezydualne kwoty określone przez ustawę Prawo bankowe, odlicza się w połowie od kapitału podstawowego Tier 1 oraz w połowie od kapitału Tier 2.

Zgodnie z wymogiem Rozporządzenia Wykonawczego 1423/2013, tabela nr 3.1 przedstawia uzgodnienia pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej wykorzystywanych do obliczania funduszy własnych z regulacyjnymi funduszami własnymi na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Zgodnie z wymogiem Rozporządzenia Wykonawczego 1423/2013 tabela nr 3.2 przedstawia informacje na temat charakteru i kwot poszczególnych pozycji funduszy własnych wykorzystanych do obliczenia łącznego

współczynnika kapitałowego na dzień 31 grudnia 2015 roku. Wiersze zostały pominięte tylko w przypadku, gdy ich wartość wyniosła 0.

Tabela 3.2

Fundusze własne wykorzystane do obliczenia współczynników kapitałowych w ujęciu skonsolidowanym
Grupa Kapitałowa

Kapitał podstawowy Tier I: instrumenty i kapitały rezerwowe		(A)	(B)
		KWOTA W DNIU UJAWNIEŃ	ODNIESIENIE DO ARTYKUŁU ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 575/2013
1	Instrumenty kapitałowe i związane z nim ażo emisyjne	1 250,0	Art. 26 ust. 1 lit. a) i b)
	w tym: instrument typu 1 SERIA A AKCJE ZWYKŁE IMIENNE	312,5	
	w tym: instrument typu 2 SERIA A AKCJE ZWYKŁE NA OKAZIĘ	197,5	
	w tym: instrument typu 3 SERIA B AKCJE ZWYKŁE NA OKAZIĘ	105,0	
	w tym: instrument typu 4 SERIA C AKCJE ZWYKŁE NA OKAZIĘ	385,0	
	w tym: instrument typu 5 SERIA D AKCJE ZWYKŁE NA OKAZIĘ	250,0	
2	Zyski zatrzymane	1 390,1	Art. 26 ust. 1 lit. c), Art. 28
3	Skumulowane inne całkowite dochody (i pozostałe kapitały rezerwowe)	23 982,8	Art. 26 ust. 1 lit. d) i e)
3a	Fundusze ogólne ryzyka bankowego	1 070,0	Art. 26 ust. 1 lit. f)
6	Kapitał podstawowy Tier I przed korektami regulacyjnymi	27 692,9	Art. 26
Kapitał podstawowy Tier I: korekty regulacyjne			
7	Dodatkowe korekty wartości (kwota ujemna)	-43,8	Art. 34
8	Wartości niematerialne i prawne (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego) (kwota ujemna)	-2 793,3	Art. 36 ust. 1 lit. b)
10	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności z wyłączeniem aktywów wynikających z różnic przejściowych (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w przypadku spełnienia warunków określonych w art. 38 ust. 3) (kwota ujemna)	-2,0	Art. 36 ust. 1 lit. c), Art. 38
11	Kapitały rezerwowe odzwierciedlające wartość godziwą związane z zyskami lub stratami z tytułu instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	57,7	Art. 33 ust. 1 lit. a)
14	Zyski lub straty z tytułu zobowiązań oraz instrumentów pochodnych będących zobowiązaniami, wycenione według wartości godziwej, które wynikają ze zmian zdolności kredytowej Instytucji	-28,3	Art. 33 ust. 1 lit. c)
26	Korekty regulacyjne stosowane w odniesieniu do kapitału podstawowego Tier I pod względem kwot ujętych przed przyjęciem CRR.	18,1	Art. 469 ust. 1 lit. a) i b), Art. 472 ust. 5, Art. 468 ust. 4, Art. 472 ust. 2, Art. 478
26a	Korekty regulacyjne dotyczące niezrealizowanych zysków i strat zgodnie z art. 467 i 468:	-293,0	Art. 467, Art. 468
	w tym: ...filtr dla niezrealizowanego zysku 1	-89,1	Art. 467
	w tym: ...filtr dla niezrealizowanego zysku 2	-203,5	Art. 467
	w tym: ...filtr dla niezrealizowanego zysku 3	-0,5	Art. 467
28	Całkowite korekty regulacyjne w kapitale podstawowym Tier I	-3 084,6	
29	Kapitał podstawowy Tier I	24 608,3	Art. 50
Kapitał dodatkowy Tier I: korekty regulacyjne			
45	Kapitał Tier I (kapitał Tier I = kapitał podstawowy Tier I + kapitał dodatkowy Tier I)	24 608,3	Art. 25
Kapitał Tier II: instrumenty i rezerwy			
46	Instrumenty kapitałowe i powiązane ażo emisyjne	2 483,1	Art. 62 lit. a), Art. 63
51	Kapitał Tier II przed korektami regulacyjnymi	2 483,1	Art. 62
Kapitał Tier II: korekty regulacyjne			
58	Kapitał Tier II	2 483,1	Art. 71
59	Łączny kapitał (łączny kapitał = kapitał Tier I + kapitał Tier II)	27 091,4	Art. 72
Współczynniki i bufory kapitałowe			
61	Kapitał podstawowy Tier I (wyrażony jako odsetek łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko)	13,27%	Art. 92 ust. 1 lit. a)
62	Kapitał Tier I (wyrażony jako odsetek łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko)	13,27%	Art. 92 ust. 1 lit. b)
63	Łączny kapitał (wyrażony jako odsetek łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko)	14,61%	Art. 92 ust. 1 lit. c)
Kwoty poniżej progów odliczeń (przed ważeniem ryzyka)			
72	Bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (kwota poniżej progu 10 % oraz po odliczeniu kwalifikowalnych pozycji krótkich)	390,0	Art. 36 ust. 1 lit. h), Art. 46 ust. 4
73	Posiadane przez Instytucję bezpośrednie i pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli Instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty (kwota poniżej progu 10 % oraz po odliczeniu kwalifikowalnych pozycji krótkich)	910,6	Art. 36 ust. 1 lit. i), Art. 48 ust. 1, Art. 470
75	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikające z różnic przejściowych (kwota poniżej progu 10 %, po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w przypadku spełnienia warunków określonych w art. 38 ust. 3)	1 134,0	Art. 36 ust. 1 lit. c), Art. 48 ust. 1, Art. 470

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zgodnie z art. 48 Rozporządzenia CRR zaangażowania kapitałowe w podmioty sektora finansowego nie przekroczyły 10% kapitału podstawowego Tier 1, nie stanowią więc pomniejszych kapitałów własnych Banku i Grupy i zostały uwzględniane w aktywach ważonym ryzykiem.

Opis głównych cech instrumentów emitowanych przez Bank zaliczonych do kapitału podstawowego Tier 1 oraz instrumentów Tier 2 - zaprezentowano w Tabeli 3.3. (dane zostały zaprezentowane w złotych). Wiersze w tabeli zostały pominięte tylko w przypadku, gdy nie dotyczą Grupy Kapitałowej.

Tabela 3.3

Główne cechy instrumentów kapitałowych (w PLN)

Instrumenty kapitałowe	Nazwa I	Nazwa II	Nazwa III	Nazwa IV	Nazwa V	Nazwa VI	Nazwa VII
1 Emitent	PKO BP	PKO BP	PKO BP	PKO BP	PKO BP	PKO BP	Nordea AB
2 Unikatowy identyfikator (np. CUSIP, ISIN lub identyfikator Bloomberg dla ofert na rynku niepublicznym)	PLPK00000016	PLPK00000016	PLPK00000016	PLPK00000016	PLPK00000016	PLPK00000081	
3 Prawo lub prawa właściwe, którym podlega instrument	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie	Prawo polskie
4 Zasady przejściowe określone w rozporządzeniu CRR	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał Tier 2	Kapitał Tier 2
5 Zasady określone w rozporządzeniu CRR obowiązujące po okresie przejściowym	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał podstawowy Tier 1	Kapitał Tier 2	Kapitał Tier 2
6 Kwalifikowalne na poziomie jednostkowym lub (sub-)skonsolidowanym/na poziomie jednostkowym oraz (sub-)skonsolidowanym	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany	Poziom jednostkowy i skonsolidowany
7 Rodzaj instrumentu (rodzaje określone zgodnie z systemem prawnym)	akcje zwykłe	akcje zwykłe	akcje zwykłe	akcje zwykłe	akcje zwykłe	Obligacje	Pożyczka podporządkowana
8 Kwota uznana w kapitale regulacyjnym (według stanu na ostatni dzień sprawozdawczy)	312 500 000	197 500 000	105 000 000	385 000 000	250 000 000	1 600 700 000	882 425 600
9 Wartość nominalna instrumentu	312 500 000	197 500 000	105 000 000	385 000 000	250 000 000	1 600 700 000	780 013 000 PLN 224 000 000 CHF
9a Cena emisyjna	312 500 000	197 500 000	105 000 000	385 000 000	250 000 000	-	-
11 Pierwotna data emisji	-	-	-	-	-	14.09.2012	-
12 Wiczyście czy terminowe	wiczyście	wiczyście	wiczyście	wiczyście	wiczyście	wiczyście	terminowe
13 Pierwotny termin zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	brak terminu zapadalności	14.09.2022	24.04.2022
17 Stała lub zmienna dywidenda / stały lub zmienny kupon	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienna dywidenda	Zmienny kupon	Zmienny kupon
30 Odpisy obniżające wartość	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
36 Niezgodne cechy przejściowe	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie

Na dzień 31 grudnia 2015 roku w funduszach własnych Banku wyliczanych na potrzeby adekwatności kapitałowej został ujęty zysk netto Banku za rok 2014 (w kwocie 3 079,5 mln złotych) oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych (w wysokości 132,8 mln złotych). Zysk został zaliczony do kapitału podstawowego Tier 1 Banku, zgodnie z uchwałą nr 7/2015 Walnego Zgromadzenia Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej z dnia 25 czerwca 2015 roku w sprawie podziału zysku PKO Banku

Polskiego SA osiągniętego w 2014 roku oraz niepodzielonego zysku z lat ubiegłych, przy czym kwota 1 962,3 mln złotych powiększyła pozostałe kapitały rezerwowe Banku (kapitał zapasowy i rezerwowy) a kwota 1 250,0 mln złotych pozostała niepodzielona, bez przeznaczania kwot na wypłatę dywidendy. Uchwała ZWZ Banku jest spójna z zaleceniem KNF.

4. WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Grupa Kapitałowa wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych dla następujących rodzajów ryzyka:

- 1) z tytułu ryzyka kredytowego – metodą standardową,
- 2) z tytułu ryzyka operacyjnego:
 - zgodnie z podejściem AMA - w zakresie działalności prowadzonej przez Bank, z wyłączeniem oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec,
 - zgodnie z podejściem BIA - w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz dla spółek Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową,
- 3) z tytułu ryzyka rynkowego – metodami podstawowymi.

Grupa Kapitałowa wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego stosując następującą formułę:

- w zakresie ekspozycji bilansowych - iloczyn wartości bilansowej (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie udzielonych zobowiązań pozabilansowych - iloczyn wartości zobowiązania (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka produktu, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń),
- w zakresie transakcji pozabilansowych (instrumentów pochodnych) - iloczyn wagi ryzyka przypisanej transakcji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego, ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych oraz 8% (wartość ekwiwalentu bilansowego wyliczana jest zgodnie z metodą wyceny rynkowej).

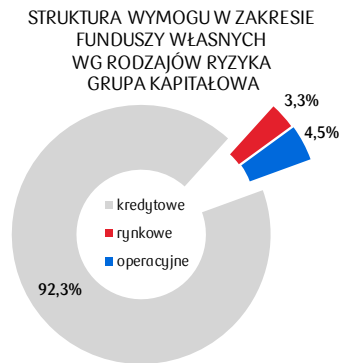
Informacja o strukturze wymogów w zakresie funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 4.1.

Tabela 4.1

	WYMÓG W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH			
	Grupa Kapitałowa		Bank	
	2015	2014	2015	2014
Łączny wymóg w zakresie funduszy własnych	14 837	15 270	14 269	14 891
Ryzyko kredytowe	13 658	13 883	13 176	13 590
Ryzyko z tytułu rozliczenia/dostawy	0	0	0	0
Ryzyko rynkowe	485	585	519	602
Ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej	31	42	31	42
Ryzyko operacyjne	663	759	543	655

Na dzień 31 grudnia 2015 roku największą część łącznego wymogu w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej stanowił wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego (92,3 %) - wykres 4.1. Na wykresie ryzyko kredytowe zostało zaprezentowane uwzględniając ryzyko korekty wyceny kredytowej, natomiast ryzyko rozliczenia/dostawy zostało ujęte w ryzyku rynkowym.

Wykres 4.1

Na dzień 31 grudnia 2015 roku:

- 1) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta został wyznaczony metodą standardową (zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Część III, Tytuł II, Rozdział 2 oraz Rozdział 6),
- 2) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego (w tym ryzyka walutowego, ryzyka cen towarów, ryzyka instrumentów kapitałowych, ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych, ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych) został wyznaczony metodami podstawowymi (zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Część III, Tytuł IV, Rozdział 2-4),
- 3) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka korekty wyceny kredytowej instrumentów pochodnych (CVA) (zgodnie z Rozporządzeniem CRR, Część III, Tytuł VI),
- 4) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego wyliczony został dla:
 - a) Banku, z wyłączeniem oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec - zgodnie z podejściem AMA,
 - b) oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec - zgodnie z podejściem BIA (według Rozporządzenia CRR, Część III, Tytuł III),
 - c) spółek Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową - zgodnie z podejściem BIA (według Rozporządzenia CRR, Część III, Tytuł III),
- 5) wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu:
 - a) ryzyka rozliczenia, dostawy - został wyznaczony zgodnie z metodą określoną w Części III, Tytuł V Rozporządzenia CRR,
 - b) ryzyka w odniesieniu do ekspozycji wobec kontrahenta centralnego (CCP) - został wyznaczony zgodnie z metodą określoną w Części III, Tytuł II Rozporządzenia CRR,
 - c) przekroczenia limitu dużych ekspozycji - został obliczony zgodnie z metodą określoną w Części IV Rozporządzenia CRR (art. 395-401).

Łączny wymóg w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej składa się z sumy wyżej wymienionych wymogów kapitałowych na poszczególne rodzaje ryzyka.

Spadek wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego w 2015 roku w stosunku do 2014 roku o około 224 mln złotych, wynikał głównie z podjęcia przez Bank działań wpływających na zmniejszenie aktywów ważonych ryzykiem (AWR). Najistotniejszym źródłem przeprowadzonej optymalizacji była poprawa jakości danych, głównie poprzez uwzględnienie w kategorii ekspozycji detalicznych klientów MSP spełniających kryteria

segmentacji oraz przegląd zobowiązań pozabilansowych, w tym weryfikację przypisywanych wag ryzyka produktu.

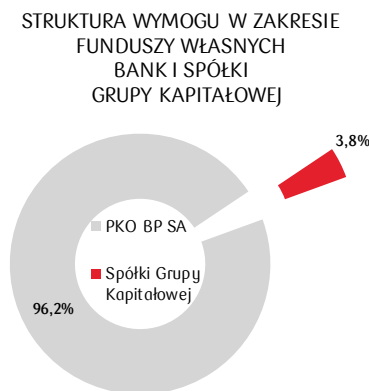
Przy wyliczaniu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta Bank wykorzystuje kompensowanie umowne zgodnie z Rozporządzeniem CRR (art. 295-298).

Spadek wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego w 2015 roku w stosunku do 2014 roku o około 17 % do poziomu 485 mln złotych wynika głównie ze zmiany sposobu ujęcia i optymalizacji struktury gwarantowań emisji obligacji.

Spadek wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej w 2015 roku w stosunku do 2014 roku o ok. 13% do poziomu 663 mln złotych wynika z głównie z zakończenia procesu połączenia Banku z Nordea Bank Polska SA.

Znaczącą część (96,2%) łącznego wymogu w zakresie funduszy własnych Grupy Kapitałowej stanowiły wymogi w zakresie funduszy własnych Banku (wykres 4.2).

Wykres 4.2

W skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego wchodzi spółki ubezpieczeniowe PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA, które są wyłączone z konsolidacji ostrożnościowej, jako podmioty finansowe objęte odrębnym nadzorem UKNF, obejmującym również ocenę spełnienia wymogów kapitałowych. Wysokość wymogów kapitałowych spółek została zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku, które zostało opublikowane w dniu 7 marca 2016 roku (nota nr 74.3. „Wymogi kapitałowe dla zakładów ubezpieczeń”).

4.1. RYZYKO KREDYTOWE

Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz ryzyka kredytowego kontrahenta na dzień 31 grudnia 2015 roku w podziale na poszczególne klasy ekspozycji prezentuje tabela 4.2.

Tabela 4.2

LĄCZNIE	STRUKTURA WYMOGU W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH NA RYZYKO KREDYTOWE			
	Grupa Kapitałowa Banku			
	2015		2014	
	13 658	100,0%	13 883	100,0%
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	304	2,2%	219	1,6%
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	170	1,2%	172	1,2%
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	9	0,1%	14	0,1%
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju	0	0,0%	0	0,0%
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych	0	0,0%	0	0,0%
Ekspozycje wobec instytucji	150	1,1%	158	1,1%
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	3 750	27,5%	4 414	31,8%
Ekspozycje detaliczne	4 996	36,6%	4 446	32,0%
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	2 883	21,1%	3 083	22,2%
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	823	6,0%	824	5,9%
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim ryzykiem	59	0,4%	60	0,4%
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0	0,0%	0	0,0%
Pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne	0	0,0%	0	0,0%
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw posiadających krótkoterminową ocenę kredytową	0	0,0%	0	0,0%
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub udziałów w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania	1	0,0%	1	0,0%
Ekspozycje kapitałowe	197	1,4%	199	1,4%
Inne pozycje	317	2,3%	293	2,1%

Najwyższy wymóg w zakresie funduszy własnych Grupa Kapitałowa jest zobowiązana utrzymywać na pokrycie ryzyka związanego z ekspozycjami detalicznymi (36,6%), ekspozycjami wobec przedsiębiorców (27,5%) i ekspozycjami zabezpieczonymi na nieruchomościach (21,1%), co wynika z dużego zaangażowania Banku w tych segmentach.

4.1.1. KORZYSTANIE Z ZEWNĘTRZNYCH INSTYTUCJI OCENY WIARYGODNOŚCI KREDYTOWEJ (ECAI)

W procesie wyliczania wymogów w zakresie funduszy własnych Bank wykorzystuje oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez następujące zewnętrzne instytucje wiarygodności kredytowej (agencje ratingowe):

- 1) Moody's Investors Service,
- 2) Standard and Poor's Ratings Services,
- 3) Fitch Ratings.

Proces przenoszenia oceny emitenta i emisji na pozycje spoza portfela handlowego na potrzeby wyliczania wymogów w zakresie funduszy własnych jest zgodny z przepisami Rozporządzenia CRR, Części III, Tytuł II, Rozdział 2.

4.1.2. EKSPOZYCJA NA POZYCJE SEKURYTYZACYJNE

Bank nie dokonywał sekurytyzacji aktywów, niemniej jednak w 2015 roku przeprowadził pakietowe sprzedaże wierzycelności bilansowych i pozabilansowych. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku, które zostało opublikowane w dniu 7 marca 2016 roku (nota nr 75 „Informacje o pakietowej sprzedaży wierzycelności”).

4.2. RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe Grupy Kapitałowej Banku jest determinowane przede wszystkim przez Bank. Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego Grupy Kapitałowej jest wyliczany zgodnie z przepisami Rozporządzenia CRR. Do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka walutowego i ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych Bank stosuje metody podstawowe. Do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka cen towarów oraz ryzyka instrumentów kapitałowych Bank stosuje metody uproszczone. Do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych Bank wykorzystuje podejście oparte na duracji.

Największy udział w wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego w Grupie Kapitałowej w roku 2015 występował dla wymogu z tytułu ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych (64,9%) i wynika głównie ze wzrostu zobowiązań z tytułu gwarantowania emisji obligacji korporacyjnych. Kolejnym, istotnym co do udziału, rodzajem wymogu w zakresie funduszy własnych jest wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych (34,6 %) (tabela 4.3).

Tabela 4.3

**WYMÓG W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH
Z TYTUŁU RYZYKA RYNKOWEGO**

	Grupa Kapitałowa		Bank	
	2015	2014	2 015	2014
Ryzyko szczególne instrumentów dłużnych	314	438	341	453
Ryzyko ogólne instrumentów dłużnych	167	146	175	148
Ryzyko instrumentów kapitałowych	1	1	1	1
Ryzyko cen towarów	0	0	0	0
Ryzyko walutowe	0	0	0	0
Ryzyko pozycji w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania	2	1	2	1
Razem	485	585	519	602

Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka walutowego wyniósł zero, gdyż całkowita pozycja walutowa nie przekraczała 2% funduszy własnych Banku.

Na koniec 2015 roku Bank nie posiadał otwartej pozycji na ryzyko cen towarów, więc wymóg w zakresie funduszy własnych z tego tytułu wyniósł zero.

W związku z tym, że Grupa Kapitałowa nie stosuje na potrzeby wyliczenia wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rynkowego modeli wewnętrznych, artykuł 455 Rozporządzenia CRR – „Stosowanie wewnętrznych modeli pomiaru ryzyka rynkowego” nie ma zastosowania.

4.3. RYZYKO OPERACYJNE

W związku z posiadaniem zgody KNF na stosowanie podejścia AMA do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Bank od 31 grudnia 2012 roku wyliczał wymóg zgodnie z podejściem AMA. W wyniku uzyskania w lipcu 2015 r. zgody KNF na stosowanie podejścia AMA oraz podejścia wskaźnika bazowego BIA do obliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Bank od 31 grudnia 2015 roku wylicza wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z:

- 1) BIA w zakresie działalności oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec oraz
- 2) AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank.

Dla spółek Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową stosowane jest podejście BIA.

Wartość wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej w 2015 roku wyniosła 663 mln złotych (w tym 543 mln złotych stanowił wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Banku). W porównaniu z rokiem 2014 wartość ta była mniejsza dla Grupy Kapitałowej Banku o ok. 97 mln złotych, czego przyczyną jest uwzględnienie połączenia Banku z Nordea Bank Polska SA.

Tabela 4.4

**WYMÓG W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH
Z TYTUŁU RYZYKA OPERACYJNEGO**

	Grupa Kapitałowa		Spółki		Bank	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Razem	662	759	119	104	543	655
Podejście Wskaźnika Bazowego - BIA	119	104	119	104	0*	0
Podejście Zaanwansowane - AMA	543	655	0	0	543	655

* wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego dla oddziału Banku w Republice Federalnej Niemiec wynosił ok 54 tys. PLN

5. AKTYWA WOLNE OD OBCIĄŻEŃ

Poniższe tabele przedstawiają informacje na temat aktywów obciążonych Grupy Kapitałowej Banku.

Dany składnik aktywów jest traktowany jako obciążony, jeżeli został on zastawiony lub podlega jakiegokolwiek formie ustaleń mających na celu zabezpieczenie lub wsparcie jakości kredytowej transakcji bilansowej lub pozabilansowej, z której nie może on zostać swobodnie wycofany (np. w celu zastawiania dla potrzeb finansowania). Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA posiadała aktywa obciążone:

- z tytułu transakcji sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (sell-buy-back),
- obligacje Skarbu Państwa wpisane do rejestru listów zastawnych, zgodnie art. 18 ust. 3a Ustawy o bankach hipotecznych i listach zastawnych.

Ponadto Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA posiadała wyemitowane dłużne papiery wartościowe w postaci hipotecznych listów zastawnych, zabezpieczeniem których są kredyty hipoteczne w wysokości 82.977 tys. złotych z zabezpieczone hipotekami.

Tabela 5.1

AKTYWA OBCIĄŻONE I NIEOBCIĄŻONE				
Grupa Kapitałowa Banku				
2015				
	Wartość bilansowa aktywów obciążonych	Wartość godziwa aktywów obciążonych	Wartość bilansowa aktywów wolnych od obciążeń	Wartość godziwa aktywów wolnych od obciążeń
Aktywa Grupy Kapitałowej, w tym:	14 994	-	249 656	-
Instrumenty kapitałowe	0	0	306	306
Dłużne papiery wartościowe	1 013	1 013	45 611	40 872
Inne aktywa	0	-	17 552	-

Tabela 5.2

ZABEZPIECZENIA OTRZYMANE		
Grupa Kapitałowa Banku		
2015		
	Wartość godziwa obciążonych zabezpieczeń otrzymanych lub wyemitowanych własnych dłużnych papierów wartościowych	Wartość godziwa zabezpieczeń otrzymanych lub wyemitowanych własnych dłużnych papierów wartościowych dostępnych dla celów obciążenia
Zabezpieczenia otrzymane przez Grupę Kapitałową, w tym:	0	0
Instrumenty kapitałowe	0	0
Dłużne papiery wartościowe	0	0
Inne zabezpieczenia otrzymane	0	518 201
Wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe inne niż obligacje zabezpieczone lub papiery typu ABS	0	0

Tabela 5.3

AKTYWA OBCIĄŻONE/ZABEZPIECZENIA OTRZYMANE I POWIĄZANE ZOBOWIĄZANIA		
Grupa Kapitałowa		
2015		
	Odpowiadające zobowiązania, zobowiązania warunkowe i udzielone pożyczki papierów wartościowych	Aktywa, zabezpieczenia otrzymane i wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe inne niż obciążone obligacje zabezpieczone i papiery typu ABS
Wartość bilansowa wybranych zobowiązań finansowych	0	20

6. BUFORY KAPITAŁOWE

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, instytucje finansowe mają obowiązek utrzymywania dodatkowych buforów kapitałowych ponad poziomy minimalne określone w Rozporządzeniu CRR dla:

- 1) łącznego współczynnika kapitałowego (TCR),
- 2) współczynnika kapitału Tier I (T1),
- 3) współczynnika kapitału podstawowego Tier I (CET1).

Bufory muszą być pokrywane kapitałem typu Tier 1.

Bufor zabezpieczający - obowiązuje wszystkie banki. Sukcesywnie co roku będzie zwiększany do ostatecznego, stałego poziomu równego 2,5% (w 2019 roku). Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 wskaźnik bufora zabezpieczającego wynosił 0%.

Bufor antycykliczny - nakładany jest w celu ograniczenia ryzyka systemowego wynikającego z cyklu kredytowego. Wprowadzany będzie przez ministra właściwego ds. instytucji finansowych, w okresach nadmiernego wzrostu akcji kredytowej i rozwiązywany w sytuacji jej spowolnienia.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 wskaźnik bufora antycyklicznego wynosił 0%.

Bufor ryzyka systemowego - służy do zapobiegania i ograniczania długoterminowego ryzyka niecyklicznego lub ryzyka makroostrożnościowego, które może spowodować silne negatywne konsekwencje dla systemu finansowego i gospodarki danego kraju. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 wskaźnik bufora ryzyka systemowego wynosił 0%.

Bufor dla instytucji o znaczeniu systemowym - dodatkowy wymóg dla instytucji mogących kreować ryzyko systemowe. Do dnia publikacji niniejszego Raportu, Bank nie został uznany za globalną instytucję o znaczeniu systemowym zgodnie z art. 131 dyrektywy 2013/36/UE oraz nie został nałożony na Bank wymóg utrzymania bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym.

Na dzień 31 grudnia 2015 wymóg utrzymywania dodatkowego kapitału z tytułu połączonego bufora dla Banku wynosił 0%.

Od dnia 1 stycznia 2016 roku banki obowiązuje bufor zabezpieczający w wysokości 1,25%.

7. DŹWIGNIA FINANSOWA

Tabela 7.1

UZGODNIENIE POZYCJI AKTYWÓW WYKAZANYCH W ZBADANYM SPRAWOZDANIU FINANSOWYM I EKSPOZYCJI DO KALKULACJI WSKAŹNIKA DŹWIGNI

Grupa Kapitałowa		2015
1	Suma aktywów z opublikowanego sprawozdania finansowego	266 940
2	Korekty z tytułu aktywów spółek, które są uwzględniane do konsolidacji rachunkowej (w ramach skonsolidowanego sprawozdania finansowego), ale nie są ujęte w konsolidacji ostrożnościowej	-2 290
7	Pozostałe korekty	3 917
8	Wartość ekspozycji całkowitej do kalkulacji wskaźnika dźwigni	268 567

Tabela 7.2

WSKAŹNIK DŹWIGNI

Ekspozycja do obliczenia wskaźnika dźwigni w rozumieniu Rozporządzenia CRR

Grupa Kapitałowa		2015
Ekspozycje bilansowe (wyłączając instrumenty pochodne i transakcje finansowania papierów wartościowych)		
1	Ekspozycje bilansowe (włączając zabezpieczenia, ale wyłączając instrumenty pochodne i transakcje finansowania papierów wartościowych)	255 709
2	Aktywa pomniejszające Kapitał Tier I	-3 113
3	Suma ekspozycji bilansowych (wyłączając instrumenty pochodne, transakcje finansowania papierów wartościowych i aktywa powiernicze)	252 596
Ekspozycje z tytułu instrumentów pochodnych		
4	Koszt zastąpienia powiązany ze wszystkimi instrumentami pochodnymi (tj. wartość netto wymaganego zmiennego depozytu zabezpieczającego)	1 367
5	Narzut na potencjalną przyszłą ekspozycję związaną z transakcjami instrumentów pochodnych (metoda wyceny wg. wartości rynkowej)	1 667
11	Suma ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych	3 033
Ekspozycje dotyczące transakcji finansowania papierów wartościowych		
12	Aktywa brutto transakcji finansowania papierów wartościowych (bez uwzględnienia księgowych transakcji sprzedaży)	34
16	Suma ekspozycji z tytułu transakcji finansowania papierów wartościowych	34
Ekspozycje pozabilansowe		
17	Ekspozycje pozabilansowe w wartości nominalnej brutto	52 055
18	Korekty z tytułu przekształcenia na ekwiwalent kredytowy	-39 152
19	Suma	12 903
Kapitał i całkowita kwota ekspozycji		
20	Kapitał Tier 1	24 608
21	Suma ekspozycji (suma wierszy 3, 11, 16, 19, EU-19a i EU-19b)	268 567
Wskaźniki dźwigni		
22	Wskaźnik dźwigni na koniec kwartału	9,16%
EU-23 Stosowane przepisy w zakresie definicji miary kapitału		Przejęciowe

Tabela 7.3

 EKSPozycje BILANSOWE
 Grupa Kapitałowa

	2015
EU-1 Suma ekspozycji bilansowych (wyłączając instrumenty pochodne i transakcje finansowania papierów wartościowych), w tym:	255 709
EU-2 Ekspozycje w księdze handlowej	0
EU-3 Ekspozycje w księdze bankowej, w tym:	255 709
EU-4 Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych	0
EU-5 Ekspozycje traktowane jak ekspozycje wobec państwa	47 691
EU-6 Ekspozycje wobec samorządów regionalnych, wielostronnych banków rozwoju, organizacji międzynarodowych, podmioty sektora publicznego nie traktowane jak państwa	10 199
EU-7 Ekspozycje wobec instytucji	2 840
EU-8 Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	42 747
EU-9 Ekspozycje detaliczne	85 586
EU-10 Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	41 247
EU-11 Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	8 299
EU-12 Inne ekspozycje (np. ekspozycje kapitałowe, pozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne i inne aktywa niegenerujące zobowiązania kredytowego)	17 101

*Ekspozycje bilansowe do wyliczania wskaźnika dźwigni w rozumieniu Rozporządzenia CRR (wyłączając instrumenty pochodne i transakcje finansowania papierów wartościowych)

Na wielkość wskaźnika dźwigni w roku 2015 miały wpływ następujące czynniki:

- 1) wzrost ekspozycji w wyniku:
 - a) zwiększenia wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom,
 - b) zwiększenia wartości inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży,
 - c) zwiększenia wartości pozostałych aktywów (gotówka i jej ekwiwalenty),
- 2) wzrost wysokości funduszy własnych z tytułu zaliczenia zysku PKO Banku Polskiego SA osiągniętego w 2014 roku oraz niepodzielonego zysku z lat ubiegłych.

W 2015 roku wartość wskaźnika dźwigni utrzymywała się powyżej limitów wewnętrznych, zewnętrznych, a także powyżej wartości minimalnych rekomendowanych przez KNF.

8. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

Grupa Kapitałowa wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z Rozporządzeniem CRR.

Kapitał wewnętrzny to wysokość kapitału niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku i Grupy Kapitałowej oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny w Grupie Kapitałowej Banku w 2015 roku był szacowany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- 1) ryzyka kredytowego (w zakresie ryzyka niewypłacalności, ryzyka koncentracji oraz ryzyka rozmycia),
- 2) ryzyka walutowego,
- 3) ryzyka stopy procentowej,
- 4) ryzyka płynności,
- 5) ryzyka operacyjnego,
- 6) ryzyka biznesowego (obejmującego ryzyko strategiczne).

Materializacja ryzyka zmian makroekonomicznych, ryzyka modeli, ryzyka braku zgodności, ryzyka utraty reputacji, kapitałowego, nadmiernej dźwigni finansowej oraz instrumentów pochodnych znajduje odzwierciedlenie w oszacowaniach kapitału wewnętrznego na pokrycie rodzajów ryzyka: kredytowego, stopy procentowej, walutowego, płynności, operacyjnego i biznesowego.

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku.

Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku i spółek Grupy Kapitałowej Banku. Przyjęte jest ostrożne podejście do agregacji ryzyk i nie wykorzystuje się efektu dywersyfikacji.

Wysokość kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności ustala się dla ekspozycji obciążonych ryzykiem kredytowym na poziomie straty nieoczekiwanej dla portfela ekspozycji, objętych portfelowymi miarami ryzyka i wylicza się zgodnie z modelem wartości zagrożonej. Nieoczekiwana strata kredytowa (UL) jest różnicą pomiędzy wysokością wartości narażonej na ryzyko (CVaR) oraz wysokością straty oczekiwanej (EL). Dla portfeli kredytowych nieobjętych portfelowymi miarami ryzyka przyjmuje się, że kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego jest równy wymogowi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego obliczonego metodą standardową.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego koncentracji spółek Grupy Kapitałowej ustala się jako iloczyn:

- 1) mnożników narzutu kapitału wewnętrznego dla każdego z istotnych rodzajów ryzyka koncentracji i

- 2) kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności.

Wysokość kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe niewypłacalności kontrahentów będących instytucją finansową, krajem lub bankiem centralnym wyznacza się w oparciu o wartość ekspozycji i wewnętrzne wagi ryzyka. W zależności od posiadanego ratingu ekspozycje zalicza się do poszczególnych stopni, jakości kredytowej i przypisuje odpowiednią wagę ryzyka wyliczoną w oparciu o metody wewnętrzne.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego rozmycia ustala się jako iloczyn mnożnika narzutu kapitału wewnętrznego dla klientów w portfelu zagrożonym ryzykiem rozmycia oraz kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności. Wartość mnożnika narzutu kapitału wewnętrznego dla ryzyka kredytowego rozmycia jest ustalana na podstawie ratingu portfela wierzytelności klienta zagrożonego ryzykiem rozmycia.

Do obliczenia kapitału wewnętrznego z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego stosowana jest metoda wartości zagrożonej z uwzględnieniem wyników testów warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka płynności obejmuje oszacowany łączny koszt związany z szybkim upłynnieniem portfela papierów wartościowych w celu pokrycia *stress-testowych* wypływów środków oraz koszt pozyskania dodatkowych środków w celu sfinansowania aktywów płynnych w wartości brakującej do wymaganego w Banku poziomu aktywów płynnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego Banku jest równy poziomowi ryzyka operacyjnego Banku obliczonemu przy wykorzystaniu podejścia AMA oraz BIA. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego spółek Grupy Kapitałowej przyjmowany jest:

- 1) dla spółek Grupy Kapitałowej Banku objętych konsolidacją ostrożnościową- w wysokości wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego wyliczanego zgodnie z podejściem BIA,
- 2) dla spółek Grupy Kapitałowej Banku nieobjętych konsolidacją ostrożnościową z wyłączeniem spółek ubezpieczeniowych - w wysokości maksymalnej z ostatnich 3 lat wartości rocznych strat z tytułu ryzyka operacyjnego, poniesionych przez daną spółkę.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego Banku wyznacza się na podstawie analizy historycznej zmienności odchyień zrealizowanych przychodów biznesowych netto od wartości prognozowanych zgodnie z koncepcją wyniku narażonego na ryzyko (*Earnings at Risk*).

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka biznesowego spółek Grupy Kapitałowej ustala się jako iloczyn współczynnika naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego i łącznego kapitału wewnętrznego spółki bez kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego.

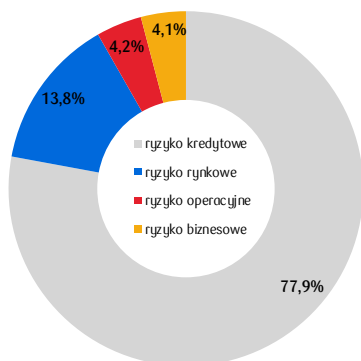
Współczynnik naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego dla spółek Grupy Kapitałowej wyznacza się jako relację kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego Banku do łącznego kapitału wewnętrznego Banku bez kapitału wewnętrznego na ryzyko biznesowe.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli

statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%.

Poniższy wykres obrazuje strukturę kapitału wewnętrznego, w podziale na poszczególne rodzaje ryzyka, oszacowaną na dzień 31 grudnia 2015 roku dla Grupy Kapitałowej.

Wykres 9.1
STRUKTURA KAPITAŁU WEWNĘTRZNEGO
GRUPY KAPITAŁOWEJ

Alokacja łącznego kapitału wewnętrznego jest przeprowadzana w podziale na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej.

W celu oszacowania kwoty kapitału niezbędnej do prowadzenia bezpiecznej działalności w warunkach dekonunktury, w Banku przeprowadzane są testy warunków skrajnych.

9. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa to proces mający na celu zapewnienie, iż poziom ryzyka, które Bank oraz Grupa Kapitałowa podejmują w związku z rozwojem działalności biznesowej, może zostać pokryty posiadanym kapitałem, biorąc pod uwagę określony poziom tolerancji na ryzyko oraz horyzont czasowy. Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje w szczególności przestrzeganie obowiązujących regulacji organów nadzoru i kontroli, a także określonego w Banku oraz Grupie Kapitałowej poziomu tolerancji na ryzyko oraz proces planowania kapitałowego, w tym politykę dotyczącą źródeł pozyskiwania kapitału.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest utrzymywanie, w sposób ciągły, funduszy własnych na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Banku i Grupy Kapitałowej.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową Grupy Kapitałowej obejmuje:

- 1) określanie oraz realizację pożądaných przez Bank celów kapitałowych,
- 2) identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- 3) szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- 4) ustalanie wewnętrznych limitów na poziom adekwatności kapitałowej,
- 5) prognozowanie, monitorowanie oraz raportowanie poziomu i struktury kapitału własnego oraz adekwatności kapitałowej,
- 6) zarządzanie strukturą bilansu pod kątem optymalizacji jakości posiadanych przez Bank funduszy własnych,
- 7) kapitałowe działania awaryjne,
- 8) alokację wymogu w zakresie funduszy własnych oraz kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe i segmenty klienta w Banku oraz poszczególne spółki Grupy Kapitałowej,
- 9) ocenę rentowności poszczególnych obszarów biznesowych i segmentów klienta.

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

- 1) łączny współczynnik kapitałowy (TCR),
- 2) współczynnik kapitału Tier 1 (T1),
- 3) współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1),
- 4) relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego,
- 5) wskaźnik dźwigni.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR minimalny poziom współczynników kapitałowych utrzymywanych przez bank wynosi:

- 1) łączny współczynnik kapitałowy (TCR) – 8,0%,
- 2) współczynnik kapitału Tier 1 (T1) – 6,0%,
- 3) współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1) – 4,5%.

W piśmie, skierowanym do Banku/wybranych banków indywidualnie, z dnia 23 października 2015 r., KNF zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych, który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier 1.

Dla PKO Banku Polskiego SA domiar wyniósł: 0,76% dla łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) oraz 0,57% dla współczynnika kapitału Tier 1 (CET1).

W konsekwencji, dla Banku:

- 1) minimalne współczynniki kapitałowe Banku uwzględniające dodatkowy wymóg kapitałowy rekomendowane przez KNF wynoszą:
 - a) $TCR=12+0,76=12,76\%$;
 - b) $T1=9+0,57=9,57\%$;
- 2) współczynniki kapitałowe Banku uwzględniające dodatkowy wymóg kapitałowy w kontekście polityki dywidendowej rekomendowane przez KNF wynoszą:
 - a) kryteria dla wypłaty do 50% zysku za 2014 r. :
 - $TCR= 12,5+0,76= 13,26\%$;
 - $CET1= 12+0,57= 12,57\%$;
 - b) kryteria dla wypłaty do 100% zysku za 2014 r. :
 - $TCR= 15,5+0,76= 16,26\%$;
 - $CET1= 12+0,57= 12,57\%$.

Zalecenie powyższe powinno być przez Bank respektowane od daty jego otrzymania do odwołania – tzn. do czasu, kiedy KNF uzna – na podstawie analiz i oceny nadzorczej – że ryzyko związane z walutowymi kredytami hipotecznymi, będące powodem nałożenia na Bank dodatkowego wymogu kapitałowego uległo istotnej zmianie.

Zgodnie z oczekiwaniami KNF, przedstawionymi w stanowisku z dnia 15 grudnia 2015 roku), w 2016 roku dywidendę z zysków wypracowanych w 2015 roku mogą wypłacić jedynie banki:

- 1) nie realizujące programu naprawczego,
- 2) pozytywnie oceniane w ramach badania i oceny nadzorczej (BION) – ocena końcowa BION nie gorsza niż 2,5,
- 3) posiadające poziom dźwigni finansowej na poziomie wyższym niż 5%,
- 4) współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa¹³:
- 5) banki z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego – posiadające współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa wyższy od 13,25% plus 75% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.¹⁴,
- 6) pozostałe banki komercyjne – posiadające współczynnik kapitału Tier I podwyższony o kapitał bezpieczeństwa wyższy od 11,25% plus 75% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych

¹³ Kapitał bezpieczeństwa został na potrzeby polityki dywidendowej zdefiniowany jako 3 punkty procentowe ponad rekomendowany przez KNF poziom współczynnika kapitału Tier I i poziom łącznego współczynnika kapitałowego dla banków z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego oraz 1 punkt procentowy dla pozostałych banków. Zgodnie z pismem KNF do banków z dnia 22 października 2015 r., w związku z wprowadzeniem bufora zabezpieczającego od dnia 1 stycznia 2016 r. rekomendowany przez KNF wymóg dla współczynnika kapitału Tier I wynosi 10,25%, a dla łącznego współczynnika kapitałowego wynosi 13,25%, więc to do tych poziomów współczynników dodaje się 3 lub 1 punkty procentowe kapitału bezpieczeństwa.

¹⁴ Przykładowo, dla banku z ponad 5% udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego, który otrzymał od KNF 1 punkt procentowy domiaru kapitałowego na kredyty walutowe, współczynnik kapitału Tier I powyżej którego bank będzie mógł wypłacić dywidendę wynosi: 10,25% + 3 punkty procentowe + (1 punkt procentowy x 0,75) = 14,00%.

indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.¹⁵.

KNF rekomenduje, by do 50% z wypracowanego zysku mogły wypłacić banki spełniające oczekiwania nadzorcze w stosunku do poziomu łącznego współczynnika kapitałowego, tj. posiadające łączny współczynnik kapitałowy wyższy od 13,25% plus 100% ewentualnego domiaru kapitałowego na ryzyko kredytów walutowych indywidualnie nałożonego na bank przez KNF w dniu 23 października 2015 r.

PKO Bank Polski SA w 2015 roku kontynuował działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniego bufora kapitałowego, jak też utrzymywał i wzmacniał swoją pozycję płynnościową.

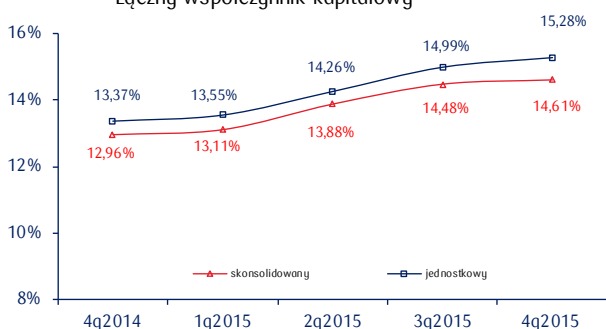
Na dzień 31 grudnia 2015 roku w funduszach własnych Grupy wyliczanych na potrzeby adekwatności kapitałowej został ujęty zysk netto Banku za rok 2014 (w kwocie 3 079,5 mln złotych) oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych (w wysokości 132,8 mln złotych). Zysk został zaliczony do kapitału podstawowego Tier 1 Banku (do pozostałych kapitałów rezerwowych), przy czym kwota 1 250,0 mln złotych pozostała niepodzielona, bez przeznaczania kwot na wypłatę dywidendy, co jest spójne z zaleceniem KNF.

W II półroczu 2015 roku zrealizowane zostały w Banku działania pozwalające na zmniejszenie aktywów ważonych ryzykiem. Najistotniejszym źródłem przeprowadzonej optymalizacji była poprawa jakości danych (m.in. uwzględnienie w kategorii ekspozycji detalicznych wszystkich klientów MŚP spełniających kryteria segmentacji) oraz przegląd zobowiązań pozabilansowych, w tym weryfikacja przypisywanych wag ryzyka produktu.

Na koniec 2015 roku Bank spełniał kryteria określone przez KNF uprawniające do wypłaty dywidendy w wysokości do 50% zysku wypracowanego w 2015 roku.

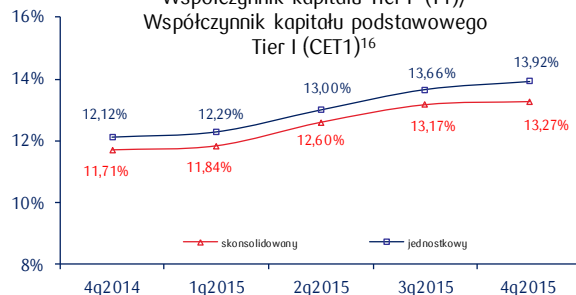
Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu łącznego współczynnika kapitałowego Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 10.1 Łączny współczynnik kapitałowy

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika kapitału Tier 1 (współczynnika kapitału podstawowego Tier 1)¹⁶ Banku oraz Grupy Kapitałowej Banku.

Wykres 10.2 Współczynnik kapitału Tier I (T1)/ Współczynnik kapitału podstawowego Tier I (CET1)¹⁶

W 2015 roku wartość miar adekwatności kapitałowej utrzymywała się powyżej limitów wewnętrznych, zewnętrznych, a także powyżej wartości minimalnych rekomendowanych przez KNF.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku łączny współczynnik kapitałowy Grupy Kapitałowej wzrósł o 1,65 p.p. do poziomu 14,61%, łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósł 15,28%. Największy wpływ na kształtowanie się łącznego współczynnika wypłacalności Grupy Kapitałowej w 2015 roku miały:

- zaliczenie do funduszy własnych zysku netto Banku za 2014 rok w wysokości 3,08 mld złotych oraz niepodzielonego zysku z lat ubiegłych w wysokości 0,13 mld złotych,
- działania zrealizowane w II połowie 2015 roku związane z optymalizacją aktywów ważonych ryzykiem.

¹⁵ Przykładowo, dla banku z udziałem w rynku depozytów sektora niefinansowego poniżej 5%, który otrzymał od KNF 1 punkt procentowy domiaru kapitałowego na kredyty walutowe, współczynnik kapitału Tier I powyżej którego bank będzie mógł wypłacić dywidendę wynosi: 10,25% + 1 punkt procentowy + (1 punkt procentowy x 0,75) = 12,00%.

¹⁶ Współczynnik kapitału Tier I oraz współczynnik kapitału podstawowego Tier I w Banku oraz Grupie Kapitałowej Banku są sobie równe.

10. POLITYKA WYNAGRODZEŃ

Podstawową regulację wewnętrzną w zakresie polityki wynagradzania stanowi Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy (ZUZP) zawarty z zakładowymi organizacjami związków zawodowych w dniu 28 marca 1994 roku (z późn. zm.), zgodnie z którym pracownikom Banku przysługują następujące składniki wynagrodzeń:

- wynagrodzenie zasadnicze,
- dodatki za pracę w godzinach nadliczbowych oraz w warunkach szczególnie uciążliwych i szkodliwych dla zdrowia,
- premie i nagrody za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej.

Wynagrodzenia zasadnicze oraz przyznawane pracownikom świadczenia dodatkowe są kształtowane w oparciu o wartościowanie stanowisk pracy (kategorie zaszeregowania przypisane do poszczególnych stanowisk organizacyjnych) oraz analizę wynagrodzeń rynkowych w sektorze bankowym.

10.1. ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ CZŁONKÓW ZARZĄDU I KLUCZOWYCH MENEDŻERÓW O WYSOKIM WPŁYWIE NA PROFIL RYZYKA BANKU, TZW. MATERIAL RISK TAKERS (MRT)

Zgodnie z wymogami dyrektywy CRD IV i Rozporządzenia nr 604/2014 z dnia 4 marca 2014 roku¹⁷, Bank posiada zasady ustalania zmiennych składników wynagrodzeń (premię i nagród) dla MRT w postaci uchwał:

- 1) Rady Nadzorczej - politykę zmiennych składników wynagrodzeń pod nazwą „Zasady zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku” (stanowiące podstawę wydania kolejnych regulacji) oraz „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”,
- 2) Zarządu - „Regulamin zmiennych składników wynagrodzeń dla osób zajmujących stanowiska kierownicze”.

Wykaz MRT - nie będących członkami Zarządu - ustala Zarząd Banku w oparciu o kryteria jakościowe i ilościowe ustalania kategorii pracowników, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka wymienione w Rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) nr 604/2014 z dnia 4 marca 2014 roku. Na podstawie ww. kryteriów za MRT uznaje się w szczególności:

- 1) członków organu zarządzającego,
- 2) kadrę kierowniczą wyższego szczebla odpowiedzialną za istotne jednostki gospodarcze, za zarządzanie określonymi kategoriami ryzyka oraz za funkcje kontrolne,
- 3) stanowiska odpowiedzialne za zapewnianie wsparcia wewnętrznego, które mają decydujące znaczenie dla prowadzenia działalności, narażając Bank na istotne ryzyko operacyjne i inne rodzaje ryzyka,

- 4) stanowiska generujące ryzyko kredytowe i ryzyko rynkowe wyodrębnione przy użyciu kryteriów opartych na limitach uprawnień,
- 5) stanowiska, na których zatrudnieni pracownicy otrzymali łączne wynagrodzenie, które przekracza odpowiedni próg określony przepisami (o ile pracownicy w rzeczywistości mają istotny wpływ na profil ryzyka),
- 6) stanowiska, na których zatrudnieni pracownicy mieszczą się w tym samym przedziale wynagrodzeń, co kadra kierownicza wyższego szczebla i osoby podejmujące ryzyko działalności (o ile mają istotny wpływ na profil ryzyka).

Zasady zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu wdrożyły także Rady Nadzorcze wybranych spółek zależnych PKO Banku Polskiego SA - PKO Leasing SA, PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz PKO Bank Hipoteczny SA. Ponadto w spółce PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz PKO Bank Hipoteczny SA zasadami zmiennych składników wynagrodzeń objęci zostali pracownicy na wybranych stanowiskach kierowniczych.

10.1.1. PROCES USTALANIA POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ MRT

Przy opracowywaniu ww. dokumentów, w tym polityki zmiennych składników wynagrodzeń, brali udział eksperci i kadra menedżerska Banku z: Departamentu Zarządzania Personelem i Efektywnością (zasady premiowania i nagradzania), Centrum Kadr i Płac (prawo pracy), Departamentu Planowania i Kontrolingu (planowanie, nakładanie i rozliczanie celów finansowych).

W zakresie przygotowania polityki Bank korzystał z usług konsultanta zewnętrznego, firmy doradczej PwC Polska. Przy aktualizacji polityki Bank wspierała firma doradcza EY Polska. Politykę modyfikuje Rada Nadzorcza na podstawie rekomendacji Zarządu i z wykorzystaniem opinii Komitetu ds. Wynagrodzeń.

10.1.2. KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ

W Banku został powołany Komitet ds. Wynagrodzeń w celu wspierania Rady Nadzorczej w wykonywaniu jej statutowych obowiązków oraz zadań wynikających z przepisów prawa.

Komitet ds. Wynagrodzeń tworzą członkowie Rady Nadzorczej Banku, skład Komitetu według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawia Tabela 11.1.

Tabela 11.1
CZŁONKOWIE RADY NADZORCZEJ BANKU TWORZĄCY
KOMITET DS. WYNAGRODZEŃ

2015	
IMIĘ I NAZWISKO	FUNKCJA
Małgorzata Dec - Kruczkowska	Przewodniczący Komitetu
Jerzy Góra	Wiceprzewodniczący Komitetu
Elżbieta Mączyńska - Ziemiacka	Członek Komitetu
Marek Mroczkowski	Członek Komitetu

Komitet ds. Wynagrodzeń wydaje opinie na temat polityki zmiennych składników wynagrodzeń wysokości i składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, w tym wynagrodzeń zasadniczych i zmiennych członków Zarządu.

¹⁷ Rozporządzenie delegowane nr 604/2014 z dnia 4 marca 2014 roku. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych w odniesieniu do kryteriów jakościowych i właściwych kryteriów ilościowych ustalania kategorii pracowników, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka instytucji (RTS).

Komitet ds. Wynagrodzeń odpowiada w szczególności za realizację następujących zadań:

- 1) opiniowanie zasad polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowisko MRT,
- 2) przedstawianie Radzie Nadzorczej propozycji zasad wynagradzania członków Zarządu, w tym polityki zmiennych składników wynagrodzeń oraz wysokości wynagrodzenia zasadniczego członków Zarządu,
- 3) opiniowanie raportu z przeprowadzonego przez Departamentu Audytu Wewnętrzny, przeglądu wdrożenia polityki zmiennych składników wynagrodzeń,
- 4) dokonywanie okresowego przeglądu ogólnych zasad polityki oraz przedstawianie wyników z przeglądu Radzie Nadzorczej,
- 5) przygotowanie projektu raportu z oceny funkcjonowania polityki wynagradzania w Banku, który jest przedstawiany Walnemu Zgromadzeniu przez Radę Nadzorczą.

W grudniu 2015 roku Regulamin Komitetu uległ zmianie, w szczególności w związku z implementacją Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych – wprowadzono zapisy, na podstawie których Komitet odpowiada za przygotowanie projektu raportu z oceny funkcjonowania polityki wynagradzania w Banku, który jest przedstawiany Walnemu Zgromadzeniu przez Radę Nadzorczą.

W 2015 roku odbyły się 4 posiedzenia Komitetu ds. Wynagrodzeń.

10.1.3. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT CECH CHARAKTERYSTYCZNYCH SYSTEMU ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ MRT

Zasady (polityka) oraz wydane na ich podstawie Regulaminy wynagrodzeń opisują tryb przyznawania MRT zmiennych składników wynagrodzeń powiązanych z wynikami i efektami pracy – w tym nagród za szczególne osiągnięcia w pracy oraz premii.

Podstawą przyznania zmiennych składników wynagrodzeń są przede wszystkim cele premiowe nadawane w ramach zarządzania przez cele - *Management by Objectives (MBO)*.

Zasady wskazują, że nadawane cele mają zagwarantować uwzględnienie cyklu koniunkturalnego Banku oraz ryzyka związanego z prowadzoną przez Bank działalnością. Ryzyko uwzględniane jest poprzez zarówno ustalenie odpowiednich, wrażliwych na ryzyko kryteriów oceny efektywności pracy, jak i redukcję lub brak premii w przypadku pogorszonych wyników finansowych lub straty Banku (w tym stosowanie tzw. malusa w odniesieniu do odroczonego na trzy lata części wynagrodzeń zmiennych).

Kryteria oceny realizacji celów przez osobę zajmującą stanowisko MRT, w tym członka Zarządu, obejmują m.in.:

- 1) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny Banku tak, aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- 2) wynik Banku w obszarze odpowiedzialności danej osoby, z uwzględnieniem wyników całego Banku.

W konstrukcji struktury mierników efektywności zestawione są różne rodzaje KPI, w szczególności wskaźniki ilościowe i efektywnościowe wynikające z posiadanych danych systemowych oraz spójne ze specyfiką organizacji. Wszystkie mierniki efektywnościowe są sparametryzowane i mają

charakter mierzalny. Z uwagi na charakter danego stanowiska kierowniczego, określana jest różna proporcja udziału poszczególnych poziomów oceny oraz wagi ww. rodzajów KPI. Zastosowano odpowiedzialność za długoterminowe wyniki finansowe korygowane o ryzyko i koszty z różną konstrukcją celu w zależności od specyfiki realizowanych zadań.

Zmienne składniki wynagrodzeń za dany okres oceny (rok kalendarzowy) przyznawane są na podstawie Regulaminów, po rozliczeniu celów premiowych, w formie:

- 1) nieodroczonej – w wysokości 60% wynagrodzenia zmiennego (w pierwszym roku po okresie oceny),
- 2) odroczonej – w wysokości 40% wynagrodzenia zmiennego (w równych ratach w kolejnych trzech latach po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę według aktualizowanego kursu cen akcji Banku jest dokonywane po okresie retencyjnym i w przypadku wynagrodzenia odroczonego – po okresie odroczenia).

W przypadku, gdyby kwota wynagrodzenia zmiennego za dany rok przekroczyła 1 mln złotych odroczeniu podlega 400 tys. złotych plus 60% z nadwyżki ponad kwotę 1 mln złotych.

Wynagrodzenia zmienne nie mogą przekroczyć 100% rocznego wynagrodzenia stałego dla stanowisk kierowniczych i 70% dla członków Zarządu Banku. Na wniosek Rady Nadzorczej Banku ww. limit wynagrodzenia zmiennego dla pracowników nie będących członkami Zarządu może zostać podniesiony maksymalnie do poziomu 200% wynagrodzenia stałego na stanowiskach bankowości inwestycyjnej – pod warunkiem zatwierdzenia przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

50% każdego składnika wynagrodzeń zmiennych MRT powiązane jest z wartością akcji fantomowych opartych na kursie akcji Banku zmieniającym się w czasie.

Każdy z naliczonych składników wynagrodzenia zmiennego może zostać obniżony w następującym:

- 1) naruszenia obowiązków pracowniczych,
- 2) uchybień w przestrzeganiu przepisów prawa lub standardów obsługi klientów,
- 3) nieprawidłowego wykonywania wyznaczonych zadań służbowych,
- 4) zachowań w stosunku do innych pracowników naruszających zasady współżycia społecznego.

Kwota premii:

- 1) członka Zarządu może zostać skorygowana na minus lub na plus o określony wskaźnik - w zależności od osiągniętych wyników Banku określonych w rocznej Nocie Banku (zestaw kluczowych wskaźników zarządczych określonych na dany rok kalendarzowy),
- 2) MRT nie będącego członkiem Zarządu może zostać skorygowana na plus o określony wskaźnik w zależności od wyników Banku określonych w rocznej Nocie Banku.

W przypadku członków Zarządu warunkiem przyznania i uruchomienia wypłat wynagrodzeń zmiennych jest zatwierdzenie przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy sprawozdania finansowego za dany okres oceny.

Rada Nadzorcza w stosunku do członków Zarządu oraz Zarząd w stosunku do osób na stanowiskach kierowniczych

może także przed każdą wypłatą wynagrodzeń zmiennych podjąć decyzję o ewentualnym proporcjonalnym ograniczeniu wysokości środków na te wynagrodzenia uwzględniając:

- 1) wpływ na kapitał regulacyjny, współczynnik wypłacalności i kapitał własny Banku, tak aby wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości ich wzmocnienia,
- 2) wpływ na koszt kapitału, by wypłata wynagrodzenia zmiennego nie ograniczała możliwości zachowania odpowiedniej bazy kapitałowej,
- 3) pożądany profilu ryzyka Banku,
- 4) wyniki finansowe Banku w odniesieniu do długoterminowych planów rozwoju.

W przypadku:

- 1) znacznego pogorszenia się wyników Banku,
- 2) ustalenia, że nastąpiła znacząca negatywna zmiana w kapitale własnym,
- 3) naruszenia przez MRT przepisu prawa lub popełnienia przezeń istotnych błędów,
- 4) korekty realizacji i stopnia realizacji wyników lub celów MRT,
- 5) pogorszenia wyników nadzorowanych lub kierowanych przez ww. osoby struktur,
- 6) przyznania wynagrodzenia zmiennego na podstawie nieprawidłowych, wprowadzających w błąd informacji lub w wyniku oszustwa MRT

możliwe jest zastosowanie – odpowiednio przez Radę Nadzorczą lub Zarząd – rozwiązania typu malus obniżającego wielkość należnego wynagrodzenia zmiennego odroczonego w kolejnych okresach rozliczeniowych.

Material Risk Takers mogą korzystać z finansowanej przez Bank opieki medycznej, funduszu świadczeń socjalnych, PPE.

Ponadto Członkowie Zarządu Banku mają prawo do finansowanego przez Bank ubezpieczenia, w szczególności z tytułu śmierci, poważnego zachorowania, trwałego inwalidztwa, stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, niezdolności do pracy.

W przypadku przyznania MRT odprawy związanej z odwołaniem z pełnienia funkcji powiązanej z rozwiązaniem stosunku pracy (innej niż wynikająca z powszechnie obowiązujących przepisów prawa) jej wysokość odzwierciedla ocenę pracy w ciągu ostatnich trzech lat zatrudnienia. Przy tym regulacje Banku określają maksymalną wysokość odpraw.

Członkowie Zarządu i wybrani MRT objęci są ponadto umowami o zakazie konkurencji, które z tytułu powstrzymania się przed zatrudnieniem w firmie konkurencyjnej po zakończeniu zatrudnienia w Banku, przewidują wypłaty wymaganych prawem pracy odszkodowań.

Dane ilościowe w zakresie zmiennych składników wynagrodzeń zostaną opublikowane w maju 2016 roku.

10.1.4. LICZBA STANOWISK DYREKTORSKICH ZAJMOWANYCH PRZEZ CZŁONKÓW ORGANU ZARZĄDZAJĄCEGO

Pod pojęciem „członków organu zarządzającego” należy rozumieć członków Zarządu i Rady Nadzorczej. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku było 8 członków Rady Nadzorczej i 7 członków Zarządu.

10.2. ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ PRACOWNIKÓW NIE BĘDĄCYCH MATERIAL RISK TAKERS

10.2.1. PREMIE

W PKO BP funkcjonuje system premiowania, w którym wysokość premii jest powiązana z poziomem realizacji postawionych celów, składający się z czterech filarów:

- 1) MbO (Zarządzanie przez Cele) - obejmuje stanowiska kadry menedżerskiej i stanowiska eksperckie, na których są realizowane cele kluczowe dla Banku. MbO ma charakter premii zależnej od jakości i stopnia realizacji przypisanych celów;
- 2) PPBiz (Program Premii Biznesowych) - jest filarem premiowym, w którym premia zależy od stopnia wykonania konkretnych zadań sprzedażowych lub efektywnościowych. Obejmuje pracowników realizujących zadania biznesowe, głównie sprzedażowe w obszarze bankowości korporacyjnej i inwestycyjnej oraz windykacyjne;
- 3) SPS (System Premiowania Sprzedaży) - jest skierowany do stanowisk w oddziałach detalicznych, na których realizowana jest sprzedaż produktów bankowych;

SPW (System Premiowy Wsparcia) - obejmuje pozostałych pracowników, których stanowiska nie podlegają pod filar MbO, PPBiz albo SPS.

Cele premiowe pracowników pozostają powiązane z kluczowymi wskaźnikami zarządczymi Banku uwzględnianymi w celach premiowych nakładanych na poszczególne jednostki Banku. Zasada kaskady ujęta w zasadach premiowania, której przestrzeganie jest monitorowane, wymaga przypisywania celów do pracowników zatrudnionych w ramach poszczególnych struktur.

Dodatkowo każdy cel jest stawiany zgodnie z zasadą SMART (S-specyficzny, M-mierzalny, A-ambitny, R-realny, T-terminowy), co również podlega cyklicznemu monitorowaniu.

10.2.2. NAGRODY

Niezależnie od systemu premiowego funkcjonuje system nagradzania pracowników Banku.

W ramach tego systemu w Banku tworzy się fundusz nagród z przeznaczeniem na:

- indywidualne uznaniowe nagrody dla pracowników Banku uzyskujących wyróżniające wyniki w pracy zawodowej lub za osiągnięcia, w wyniku których uzyskano efekty ważne dla Banku,
- nagrody w konkursach związanych z wynikami pracy.

10.2.3. POZAPŁACOWE ŚWIADCZENIA PRZYSŁUGUJĄCE PRACOWNIKOM BANKU

10.2.3.1. OPIEKA MEDYCZNA

Bank zapewnia pracownikom dodatkową – oprócz świadczeń medycyny pracy, do zapewnienia, których zobowiązuje pracodawcę przepisy Kodeksu pracy - opiekę medyczną, przysługującą pracownikom według zróżnicowanych pakietów świadczeń, dedykowanych określonym grupom stanowisk pracy. Pracownicy mają również możliwość korzystania z programu profilaktycznego „Zdrowie jak w Banku”,

ukierunkowanego na wczesne wykrywanie chorób i promowanie zdrowego stylu życia.

10.2.3.2. PPE

Od lipca 2013 r. funkcjonuje w Banku Pracowniczy Program Emerytalny (PPE), w ramach którego pracownicy pracownikom mają możliwość długookresowego oszczędzania w celu uzupełnienia dochodów emerytalnych otrzymywanych z obowiązkowych części systemu emerytalnego. PPE Banku prowadzone jest w formie umowy o wnoszenie przez Bank Składki Podstawowej (3% wynagrodzenia) i Składki Dodatkowej Pracowników do Funduszy Inwestycyjnych zarządzanych przez PKO TFI.

W związku z przejęciem z dniem 31 października 2014 r. Nordea Bank Polska oraz przejęciem z dniem 1 sierpnia 2015 r. SKOK „Wesoła”, w Banku funkcjonują także:

- Pracowniczy Program Emerytalny utworzony w Nordea Bank Polska (PPE NoBP), przeznaczony dla pracowników, którzy w dacie przejęcia byli uczestnikami PPE NoBP oraz
- pracowniczy Program Emerytalny utworzony w SKOK „Wesoła” (PPE SKOK), przeznaczony dla pracowników, którzy w dacie przejęcia byli uczestnikami PPE SKOK.

10.2.3.3. UBEZPIECZENIA

Pracownicy mogą skorzystać z możliwości przystąpienia do atrakcyjnego kosztowo grupowego ubezpieczenia, za odpłatnością ponoszoną za pośrednictwem Banku.

10.2.3.4. ZFŚS

Bank zapewnia pracownikom możliwość korzystania z systemu kafeterijnego MyBenefit, w ramach którego każdy Pracownik Banku – za pośrednictwem platformy internetowej – ma możliwość samodzielnego dysponowania przyznanymi mu środkami z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Platforma zapewnia szeroki katalog świadczeń do wyboru.

Wysokość otrzymanych środków w ramach systemu kafeterijnego jest uzależniona od dochodu brutto na osobę w rodzinie.

Ponadto w ramach Funduszu Socjalnego pracownicy mogą korzystać z pożyczek na cele mieszkaniowe, zapomóg losowych i socjalnych oraz środków na imprezy integracyjne.

11. SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

AMA (Advanced Measurement Approach) – zaawansowane podejście do pomiaru ryzyka operacyjnego do wyznaczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z rozporządzeniem CRR.

Bazylea III – zbiór przepisów zewnętrznych określających nowe podejście do kalkulacji wymogów kapitałowych i zarządzania ryzykiem w bankach; w szczególności określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające Rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (zwanej „Rozporządzeniem CRR”), aktach wykonawczych do Rozporządzenia CRR, w aktach prawa krajowego transponujących postanowienia Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (zwanej „Dyrektywą CRD IV”).

CIRS (Currency Interest Rate Swap) – walutowa transakcja zamiany stóp procentowych.

CET 1 Ratio (Common Equity Tier 1 Ratio) – iloraz funduszy podstawowych (Tier 1) z wyłączeniem instrumentów hybrydowych i sumy wymogów kapitałowych, przemnożony przez 8%.

CRD IV – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE.

CSA (Credit Support Annex) – umowa zabezpieczająca – załącznik do umowy ramowej.

Cząstkowa urealniona luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym z uwzględnieniem urealnienia ich terminu zapadalności (wymagalności).

DDS – dostępne do sprzedaży – rodzaj portfela papierów wartościowych zgodnie z MSR.

Korekta DVA (Debt Value Adjustment) – korekta wartości godziwej zobowiązań oraz instrumentów pochodnych będących zobowiązaniami, wynikające z własnego ryzyka kredytowego Banku.

EaR (Earnings at risk) – określa maksymalne odchylenie przychodów biznesowych netto od wartości oczekiwanej przy założonym poziomie ufności w określonym horyzoncie czasowym.

ECAI (External Credit Assessment Institutions) – zewnętrzna instytucja oceny wiarygodności kredytowej

Ekspozycja kredytowa – suma składników aktywów stanowiących, udzielone zobowiązanie pozabilansowe lub zawarta transakcja pozabilansowa (pochodna).

FRA (Forward Rate Agreement) – kontrakt ter minowy na stopę procentową.

FX Swap – swap walutowy.

IBNR (incurred but not reported) – metoda grupowa szacowania utraty wartości ekspozycji kredytowych.

IRB (Internal Ratings Based Approach) – metoda wewnętrznych ratingów stosowana do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego.

IRS (Interest Rate Swap) – transakcja zamiany stóp procentowych.

ISDA (International Swap and Derivatives Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Dealerów Swapowych.

ISMA (International Securities Market Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynku Papierów Wartościowych.

Kapitał wewnętrzny – oszacowana przez bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w jego działalności oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Kluczowe wskaźniki ryzyka (Key Risk Indicator – KRI) – miernik ryzyka operacyjnego istotny dla danego obszaru, aplikacji lub procesu.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego.

Kluczowe wskaźniki efektywności (Key Performance Indicators – KPI) – finansowe i niefinansowe wskaźniki stosowane jako mierniki w procesach pomiaru stopnia realizacji celów organizacji.

Korekta CVA (Credit Value Adjustment) – korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca ryzyko kredytowe kontrahenta.

Korekta DVA (Debt Value Adjustment) – korekta wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlająca własne ryzyko kredytowe Banku.

LMA (Loan Market Association) – Stowarzyszenie Rynku Kredytowego.

LDA (Loss Distribution Approach) – podejście polegające na wykorzystaniu danych historycznych o zdarzeniach operacyjnych wewnętrznych jak i zewnętrznych oraz informacji o kształtowaniu się czynników otoczenia biznesowego do statystycznego pomiaru ryzyka operacyjnego.

LGD (Loss Given Default) – strata ponoszona przez Bank w przypadku wystąpienia niewypłacalności klienta.

Material Risk Takers (MRT) – członkowie Zarządu i kluczowi menedżerowie o wysokim wpływie na profil ryzyka Banku

MSR – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości.

NBP – Narodowy Bank Polski.

Outsourcing – korzystanie z zasobów zewnętrznych.

PKD – Polska Klasyfikacja Działalności.

Portfel bankowy – obejmuje operacje niezaliczone do portfela handlowego, w szczególności związane z udzielaniem kredytów, pożyczek, składaniem lokat i przyjmowaniem depozytów, wykonywanych w ramach podstawowej działalności banku lub w celu zarządzania płynnością oraz ryzykiem stopy procentowej.

Portfel handlowy - wszystkie pozycje w instrumentach finansowych i w towarach, które to pozycje instytucja przeznacza do obrotu lub do celów zabezpieczenia pozycji przeznaczonych do obrotu.

Poziom ufności - prawdopodobieństwo, wyrażone najczęściej procentowo, z jakim analizowana zmienna (strata banku) nie przekroczy określonej wartości.

Pozycja indywidualna dla danej waluty obcej (pozycja walutowa) - różnica sumy aktywów w danej walucie, pozabilansowych zobowiązań otrzymanych i aktywów indeksowanych do tej waluty obcej oraz sumy pasywów w tej walucie, pozabilansowych zobowiązań udzielonych i pasywów indeksowanych do tej waluty obcej.

Prawdopodobieństwo niewypłacalności (*Probability of Default - PD*) - statystycznie oszacowane prawdopodobieństwo wystąpienia niewypłacalności kredytobiorcy w skali roku (określa poziom ryzyka kredytowego związanego z portfelem, które zmaterializuje się w przyszłości).

Punkt odcięcia - minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego) bądź klasa ratingu klienta oraz klasa ratingu łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej.

Rekomendacja - dokument przygotowany przez Komisję Nadzoru Finansowego określający listę najlepszych praktyk i zaleceń dla banków.

Rezerwa płynności - różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie dla danej waluty.

Rozporządzenie CRR - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające Rozporządzenie (UE) nr 648/2012

Ryzyko biznesowe - ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany; w tym w szczególności ryzyko strategiczne.

Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej - ryzyko wynikające z podatności na zagrożenia z powodu dźwigni finansowej lub warunkowej dźwigni finansowej, które może wymagać podjęcia działań korygujących plany biznesowe, w tym awaryjnej sprzedaży aktywów mogącej przynieść straty lub spowodować konieczność korekty wyceny pozostałych aktywów.

Ryzyko braku zgodności - ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się banku, pracowników banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, przepisów wewnętrznych banku oraz przyjętych przez bank standardów rynkowych.

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych - ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

Ryzyko cen towarów - ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

Ryzyko kredytowe koncentracji - ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania banku wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika (np. sytuacji w branży, położenia geograficznego, powiązań pomiędzy podmiotami gospodarczymi itd.).

Ryzyko kredytowe - ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec banku lub ryzyko spadku wartości ekonomicznej wiarygodności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań.

Ryzyko kapitałowe - ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank działalności i ekspozycji na ryzyko, a tym samym niewystarczających do absorpcji strat nieoczekiwanych z uwzględnieniem planów rozwoju i sytuacji skrajnych.

Ryzyko modeli - możliwość poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli.

Ryzyko operacyjne - jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych obejmuje ryzyko prawne, nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

Ryzyko płynności - ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków.

Ryzyko przedrocznicowe - ryzyko utraty zdolności kredytowej kontrahenta w trakcie trwania transakcji zawartej z bankiem.

Ryzyko ubezpieczeniowe - ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny i tworzenia rezerw (w szczególności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych).

Ryzyko utraty reputacji - ryzyko pogorszenia reputacji wśród klientów, kontrahentów, inwestorów, organów nadzoru i kontroli oraz opinii publicznej, na skutek decyzji biznesowych Banku, zdarzeń operacyjnych, przypadków braku zgodności lub innych zdarzeń.

Ryzyko rozliczenia - ryzyko wynikające z możliwości niewypełnienia przez kontrahenta zobowiązań w momencie rozliczenia kontraktu.

Ryzyko stopy procentowej - ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Ryzyko walutowe - ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych walutach.

Ryzyko zmian makroekonomicznych - ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.

Rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego - technika ograniczania ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego z tytułu ekspozycji banku wynika z prawa tego banku - w przypadku niewykonania zobowiązania przez kontrahenta, niewypłacalności, upadłości lub innego dotyczącego kontrahenta zdarzenia kredytowego określonego

w dokumentacji transakcji oraz jeśli jest to konieczne depozytariusza przechowującego zabezpieczenie – do upłynnienia, dokonania transferu lub przejęcia, bądź zatrzymania określonych aktywów lub kwot.

Skumulowana kontraktowa luka płynności – suma wszystkich cząstkowych kontraktowych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *à vista* do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana kontraktowa luka płynności.

Skumulowana urealniona luka płynności – suma wszystkich cząstkowych urealnionych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *à vista* do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana urealniona luka płynności.

Strata nieoczekiwana (*Unexpected Loss, UL*) – różnica pomiędzy wartością zagrożoną ryzykiem kredytowym a stratą oczekiwaną.

Strata oczekiwana (*Expected Loss, EL*) – statystycznie oszacowana wartość średniej (oczekiwanej) straty z tytułu ryzyka kredytowego, jaką bank spodziewa się ponieść na portfelu w ciągu jednego roku.

Strategiczny limit tolerancji – dopuszczalny poziom ryzyka określony przez Zarząd.

Metoda ratingowa – metoda oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych przy udzielaniu lub zmianie istotnych warunków transakcji kredytowej oraz w okresie realizacji transakcji kredytowej.

Metoda scoringu aplikacyjnego – metoda oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów na podstawie ocen scoringowych zgodnie z informacjami dostarczonymi przez klienta.

System scoringu behawioralnego – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów głównie na podstawie transakcji występujących na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym służące do wyznaczania limitów kredytów odnawialnych.

Testy warunków skrajnych – narzędzie zarządzania ryzykiem służące do oceny potencjalnego wpływu na sytuację banku określonego zdarzenia lub zmian parametrów rynkowych, które nie są standardowo opisane za pomocą miar statystycznych.

Umowa ramowa – porozumienie stron regulujące zasady współdziałania banku z kontrahentami na rynku finansowym w odniesieniu do terminowych transakcji finansowych.

Wartość godziwa – kwota, za jaką dany składnik majątku mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane, na warunkach transakcji rynkowej pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi nie powiązanimi ze sobą stronami.

Wartość zagrożona (*Value-at-Risk, VaR*) – potencjalna wartość straty, wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentów finansowych lub potencjalna wartość straty na utrzymywanych pozycjach walutowych z tytułu zmian kursu walutowego, przy założeniu określonego poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji.

Wartość zagrożona ryzykiem kredytowym (*Credit Value-at-Risk, CVaR*) – potencjalna strata, jaka nie powinna zostać przekroczona z tytułu ryzyka kredytowego na utrzymywanym portfelu kredytowym, przy założeniu określonego (wysokiego) poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji.

Wskaźnik *LtV (Loan to Value)* – wskaźnik charakteryzujący poziom relacji wartości ekspozycji kredytowej do wartości nieruchomości.

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami – stosunek stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek do wartości kredytów i pożyczek ocenianych metodą zindywidualizowaną i portfelową.

Łączny współczynnik kapitałowy – główny miernik adekwatności kapitałowej, wyliczany jako iloraz funduszy własnych i sumy wymogów w zakresie funduszy własnych, przemnożonych przez 12,5.

Wymogi w zakresie funduszy własnych – suma wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka oraz wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu przekroczenia limitów i naruszenia innych norm określonych w pakiecie CRR i CRD IV.

ZBP – Związek Banków Polskich.

Oświadczenie Zarządu PKO Banku Polskiego SA

Zarząd PKO Banku Polskiego SA:

1. oświadcza, że według jego najlepszej wiedzy, adekwatność ustaleń dotyczących zarządzania ryzykiem w PKO Banku Polskim SA, daje pewność, że stosowane systemy zarządzania ryzykiem są odpowiednie z punktu widzenia profilu i strategii Banku oraz Grupy Kapitałowej;
2. zatwierdza niniejszy Raport „ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA ORAZ INNE INFORMACJE PODLEGAJĄCE OGŁASZANIU GRUPY KAPITAŁOWEJ POWSZECHNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI BANKU POLSKIEGO SPÓŁKI AKCYJNEJ WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2015 ROKU”, w którym umieszczono informacje na temat ryzyka, omówiono ogólny profil ryzyka Banku i Grupy Kapitałowej związany ze strategią działalności oraz zawiera kluczowe wskaźniki i dane liczbowe, zapewniające zewnętrznym zainteresowanym stronom całościowy obraz zarządzania ryzykiem przez PKO Bank Polski SA i Grupę Kapitałową, w tym interakcji między profilem ryzyka Banku a tolerancją na ryzyko wyrażoną w formie strategicznych limitów tolerancji, określoną przez Zarząd i zaakceptowaną przez Radę Nadzorczą.

Podpisy wszystkich Członków Zarządu Banku

18.03.2016	Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu	(podpis)
18.03.2016	Piotr Alicki	Wiceprezes Zarządu	(podpis)
18.03.2016	Bartosz Drabikowski	Wiceprezes Zarządu	(podpis)
18.03.2016	Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu	(podpis)
18.03.2016	Jarosław Myjak	Wiceprezes Zarządu	(podpis)
18.03.2016	Jacek Obłękowski	Wiceprezes Zarządu	(podpis)
18.03.2016	Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu	(podpis)